

نوسینی: به دریه عزیز

حسنی بصری

منتاد قر الثقافي

www.iqra.afsamontada.com

دلہ کان

سہ حرک بۆ تاریکستانی

منتدى اقرأ الثقافي

www.oqra.ahlamontada.com

حەسەنى بەصرى

سەھەرئىك

بۆ تارىكىستانى دۆلەكان

ئووسىنى : بىدرىيە غەزىز

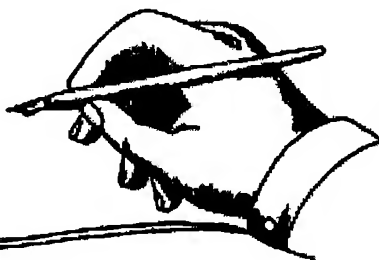
۱۶۴۹ ك - ۲۰۰۸ ز

پیشکش به ..

❁ دایک و باو کم که پروهردیانکردم...

❁ بۆ هه موو ئهوانه ی له پێتاو به دهسته پێتانی رهزامه ندی

خوادا خزمهت به مرو فایه تی ده گه یه نن...

✍ زۆر سوپاس بۆ بەرپێزان...

✿ مامۆستا کاکەرەش سەیدمێنە

✿ مامۆستا ئەحمەد سەید محمود

✿ مامۆستا نەوزاد فەقی ئیبراھیم

کە بەهۆی سەرنج و پێشنیارەکانیان و پەیداکردنی

سەرچاوە و زانیاری لەسەر بابەتە کە هاوکارییانکردم..

خوای گەرە بە بەهەشتی بەرین پاداشتیان بداتەووە

نمونه‌یان زیادبکات.. آمین

بسم الله الرحمن الرحيم

"الحمد لله حتماً يوافي نعمه، ويكافئ مزيده. الحمد لله على نعمائه،
والصلاة والسلام على رسول الله محمد المبعوث رحمة للعالمين، وعلى آله وصحابه،
ومن تبعهم بإحسان إلى يوم الدين"

بەپراستی لەبەخشندهی و میهرهانی خواجه بهسر نهتهوی ئیسلامهوه، که
پەیمانداوه بەپاراستنی (قورئان و ئاینی ئیسلام)، خوای پەروەردگار
دەفەر مۆیت: ﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾^۱

ئىسلام نایىكى زىندوو نەمره، خاوهنى سەروەت و سامانىكى گەنگ و
گەورەیه لەو هەموو زانستە فراوانه، بیروباوەرێكى پارێزراو و نیمانىكى بەهێزە،
سونەتێكى پاك و پوختەیه، خاوهنى ڕەوشتێكى راست و ڕێكه، سامانىكى تهواوى
بەرنامەبۆدارپێزراو و كۆكراوهیه، ئەدەبىكى ئىسلامى جوانه بۆ هەركەسىك
پەپەرەوى لێبكات وەكو ئەو بەرنامەیه كه خەلیفەكانى (پەزای خاویان لیبیت)
راشیدین پەپەرەویان دەکرد، جەنگینه لەگەڵ نەقامیەتى ماددى، و گەڕانهوه یه
بۆلای خواو بۆ خانەى ناشتى.

نهیى ئەم نایه ئەوهیه كه ناگەشتەوه و ناژى و چالاک نایتەوه و
ناگەپتەوه سەردەمى لاوی لەدواى لاوازی و کزبوونی، وە لەگەڵ کۆمەڵگەى
سەردەمدا ناگوخیت و لەگەڵ گیانی سەردەم لەبارناییت و ڕێك ناکەوێت...

^۱ - الحجر: ۹ / واتە: بەپراستی هەر ئێمە قورئانمان داهازاندهوه و ییگومان هەر ئێمەش پارێزگاری
دەکەین و (ناپەلێن دەستى خیانەتکار هیچ جۆره دەستێكى تی بخت و هەموو جۆره هەولێك
بۆ دەستکاری کردنی ئەزۆکە).

حه سه نې به مصری

له ږنگه یی نهو پیاوه بلیعت و هه لکه وتوانه وه که سه ده له دوا ی سه ده وه و سه ردهم له دوا ی سه ردهم ده رده کمون.

پتغه مبر - ﷺ - ده فرمویت:

"إن الله يبعث لهذه الأمة على رأس كل مئة سنة من يجدد لها دينها".^۱

به لئی، له هر سه رده مېک له سه رده مه کاند ا خوا ی گه وړه که سانیک ناماده ده کات که نه فسی خویان به ند نه کهن، شوه کان زیندو و ده که نه وه، له ږوژه کانی شدا زه حمت و ماندو ویتی ده چیژن و، توانای خویان ده خه نه کار بو توژی نه وه و فیربون و لیکن لینه وه یی نه م ناینه، بوړو و به ږو و بونه وه یی دوژمنان و، ده رخستی گومان و دوو دلی، به گومان و دوو دله کان، هه لیه ته نه م فرموده یی پتغه مبر ی خوا (ﷺ) هه موو تا کو کوم لیک ده گریته خو، هه روه کو بو هه موو کات و شوی نیکی شه. به دلنیا یی وه باس و گپړانه وه یی به سه رها ت وژیانی نهو ناودارانه بو ده رخستی لای نه میژووی یی یه که ی نه بو وه له پړاوه کاند ا، به لکو هه روه کو له پړاوه کاند ا نوسراوه بو خسته ږووی لای نه یی پشه نگی ته یی باشی نه وانه، بو سیفا تی بانگخوازیان، نه مه یی ده ری ده خا ت که خوا ی گه وړه به گویږه یی په یما نه که یی نه م ناینه ده پارژی ت.

لیږه وه که نهو زانایانه خملک بانگه یشت ده که ن بولای خوا ی به رزو بالا نه وانه میرا تگری پتغه مبر ان، وه پوخته یی بنده چا که کانن، به راستی ته قوا و له خوا ترسان توژی شووی گه پړانه وه یی بولای خوا.

^۱ - لبر داود گپړا و به تېم وه (۴۲۹۱)، واته: "خوا ی گه وړه لمر سد سالتیکدا جارنک بو تازه کړلوه یی نه م ناینه که سیک لمری ت"

سەھەرەتەك بۇ تارىكىستانى دۆلەتەن

* "وتزودوا فإن خير الزاد التقوى" ^۱. * " ... إن أكرمكم عند الله اتقاكم" ^۲.
* "إبق الله حيث ما كنت" ^۳

ئەو ھەتتا خۇشەوېستمان محمد (ﷺ) دەفەرموئەت: (باوەر ۋەكو كالا ۋايە لەدلتاندا كۆن دەبەت ۋەكو چۆن بەرگەت كۆن دەبەت ۋە خەرىكە بەرەت، داوا لەپەرۋەر دگەر بەكەن ئيمان لەدلتاندا نوئ بەكاتەرە) ^۴.
ھەرۋەھا دەفەرموئەت: (ھېچ دلتەك نىيە جاروبارىك ھەور نەيگەت، ھەرۋەكو چۆن ھەور بەرى مانگ دەگرەت ۋە تارىك دەبەت، كە ھەرۋەكە رەوئەوئە ئىز شەوقى مانگ دەردەكەوئەو) ^۵.

بەلەن، دەروونى ئادەمىزاد ۋەرس ۋە يىتاقەت دەبەت ۋە لەكار ماندوو دەبەت ۋ، لە پەرستشدا خاۋو تەمبەل دەبەت، بەلام كاتەك بەرەندەت تىزى دەكاتەو ۋە تىكۆشەرىك سەرپەرشتى دەكات، يا بىرخەرەوئەك ئامۆزگارى دەكات، ئەو فەتەل ۋە خاۋى ۋەكوئى ۋەستىيە دەروات ۋ، بەھەوان ۋە سەرپوردەو ژيانى لە خواترس ۋە پارىزكاران ۋە پياۋچاكان ۋە ملكەچى صۇفەيەكان، چالاك دەبەتەو ۋە، سەرلەنوئ دەست دەداتەو ۋە كەردارى چاكەو ئەوكاتە ھەست دەجولەت ۋە خاۋى ۋە سستى دەبەتە پەرۋشى، ھىلاكى ۋە ماندوۋى لەكاردا نامىنەت ۋ، دلتەوزانەو لەخۇبردوانە دىتەو ۋە مەيدانى بەندايەتى ۋە گۆرپايەلە فەرمانى خاۋى گەورە.

^۱ - البقره ۱۹۷/۱۰۷: "وتشور بخن، چاكەن توشور تەقوا لەخواترسانە"

^۲ - الحجرات ۱۳/۱۰۷: "... چاكەن تان لای خاۋى گەورە بەتەقواترەن ۋە لەخواترەن تانە."

^۳ - پەتەمبەر (ﷺ) دەفەرموئەت: "لە ھەركۆئ بۆت لەخوا بۆرسەو پارىزگەرە". ترمزى گۆرپايەتەو (رياض الصالحين ۶۱/۵ ص ۴۷).

^۴ - طبرانى لە (معجم) كەبدا ئەم فەرمودەي گۆرپاۋەتەو.

^۵ - رواه (النعيم) في (الطيه).

حه سه نى به صدى

أبو حەنيفة (نعمان كورپى ثابت) دەفەر مۆيت: " ژيان و سەرگوزشتەى پياوچاكان لای ئىمە خوڭشەويستەرە لەزۆرىك لە زانستە شەرعىيەكان، چونكە زانستى شەرعى وليكۆلىنەووە لەزانست بەبى زىكرو نامۆزگارىيەك كە دلەكان نەرم بكات، و، بەبى بىر خستەنەووەيەك كە گوئى بۆشل بكرىت، دل و لىدەكات تەنها داواى زانست بكات نەك كردهووە، ئەو كاتە كردهووەى نامۆيت و دل وەك بەرد رەق دەيىت يان رەقريش".

لەبەرنەووە ئەى خوشك و براى باوەر دارم:

زۆر پۆيستمەن بە نامۆزگارى پياوچاكان و زانىنى چۆنىتى ژيان و رەوشت و كردارىان هەيە، بۆ شوئىنكەوتى رەفتارىان، تا بيانكەينە رابەر و پىشەواو رینگەى ئەوان بگرين، ئەو هەموو پياوچاكى و دلنەرمىيەى ئەوان بيشە رېنمايى و رېيشاندەرمان... شاعىرىك دەلىت:

ژيانى چاكان بگيرەووە

چەند بارەى كەووە چونكە باسيان

وەكو برپەند دلى راوچى

ساف و لووس دەكات دەيدا لەهەسان

پياوچاكىك زۆر جار بانگى هاوێ و دۆستانى دەكردو دەيفەرموو: "وێرن با ساتىك بچىنە كوێر مەجليسى هاوێلانى پىغەمبەر (ﷺ) و شوئىنكەوتوان و پياوچاكان و گوئى بۆ نامۆزگارى و رېنمايەكانيان بگرين، -مەبەستى خوئىندەووەى ژيان و بەسەرھاتى ئەوان بوو-".

بەلى، پياوچاكان، چىراى رووناككەرەووەى رېنگاى ئەمۆستە چاوى گومرايى و نەشارەزايى رېتى ئيمان و خواناسين، لاھەر و رەوئىنى خەم و پەژارەن، مايدى خوڭشى و سوكنايى دل و دەروون، بەردەوام پىشەواو رابەرى خواناسان

سەھەرەك بۇ تارىكىستانى دۆلەت كان

و ماندوتى ئەناسان بوون، سەرقاقلەي كاروانى باۋەرداران بوون، باتىگەر و رېئىشانىدەرى گومرايان و بېشاگايان بوون. بەلئى، لە لىرتكەي بلىندى و چىلەپۆپەي بەرزىدا پياۋايتىك دەبىنىت لە تاكەكانى چاكىرتىنى سەردەم، ئىنجا لە سەردەمى دواي سەردەمى ھاۋەلانى پىغەمبەرى خوا ﷺ كە لە كانياۋو سەرچاۋەي ھەلقوللوى دىرئەپىندەرى نورو رۆشنايى محمدى ﷺ پاراۋبوون بۆ كىرەندەۋى رېيازو رېچكەي لافاۋى نورانى، تا بۆ دواي خۆشيان بەك بەدواي يەكدا لىيى بىخۆنەۋو پاراۋبىن، ئىنجا دواي ئەۋانىش ئىنجا دواي ئەۋانىش ...

موسلمانانى بەرپىز:

لىپرەدا ناۋدارىك لە چاكەكاران، پىشەۋايدەك لە پىشەۋاكان، پياۋىك لە پياۋە باشەكان. بەلئى ئەۋ پياۋەي كاتىك ناۋى دەبرىت زوھدو دىيانەۋىستىمان بىردەخاتەۋە، كاتىكىش باسى زوھدو دىيانەۋىستى بىكرىت، ناۋى ئەۋمان بىردەكەۋىتەۋە، ئەۋ ماناى زوھدەۋو زوھدىش ماناى ئەۋ.

ھەرچەندە ئەۋ پىغەمبەرى ﷺ نەبىنىۋو، بەلام لەزىنگى و ھوشيارى و پاكىدا، لە ترسان لەخۋاۋ ژىرى و ۋەرع و دىيانەۋىستى و پارىزكارى و تەقۋادا ھەر لە ھاۋەلە بەرپىزەكان دەچو، ھاۋشۋەي ئەۋان بو.

عەلى كۆرپى زەيد دەفەرمۇيت: "ئەگەر ئەۋ پياۋە لە سەردەمى ھاۋەلانىدا ژىبابايدەۋ ھاۋتەمەنى ئەۋان بوايدە ئەۋا ھاۋەلانى دەيانكردە پىشەنگى خۆريان و ھەرگىز پىشى نەدەكەۋتن". ئەۋ گەۋرەۋو سەردارى شۆيىنكەۋتوان^۱ بوۋە،

^۱ - شۆيىنكەۋتوۋ يان (تابى): بەر موسلمانانە دەۋرىت كە پىغەمبەريان ﷺ نەبىنىۋە، بەلام ھاۋەلانى پىغەمبەريان ﷺ بىنىۋە زالىباريان لەدەمى ئەۋانەۋە ۋەرگىرۋە، پىۋادارىۋون و لە سەرىسلام مردوون.

حهسه نی بهصری

له یهك كاتدا هونری زانست و زوهدو وهرع و په رستش و دنیا نه ویستی و خواپهرستی تبادا كۆبوو بووه وه.

یه كێك بوه لهو كهسه ده گمە نانهی كه خوای گهوره حكیمهت و په وانپێژی له سهر زمانی نهوان ده رختووه.

به لێ، نهو پێشه وایه گهورهی شوێنكه وتوانه، پێشه وای زا هیدو زانا سهر راسته كانه، هه لگري ئالای زانسته بۆ لای خوای گهوره، چاكترینی كهس له دواى هاوه له بهر پێزه كان شێخی ئیسلام (نه بو سه عید حهسه نی كورپی ئه بی حهسه نی یه سار لای به صریه) خوای لێ رازری بیت.

به راستی ئهم باسه ی له م په رتو كه دا نو سراوه ته نها د لۆ پێكه له زیا نی په ر خێرو به ره كه تی نهو زانا به رزو پێرۆزه.

بنه ماله كه ی:

ناوی حهسه نی كورپی یه ساره، سه رچاوه میژوو یه كان ده لێن: حهسه ن كورپی ئه بی حهسه نی یه سار، به ره گه ز عێراقیه، باو کی دانیشتووی (میسان)^۲ بووه، پێش ئیسلام به (فه یروز) ناو براوه، دواتر به نده یهك بوه له به نده كانی میسان، لای پیاوێك له به نی نه جار له نه نصار، واها توه كه نهو پیاوه (جه میلی كورپی قوطبه) بووه، پاشان نازاد كراوه و چووه ته مه دینه، لهو ی بووه ته خزمه تگوزاری هاوه لێ بهر پێز (زهیدی كورپی ئه بانی نه نصاری)^۳، دایكیشی (خهیره) خزمه تگوزاری دایکی ئیمانداران (ئومو سه له مه ی مه خرومی) بووه، میژوونووسان ده لێن:

^۲ - میسان هه ریمێك بووه كه و تۆ ته ئێوان هه ردوو شاری (به صره و واسط).

^۳ - زهیدی كورپی ئه بانی نه نصاری: نو سه ر ی وه ی پێقه مبه ر ی خوا ﷺ بووه.

سەھەرەك بۆ تارىكىستانى دۆلكان

دايكىشى ھەر لەبەندەكانى مىسان بوو،^۴ (ذهبی) روونى دەكاتهو و لەو روانگەو دەلەت: دواى ئازادبوونى خەيرو نىشتەجىبوونى لەمەدینەدا لەسەردەمى خەلافەتى ئىمامى (عومەرى كۆرى خطاب) دا خورای ئى رازى بىت، يەسار باوكى حەسەن (خەيرە) ى خواستوو، ئەو كاتە خەيرە لاى ئومو سەلەمەى دايكى ئىمانداران بوو و كارو پىداويستەكانى بۆ جىبەجى كردوو.

لەشارى مەدینەداو لەمەالى دايكى ئىمانداران - ئوم سەلەمە - حەسەن لەدايك بو، باوكى بە ئەبى حەسەنى يەسارو دايكىشى بە ئوم حەسەن ناسراون، حەسەن لەژینگەى عەرەبى ئىسلامیدا گەورە بوو و گەشەى كردوو، ژيانىكى دەشتەكپانەى زېرى ھەبوو، كە ئەمە كارىگەرى لەسەر ھەلكەوتى جەستەى ھەبوو.

(ذهبی) لەباسى كونەى حەسەن و نازناويدا دەلەت: بە ئەبو سەعيدو ئەبو عەبدوللا ناسراو، خواونى كچىكىشى و، نازناوى (شىخى ئىسلامى) لىنراو، ھەروەكو پىشى و تراو پىشەواى ئەھلى بەصرە، ھاوچەرخ و ھاوتەمەنى (محمد ابن سەرىن) بوو كە ھەردو كيان لەبەناو بانگىزىنى ئەوانەن لەقوتابخانەى بەصرە دەرچوون لەسەردەمى ئەمەويەكان.

(حەسەنى بەصرى و محمد ابن سەرىن) كۆرى كارگوزار بوون، كەھەردو كيان زانستيان لەسەردەستى گەورەكانىندا وەرگرتوو.

باوكى حەسەنى بەصرى خزمەتگوزارى (زەيدى كۆرى ثابت) بوو كە ناودارترین ھاوئەل بوو لەناو ھاوئەلەندا و، سەرىنى باوكى مەمەد

^۴ - مێژوونوسان دەلەت: ئەو پیاو لەنەسارىيە ژىكى لەبەنى سەلەمە خواست و ئەوانى لەمارەى ئەودا دا، ئەو پىش نازادى كردن، ھەلەك پايان وابە، ئەو ژنەى كە نازادى كردن پورى ئەنەسى كۆرى مالىك - رەبىع كچى نەضر - بوو.

حهسه نی به صری

خزمه تگوزاری (نههسی کوری مالیک) بووه له و هاوه له بهر پیره وه فیری
فهرموده بووه، (حهسه ن و محمد) ره جهتی خویان لیبیت ههردووکیان
که سایه تیه کی دیاربوون له به صره داو هاو پتی به کتربوون.

له دایک بوونی

چهند نایابه مرۆف له مالتیکدا له دایک ببت چاکه خواز، له ویش
نایابتر نه و ماله مالتی زانست و پرتمایی ببت.

به لاتوهه چۆنه خۆینه ری بهر پیر:

نهو ماله مالتیکی قورنانی ببت؟

نهی چۆنه نه گهر مالتی به کیک له دایکی ئیمانداران ببت؟ به لئی شوینی
له دایک بوونی مالتی خاوه نی ئهم به سه رهاته (نوم سه له مه) به خوای لی رازی ببت،
چونکه دایکی لای دایکی ئیمانداران نیشی کرده.

خوای گه وه ئهم تابه ته ندیه ی بهم له دایک بووه دا بو، که مالتی (نوم
سه له مه) ته نها شوینی له دایک بوونی نه بو، به لکو دا پۆشه رو لانه ی چاودیری
نه بو بو، و، سنگی نهو جو گه له و ئاودیری نه بو بو، به لئی شیر خۆره ی شیر ه کی
بوو..

کات؛ سه رده می خه لافه تی ئه میری ئیمانداران، خه لیفه ی داد پهروه رو

هاوه لئی خۆشه و یستی پته مبه ری خوا ﷺ، (عو مه ری کوری خطاب) ه خوا لئی
رازی ببت، به دوو سال پیش کۆتایی خه لافه تی نهو زاته بهر زو پیرۆزه.

شویین؛ شاری مه دینه ی پیرۆزه، سالتی بیست و به کی کۆچی ...

مژده یان دا به دایکی ئیمانداران (نوم سه له مه) ی خیزانی پته مبه ری
خوا (دروودی خوای له سه ر ببت) که خوای گه وه کورپکی به خشیوه به
خزمه تگوزاره کی که ناوی (خهیره) بو، به راستی ئهم مژده یه دلتی دایکی

سەھەرئىك بۇ تارىكىستانى دىلەكان

ئىماندارانى پىر كىرد لەخۆشى و شادمانى، بەختەوهرى دەم و چاوى پىرئورور
شكۆدارى گەشاندهو، بەپەلە ناردى دايك و مندالەكە بهيئن بۆلای، تاماوى
زەيستانى لەمالى ئەودا بېيئەتەو.

(خەيرە) زۆر بەرپىز شيرين بوو لەلای (ئوم سەلەمە) و بەدل خۆشى
دەويست، زۆر بەپەرۆشەو تەمەرزۆي بينى كۆرە ساواكەي بوو، دواي
كەمىك (خەيرە) ھات و مندالەكەي بەدەستەو بوو، كاتىك (ئوم سەلەمە) چاوى
بەمندالەكە كەوت، دەروونى پىي ئاسودەبوو، ھۆگرى بوو.

ئەو مندالە ساوايە زۆر جوان و پووخۆش بوو، پوخسارى پووناك و
پزارە بوو، روالەتى دلپىن بوو، چاوبەتپروانىي پوون دەبوو.

(ئوم سەلەمە) سەيرىكى مندالەكەي كىردو وتى: لەكۆرەكەت ناو
(خەيرە)؟ گوتى: نا، دايە گيان، ئەو ھەم بۆتو داناو تا ناوئىكى بەدللى خۆتى بۆ
ھەلبىزىت.

(ئوم سەلەمە) فەرموى: لەسەر بەرەكەتى خوا ناوى دەنيىن (خەسەن)،
دواي ئەو ھەردوو دەستى بەرز كىردەو دوعاى خىرى بۆ كىرد.

ئەم شادومانىيە تەنھا بۆ ماللى دايكى ئىمانداران (ئوم سەلەمە) نەبوو،
بەلكو ماللىكى تىشى لەمالەكانى مەدينە گىرەو، ئەويش ماللى ھاوالتى
بەرپىز (زەيدى كۆرپى ثابت) "خوای لى رازى بىت" بوو، چونكە (يەسار) باوكى
ئەو مندالە خىزمەتگوزارى ئەو ھاوالتە بەرپىزە بوو، (يەسار) يىش خۆشەويستىن و
بەرپىزىن كەس بوو لەلای (زەيد) "خوای لى رازى بىت".

گه‌شه‌کردن و پی‌گه‌یشتنی

حەسەنى كۆرى يەسار، لە بەككەك لە مائەكانى پەغەمبەردا ﷺ گەورەبوو و گەشى کرد، پەرورەدەبوو لە ژوورى بەككەك لە خێزانەكانى پەغەمبەردا ﷺ، كە مائە (هيندى كچى سوهەيل) ى ناسراو بە داىكى سەلەمە' بوو.

گه‌یشتنه‌وی نه‌و ساوا به‌خته‌وه‌ره به‌دایکی ئیمانداران (نوم سه‌له‌مه) ته‌نجا به‌ونده‌وه نه‌وه‌ستا، .. به‌لکو سه‌ری کیشا بۆ له‌وه زیاتر... زۆر جار (خه‌یره‌)- دایکی حه‌سه‌ن- له‌مان ده‌چووه ده‌روه بۆ جیبه‌جی کردنی هه‌ندیک له پێداویسته‌کانی دایکی ئیمانداران، منداڵه‌که‌ی لای نه‌و به‌جی ده‌ما، جارێک نه‌ومنداڵه شیرخۆره له‌برسان ده‌گریا، زۆر به‌توندی ده‌گریا، (نوم سه‌له‌مه) هه‌لیگرت و بردی بۆ ژووره‌که‌ی خۆی، مه‌مکی خسته ده‌می منداڵه‌که‌ بۆ نه‌وه‌ی نارامی بکاته‌وه‌و (بیخافلیتی) تا دایکی دیته‌وه، هه‌رچه‌نده (نوم سه‌له‌مه) ته‌مه‌نی زۆر بوو، منداڵی ساواشی نه‌بوو، به‌لام به‌هۆی جولانی سۆزو خۆشه‌ویسته‌وه‌ بۆی، به‌فه‌رمانی خوا شیرینی جوان زا به‌مه‌مکی و منداڵه‌که‌ خواردی و پێی ژیربووه‌وه‌، وستی خوابوو شیرێ لێیت، شیرینی پیرۆزبوو، به‌هۆی نه‌م ژمه‌ه شیر هه‌و به‌زووی زمانی کرایه‌وه، که‌ قسه‌ی ده‌کرد زۆر به‌توانا

۱- دایکې سېلمه: په کټک بووه له تواترین و ناقلترینی ژنانی عمره، زورترین خاتری هه بوو، خور، اگریتریان بوو، زور زهره و زانا بوو، زور رپوایتی هه (۳۸۷) لمرمودی پیغمبری (ﷺ) گیراوتوه، له گڼل همدو ثوانه شدا په کټک بووه لمر و نه ده گم نانای له لمرودمی جاهلیتدا لوستی هه بووه.

۱-أ- "حافظ الهمبي له (محمد بن سلام) و(أبي عمرو الشعاب) به سه نه دېکوه به زمان ده گنډتهوه"

ب-وه له (صورة من حياة التابعين) له نوسني "الدكتور عبدالرحمن رأت الباشا" دا هاتوه.

ج- لھمورو ٺھو پھرتو ڪانھ ڏا ھا ٿورو ڪھ ٻاس لھڙيائي دھ ڪھن.

سەھەر تەڭ بۇ تارىختىكى دۆلەت

بو، بەلگى بەھىر رۇشكەرەو، لەبەر ئەو ھەمووكەس گوتى بو، قەسەكانى دەگرت، كەپرىسارى لىندە كرا زۆر لىھاتوانە وەلامى دەدايەو، كە نامۇزگارى دەكرد دەنگى بەرز دەكردەو، فرمىسكى دەھات و دلسۆزانە دەستى پى دەكرد، كاريگەرى لەسەر خەللى بەجىدەھىشت، كىردارى پىش گولتارى دەكەوت، ھەرەك چۆن رۇشنانى بەرەبەيان پىش ھەلھەتتى خۆر دەكەوت.

بەم شىۋەيە (ئوم سەلەمە) دايكى ھەسەنە لە دوورپوۋەو:

۱) دايكى يەتى بەھۇي ئەوۋى ھەسەن يەككىكە لە ئىمانداران.

۲) دايكى يەتى بەھۇي شىر پىدانى.

* * * *

گولخان و لەيەك گەشتەن و خىزمەتتى و لىك نىزىكى يەكى زۆرەھەبو، لەنىۋان دايكانى ئىمانداران، لەبەختىارى ھەسەندا بەھۇي نىزىكى مائەكانىيەو، ئەونىزىكىە وى كىردبو كەئەو لەناو ئەومالانەدا زۆرەناسانى ھات و چۆبكات و، ھەموويان رىئومايى بىكەن.

ھەرەك خۇي بۆمان دەگىرپتەو، ئەو مالانەي بەجولەي بەردەوامى خۇي پىر كىردبو، و بەياري كىردن و چالاكىيەو يارى و بازىنى تىدا دەكردن و دەگەشتە سەققى مائەكانىيان و دەستى پىئەدەگرتن^۱، ھەسەن بەردەوام لەو كەش و ھەوا خۆشەدا گۆرپانى بەسەردا دەھات، بەرەشتى بەرزو پاك و رەونەقدارى پىئەمبەرەنەﷺ دەرازاپەو، لەوسەرچاۋە زوللان و شىرىنەي دەخواردەو كە لەمائەكانى دايكانى ئىمانداراندا پەنگى خواردبوۋەو.

^۱ - مائەكانى دايكى ئىمانداران ئەوئەدە سادەو ساكارو نىم برون كە ھەسەن بەر شىۋە بۆمان ياس دەكەت، دەستى لەسەققى مائەكانىيان گىر كىردبو.

حهسه نی به صری

وهك قوتايهك له سهر دهستی هاوهله گهوره و به پیره كان له مزگهوتی
 پتغه مبهردا پنگه بشت ﷺ. ههروه كو خزی ده گپرتته وه دهر باره ی: (عوثماني
 كورپی عه فان، عه لی كورپی نه بو طالب، نه بو موسای نه شعری، طه له ی
 كورپی عوبیدوللا، عه بدوللای كورپی عومهر، عه بدوللای كورپی عه باس،
 نه نه سی كورپی مالیک، جابیری كورپی عه بدوللا، عیمرانی كورپی حصهین،
 موغیره ی كورپی شوعه، عه بدوره جانی كورپی سه مه ره، سه مه ره ی كورپی
 جوندوب، نه بی به كره ی ئه قه فی، نوعمانی كورپی به شیرو جوندبی به جه لی وهی
 ترو هی تریش... خوای گهوره له هه موویان رازی بیت. به لام له هه موویان
 زیاتر هوگرو ئالوده بوو به نه میری ئیمانداران (عه لی كورپی نه بو طالب) (خوای
 لی رازی بیت) وه زور خوشیده ویست. به هیزی و خوگری له سهر نایینه كه ی، وه
 چاكی له به ندایه تیه داو دنیانه ویستی و پشتكردنه جوانی و رازاوه بییه كه ی دنیا
 له وه وه فیربوو.. پابه ندی شهیدایی ورۆشنایی له گوشتارداو داناییه کی پنگه بشتوو،
 وته زانسته كانی و نه و نامۆزگاریه به هیزانه ی دلیان ده هیئایه له رزه. هه موو له ی
 هاوهله به پیره وه رگرتوو...

له ته قواو خوا په رستیدا ره وشت به رز بوو به ره وشتی نهو... له روون
 كردنه وه زمان پاراویدا شوین پتی نهوی هه لگرت... به لی، پشه واما
 حه سه ن له مه دینه ی شاری پتغه مبهردا ﷺ) گه ره بوو، قورئانی بیروزی له سه رده می
 خه لیفه (عوثماني كورپی عه فان) دا له بهر كردوو. كاتیک حه سه ن به چووك بوو
 دایكی ده بیرد بۆ لای هاوه لان تا دوعای خیزی بۆكهن، به كيك لهو هاوه لانه
 (عومهری كورپی خه طاب) بوو خوای لی رازی بیت، دوعای بۆكردو فهرمووی:
 خوا به شاره زاو تیگه پشتوو ی بكه له ناییندا ولای خه لك خو شه ویستی بكه.

سەھەرێك بۆ تارىكىستانى دڵەكان

دواى ئەوە حەسەن بوو شاره‌زايەكى شەرعزان و خراى گەورە
 تىگەيشتيكى جىگىرى لەقورناني پىرۆزدا پى بەخشی و خۆشەويستی کرد لەلای
 خەلکخۆشەويستی کرد. زۆر هاوچۆى ئەبو هورەيرەو ئەنەسى كورپى مالکى
 دەکردو لای ئەوان فەرموودەکانى پىغەمبەرى ﷺ لەبەردە کردو هەركات
 فەرموودەيه‌كى لە خۆشەويستەو دەبيست، نيمان و لەخواترسانى زياتر دەبوو...
 تا وابليتهات لە خوا پەرسى و صۆفیه‌تيدا ببو پىشەواى شوێنکەوتوان
 و ئامۆژگارو بانگخوازيان بوو..

بۆ زۆر لە کيشەو گرتى ئەو مەسئەلانى زانايان راى جياوازيان
 سەردەبوو دەگەرانه‌و لای حەسەن .. ئەو هەتا پرسىار لە ئەنەسى كورپى مالک
 دەکەن، بەلام ئەنەس دەفەرموێت:
 وەلامى ئەو پرسىاره‌ لە حەسەن وەرگىرن چونکە ئىمه‌ بيستومانەو لەبىرمان
 چووەتەو بەلام حەسەن بيستويه‌تى و لەبىرى هاو ١.

١- (صورة من حياة التابعين) للدكتور عبدالرحمن رأفت الباشا، و جەند سەرچاوه‌يه‌كى تارىخى. بەلام
 وەكو تىبينى // "نەفس (خواى ئى پازى بىت) يەكێكە لەهاو ئەنى پىغەمبەر" درووى خواى لەسەر بىت"
 بۆماوێ دە سال لەخزمەتى دابوو، "هاو ئەنى بەگشتى زۆر سووربوون لەسەر لىزبونى زانست و
 بۆچوونەكان و سوودلێوەرگرتن و گىيانديان، لىر چۆن لەبىريان دەچىتەو، بەلام ئەو دەگەرێتمەو
 بۆجەند هۆيكە لەوانە: ١-خۆبەكەم گرتى ئەو هاو ئە بىرێزە لەرووى زانست و زانيارى و دەربىرین
 لەبىرانەر هاو ئەن و شوێن كەوتوان و خۆدەرنەخست و هتد
 ب-زانايى و دانايى حەسەنى بەصرى بەو ١٠٠٠ كەواو ئەن بەو جۆرە متمانەيان پى بوو و پشيان پى
 بەستووه‌.

ج-بەگەورەزانين و بەرێزەو سىرکردنى هاو ئەن و شوێنكەوتوان و زانايانى ئەو سەردەمە لەلای
 يەكێرى. (نوسەر)

حهسه نی به صری

کاتیک حهسن ته مهنی چوارده به هاری ته واو کرد له گهل دایک و باو کیدا گواستیانده وه بۆ به صره وه له وێ له گهل خیزانه کیدا جیشته جی برون، لیره وه نازناوی به صره ی لیتراو له ناو خهل کیدا به حهسه نی به صری ناسرا.

حهسن له به صره دا:

به صره له و رۆژو سهرده مه ی حهسه نی ئی بوو، قه لایه ک بوو له گه وه ترین قه لایانی زانستی له ده ول ته تی ئیسلامدا.

مزگه وته گه وه که ی شه پۆلی ده دا له واندها بۆی ده چرون له گه وه هاوه لان و شریکه وتوه شکۆداره کان، کۆرو کۆبوونه وه زانستیه کانی به جۆره ها شیوه حه وشه و نوێژگه ی مزگه وته که ی ناوه دان ده کرده وه.

حهسن وابهسته ی مزگه وت بوو، له کۆری (عهبدوللای کوری عهباس) ۱۱۰ داده نیشت و ته فسیر و فه رموده و خویندنه وه کانی له و وه رده گرت و فیری ده بوو، هه تا زۆر به زووی بوو به زانییه کی شاره زاو شه رغان و باوه ر پیکراو، خهلکیککی زۆر به ره و لای ده هاتن و له و هه مووه زانست و زانیارییه ی نه و پاراو ده برون.

به ده وریا کۆده بوونه وه و گرێیان شل ده کرد بۆ نامۆزگارییه کانی که دلێ ره قیان نه رم ده کردو فیرمیسکیان له چاوان ده باراند، داناییه که ی کاری له دلێ ژیرو تیگه یشتوه کان ده کردو لێ و ورد ده بوونه وه.

به پیره و ی ژبان و پیره و ی له و یان ده کرد که خۆشتر بوو له بلا و بوونه وه ی بۆنی میسک ...

۱- عهبدوللای کوری عهباس: زاناو عابدی نوومه تی عمده ﷺ.

بەرزبوانەوہى لەناو خەلكىدا

ئەو ھەموو كاروبارەو ھۆكارى زۆرى تر ھەبوون كەخوای گەورە بەھۆيانەوہ ھەسەنى لەناو خەلكىدا بەرزكردەوہ ، ھەرچەندە خاوەن بىنەمالەيەكى بەرزنبوو، بەلام زانست و يقارو تەقواو دلتسۆزى ئەويان بەرزكردەوہ، بەشيۆيەك كاربەدەستان داواى نامۆزگاريان لىدەكردو ئەويش نامۆزگارى دەكردن، راويژيان پىدەكردو داواى ووتەو قسەى خىريان لىدەكرد ئەويش باسى بۆدەكردن و وەلامى پرسىارەكانى دەدانەوہ.

لەبەرانبەر ئەوہدا بەخشش و خەرجيان بۆ دەنارد، ئەويش لىنى وەرنەدەگرتن و سەرزەنشتى دەكردن، ئەو پارەوخەرجى لە ھىچ كەسك وەرنەگرتوہو شىعارى ئەو ﴿إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ﴾^۱ بوو، كە ئەوہ چاكترىنى كرتىە، بەراستى دلتياو بەقەناعەت و ناسوودەبوو، بەم جۆرە ببوہ چاكترىنى پياو.

پلەو پايمى زانستى و ھۆكارەكانى:

ھەسەن (خوای لى رازى بىت)، زانستگايەك بوو بۆ زاناو شەرعزانان، جىنگاى باوہرپوو، پشتى پى دەبەسزا و جىنگاى متمانەبوو، بەلگەيەكى سەرپاست و زمان پاراو بوو، لەرووى زانست و زانباريەوہ بە گەورەى ئەھلى سەردەمىخۆى دادەنریت و لەرووى كەردەوہو رەفتاريەوہ، بەھيژترىيان بوو لەرەوانبىژى و پروونكرەنەوہدا.

^۱ - ھود/ ۹ ، واتە: (كرى و پاداشتم تەنھا لای خرايە).

حه سه نه بی به صری

به راستی له نامۆزگاری و ووتار و تهفسیردا کاراو لێزان و چالاک بوو بهو ههموو سهلیقه جوان و لیهاتوویهوه ببوه سوارچاکی مهیدان، نهوهش دهگهڕێتهوه بۆ چهند هۆکارێک لهوانه:

* گهورهبوون و ینگه‌یشتنی لهمالی دایکی ئیمانداران (ئوم سهلهمه) و شیرخواردنی له مه‌مکی نهو، ههروه‌کو شیر خۆره‌ی زانست و شه‌رعزانیه‌که‌شی بوو.

* نزیکي له‌ماله‌کانی تری دایکانی ئیمانداران، که له‌وانه‌وه‌ فی‌ربوو، و‌بوو به‌و بانگ‌خوازه‌.

* په‌یوه‌ست بوونی به‌کۆڕو دانیشته‌کانی ئین و عه‌باس (خوای لی‌ رازی بی‌ت) و له‌وه‌وه‌ شه‌رعزانی و فهرمووده‌و ته‌فسیرو زمان و خۆتندنه‌وه‌کان فی‌ربوو. * شه‌یدایی و خۆشه‌ویستی بۆ ئه‌میری ئیمانداران (عه‌لی کورپی نه‌بو‌طالب) -خوای لی‌ رازی بی‌ت- که چاودێری کردو به‌هێزی و پێداگری و چه‌سپاوی له‌دینداو چا‌که‌کاری وله‌به‌ندایه‌تیدا و پشت‌کردنه‌ دنیاو به‌هێزی له‌پاراوی زمان و ڕوونی له‌قه‌سه‌کردندا له‌وه‌وه‌ فی‌ربوو.

* ژۆرێک له‌هاوه‌له‌ به‌ڕێزه‌کانی بینوه‌و ده‌رباره‌یان گێڕانه‌وه‌ی بووه‌، له‌وانه‌: (عیمرانی کورپی حصه‌ین، عه‌بدولپه‌حمانی کورپی سه‌مه‌ره‌، نو‌عمانی کورپی به‌شیر، جابر، ئیبنو سه‌ریع، نه‌ن‌س، عثمان، طلحه‌) خوا له‌هه‌موویان رازی بی‌ت.

بۆ خۆی ده‌فه‌رمو‌یت: (٧٠) له‌و پیاوه‌ چا‌که‌نم بینوه‌و ناسیوه‌ که له‌جه‌نگی به‌دردا به‌شداربوون.

خواناسى و دنيا نەويستى:

حەسەنى بەصرى -خوای ئى رازى بىت- بەراستى دنيا نەويست بوو
بەجۆرئەك لەدنیا دا دەژيا كەھەر بىرى ئى نەكردۆتەو و گوتى پى نەدەدا، ھەرگىز
بەجوانى و رازا و ھەيەكەى سەرقال نەبوو و بەدوای مال و سامانیدا وىل و
بەھەلپەنەبوو، بەراستى لەچاكرىنى بەندە چاكرەكان بوو، ھۆگرى خەم و پەژارە
بوو، لەخەو و بى بەرى ئەوئەندە نەبى پى بڑى، شەرع زانىكى خواناس بوو،
خوابەرستىكى گەرم و گوور بوو.

لەم بارەيەو دەفەر مويىت: بىر وادار بەخەفەتەو و رۆژدە كاتەو و
بەخەفەتەو ئىوارەى ئى دىت، بەدو خەم و خەفەتەى بەوپەرى بىر و پىبونەو
دەيخوات گۆرانى بەسەردا دىت، بەجۆرئەك بە بەشى بىزۆكەيەك رازى دەبىت،
بەخورما و جۆرئەك ئاو قەناعەت دەكات.

حەسەن ھەلگىرى مىراتى مەمەد(دروودى خوای لەسەر بىت) بوو،
لەو كەسانە بوو كە لەسەردەمى خەلىفە(عثمانى كورى عەففان)-خوای ئى رازى
بىت-قورئانيان كۆكردۆتەو.

(الذھبى) دەگىرپتەو كەفەر مويەتى: من لە "يوم الدار" چواردە سالان
بووم قورئانم كۆكردۆتەو و چاوم لە (طلحەى كورى عوبەيدوللا)-خوای ئى
رازى بىت- دەكرد.

زۆرىنەى ھاوئەلان كارىگەريان لەسەر حەسەن درووست كىردو و ھەر
زۆر زوو ھەولتى داو و ھەرگرتى زانىارى، و لەو سەرچاوە ھەلقوللەو زانستى
يەى ھاوئەلانى خواردۆتەو كە بۆرىچەو كارىزى زانست و ھوشيارى و زانىارى
بوون.

حەسەنى بەصرى

(محمد بن سعد) له (طبقات) دا دەفەرمویت:

حەسەن-رەحمەتى خۆى لى بىت- زانستگایەك بوو، زانا، بەرز و بەشكۆ، شەرع زان، جىگەى باوەر، متمانه پىكراو، خواپەرست، دیندارىكى خێردار، خاوەن زانیاریەكى زۆر، زمان پاراو، جوان و شوخ و شەنگ ...

زانایان دەفەرموون: ئەم پێشەوا بەرزو پێروژه زانست و کردەوهى پێکەوه کۆکردبووه، هەتا وای لى هاتبوو ببووه لوتکەو سەرکردهى شوین کەوتوو، بەگەرەوهى خەلکى سەردهمى خۆى دادەنرا هەم لە زانست و هەم لە کردەوهدا.

بەلام لایەنى کردەوهى قورسەرو باشتەرو لەلایەنى زانستى بەکەى، نین و عیباد دەلتیت: (بە یونس کورى عوبەید) یان گوت: کەسێک دەناسیت وەك حەسەن کاربکات؟

فەرمووی: وەللاهی کەسێک نانا سە قسەیهك بکات وەك قسەکانى ئەو، نێژ چۆن کرداریان وەك کردارى ئەو دەبیت؟! ...

ئینجا لەووەصفى دا دەلتیت: کەپێى دەگەیشیت وات دەزانى تازه خزمىكى ناشتو، کەدادەنیش وەك ئەسیرێك وابوو کەفەرمانى خنکاندنێ درا بىت، ئەگەر باسى ناگرده کرا وەك ئەوه وابوو کە ناگر تەنها بۆئەو دروست کرا بىت !! ...

لەگەڵ ئەو هەموو عیبادەت گۆڕايلەش کەهیوو و لەبەر ئەو هەموو ترسەى لەخۆى گەرەوه سزای خوا هەیبوو، وشك و سەربوو بوو،

ئیمام (المنائوي) له (الطبقات) دا دەلتیت: "حەسەن ببووه سەرکردهى بەنده هەلبێژدراوه باشەکان، بۆماوهى چل ساڵ نوێژى بەیانى بەدەست نوێژى عیباوه کردووه!!

سەھەرئىك بۇ تارىكىستانى دىلەكان

شۈيىن كەوتۇان دەلتىن: ھەسەن لە ھاۋەلە بەرپىزەكان دەچوو، (على كورى زەيد)دەفەرمۇيت: گۆيم لە (ئىبن و موسەيىب)و(عوروه لقاسم)و زۆرى تىرش بوۋە گوتۇويانە: كەسمان نەدىۋە ۋەك ھەسەن بىت، ئەگەر لەسەردەمى ھاۋەلاندە بوايە ھاۋەتەمەنيان بوايە ئەوان ھەرگىز پىشى نەدەكەوتن، لەگەل ئەۋەشدا ھەسەنى بەصرى لەلوتكەى خۆبەكەم زانيندا بوۋە، لەبەرامبەر ھاۋەلاندە خۆى زۆربە كەم گرتە، بەجۆرىك دەفەرمۇيت: بەراستى كەسانىكەم بىنيۋە ناسىۋە، من لەناۋاياندا ھىچ نەبووم، بەلكو تەنھا دىك بووم.

زۆرى چاۋ لەۋ پىاۋە چاك و پاكانە دەكرد كەلەسەر دەستى پىغەمبەر(دروودى خۋاى لەسەر بىت)پەرۋەردە بوو بوون، و لەچاۋيدا لەبەندايەتى و ۋازھىتانيان لەدنيا زۆر بەرزو بلند بوون.

دەفەرمۇيت: "قەۋمىكەم ناسىۋە لەمالەكەياندا لەيەك دەست جل زياتريان نەبوۋە، ھەرگىز لەمالى خۇياندا فەرمانيان بەدروست كردنى خواردن نەكردوۋە، ھىچيان لە ژىرخۇ ياندارانەخستە" !! ..

حهسه نی به صری

نیمام حهسه نی به صری پی شه وایه بویه له گه وره پیاوان و پی شه وایانی شوینکه وتوانی رپیازی ته صه ووف^۱ و زانسته که ی له سهرده می شوین که وتواندا.

^۱/ته صه ووف: دکتور "زه کی مباره ک" له کتبی "التصوف الإسلامي" دا ده لیت: ته صه ووف له خو بوورده و به سراه به دن و گیانه وه. "شیخ معروفی که رخی" ده لیت: ته صه ووف په پره وی کرده له (حقایق) و دووره پریزی کرده له وشته ی به ده ستی خه لکه. "ته بو لحه سه نی نووری" ده لیت: ته صه ووف بریتی یه له پاک کرده وه ی ده روون به چه شیک که هه رگیز ناپاک نه بیته وه و ناپاک ی بونه گه ریته وه و زه بوونی و لاوازیی رووی تی نه کاته وه و دروری بگریته له ناره زووی - نفس - رنریک بیت له ناره زووی - رژی - . "ته بو به کری شیلی" ده لیت: ته صه ووف بریتیه له دانیشن له گه ل خوادا بی پیوستی هپچی تر.

"جونه د" ده لیت: ته صه ووف بریتی یه له ره وشتیکی چاک له مرژیکی چاک له کات و زه مانیکی چاکدا به رامهر چاکان ده کرت.

"سه منون" ده لیت: ته صه ووف واته نه بیته بهنده ی کس و که شیش نه که بیته بهنده ی خو ت. "شیخ محمد امین الکردی - نه ریلی" که له سالی (۱۹۱۳ز) وه فاتی کردوه له کتبی (تنویر القلوب) دا ده لیت: (شهریه ت) دره خته (ته ریه ت) لق و پیوه تی و (حه قیه ت) به ره مه تی و (حه قیه تیش) خواناسی یه له ریگه ی ده روونه وه که بریتی یه له ته صه ووف. "ته بو موحه مه دی لهریری" ده لیت: ته صه ووف په پره وی کرده له هه موو شیک ی په سهند و درور که رته وه یه له هه موو ره تاریکی ناپه سهند.

"نوری" ده لیت: ته صه ووف بریتی یه له لازادی و سه خاوه ت و جوامیری و خواهرستی به شوق و مهیل و ناره زووه وه.

"نیمام مالیکی کوری نه نس" (۹۰-۱۷۹ک) ده لیت: نه وه ی په پره وی له شهرع کردو په پره وی نه کرد له ته صه ووف نه وه فاسقه، نه وه ش په پره وی کرد له ته صه ووف و په پره وی نه کرد له شهرع نه وه بی دینه، نه وه ش په پره وی کرد له شهرع و پاشان له ته صه ووف نه وه که یشتووه ته نه وپه ری باوه ر.

بروانه: دانراوی: (ته صه ووف چی یه) ی نه مین نه نقشه لندی..

سەھەرەتەك بۇ تارىكىستانى دۆلەكان

"كەنەنە لە (حلىة الأولياء) نەبو نەعم و (صفوة الصفوة) نى ئىبن و لىھوزى و (طبقات الكبرى) نى ئىمامى شەئرانى و (الكواكب الدرية) نى ئىمامى مەناۋى و (طبقات النساك) نى نەبو سەئىدى كورى الاعرابى و (سير أعلام النبلاء) نى الحافظ الذھبى و زۆرى تارىشدا باسكراۋە".

(ئىبن و عەرەبى) دەلىت: ھەسەنى بەصرى لەلای ئىمە لەپىشەۋايانى نەھلى تەرىقەتى خوايە-جل جلالە-.

(تاج الدين الكلاباذى) ئىمام ھەسەنى بەيەكتەك لەپەيۋەۋانى نەھلى تەسەۋۋۇف دانائى، و ھەمۇ مىزۋونۇوسانى تەسەۋۋۇف (ئىمام ھەسەن) يان بەتەنە جىكار دەۋەتەۋە بەجۋامىرتىن گەۋرە ھەلبىزىرداۋيان دانائە لەگەۋرە پەيۋەۋانى ئەم رىئازە.

بەگىشتى كەباسى خواناسان دەكەن، (ئىمام ھەسەن) بەغۋونە دەھىننەۋە و گۈى بۇ ۋوتەكانى دەگرن، لىي دەگىرنەۋە كە شارەزاىيەكى تەۋاۋى لەۋ مانا تايەتپەدا ھەبۋە.

لەمالەكەى خۇيدا زىجىرە كۆرۈ دانىشتى تايەتى ھەبۋە كەتپايدا تەنە باسى لەمانائى زوھدو خواناسىن و زانستى شارائى دەۋۋونى تپادا كىردۋە و باسى ھىچ شتى تىر تپانە كىردۋە، ئەگەر كەسىك لەۋ كۆرۈ دانىشتە تايەتپەدا پىسارىكى جگە لەۋانەى لى بىكردايە پىي بىزار دەۋە، دەگىوت: ئەۋە ئىمە لەگەن براكانان بە تەنە كۆبىنەۋە زىكر دەكەن.

ۋەلە مزگەۋتىش زىجىرە دانىشتىكى ھەبۋە كەتپايدا باسى (فەرمۇدە) و زانستى (شەرىع) و زانستى (قورئان) و (زمان) و زانستە پىشكەۋتۋەكانى تىرى

حهسه نی بهصری

ده کرد، نه گهر له ویدا پرسپاریان دهرباره ی (تصه ووف) ئی بکردایه وه لامي ده دانه وه، له ناو نه وانه دا هه بوو بۆ خوتیندنی (فهرمووده) هاتوو، هه بوو بۆ (قورنان و روونکردنه وه) یان بۆ (په وانپیژی) یان بۆ (دلسۆزی) یان بۆ (زانستی تاییه ت) هاتوو، وه کو (عمرو بن عبید) و (ئه بو جههیر) و (ئه بو عوبیده ی نه لناعی) و (عه بدو) په هانی کوری زهید و (صالح المهری) و (شعیط) و زوری تر.. که هه ریه کیک له وانه ناویانگی له به ندایه تی و خواناسیداهه رکردبوو.

(حافظ الذهبی) و (ئه له ناوی) له (قه تاده) وه ده گێر نه وه که حه سه نی به صری له سه رده می خۆیدا یه کیک بووه له و جه ند که سه ی که هاو شیره ی (خلیل الرحمن)^۱ بوون وه به هانای خه لکه وه چوون و فریایان که وتوون و خه لکی به هۆیا نه وه پارا و بوون و سه رکه وتوو بوون.

به لیکدانه وه ی زۆرینه ی زانایان و میژوونووسان نیامی حه سه نی به صری به لووتکه و سه رکرده ی شوینکه وتوان داده نریت و باشترین که سیکه له دوا ی هاوه له به رتیه کان به گشتی.

نیام حه سه ن به بنه جه ی رپه وه ی (تصه ووف) داده نریت، به رامبه ر نه وانه ی که دزی نه م رپه وه بوون، چونکه وای بۆ ده چوون نه مه ده رچوونه له باز نه ی نیسلام ئینجا به هۆی نه زانیان بوو به راستیه کانی نه م زانسته یان هه ر بیر کردنه وه یه کی تر، له کاتی کدا که نیام حه سه نی به صری ته نه نی پیرۆزی هه موو له سه ده ی یه که می کۆچیدا به سه ر بر دووه و هاوچه رخی گه وره هاوه لان بووه و هه موویانی چاوپیکه وتروه.

حه سه نی به صری ناو خۆرگه ی پابه ندی به م رپه وه له میزگی خه لیفه ی چواره م (علی کوری نه بو طالب) -خوا ی ئی رازی بیت- وه رگرتبوو.

^۱/خلیل الرحمن: حه زره تی نیراهیم.

سەھەرەك بۆ تارىكىستانى دۆلەكان

كە ئەمە ئەو دەجەسپىتى ئەم رېرەوى (تەسەووف) دەگاتەو بە
پېغمبەر (ﷺ) ئىنجا خەلىفەكانى راشىدىن ھەموويان، لىرەدا بانگەوازی ئەوانە
تىكدەشكىت كە دەلتىن (تەسەووف) داھىتراوہ (بىدعە) يەو لەسەردەمى
پېشىنەكاندا نەبوو، بەلكو (تەسەووف) متمانەيەكى تەواوى بەدەستەپتاوہ و
ماناكەى پىكاوہ چۈنكە لەراستىەكانى خودى نىسلاموہ ھەلقولائوہ.

نىمام ھەسەن ناوى پەيرەوانى ئەم رېرەوى بە (صوفى) ^۱ ناوبردووہ و
يەكەم كەس بوو ئەم ناوہى بۆ داناوہ، وەكو زاراوہيەكى زانستى، ئەوانە ئەو
خواناسە خىردارانە بوون لەپەيرەوى ئەم رېيازەدا بەگۆرانكار دەناسران.

(نىمام المناوى) لەشەرەكەيدا فرمودەيەك دەگىرپتەوہ: (زەوى بەتان
نايىت لە چل پاو كە ھاوشىوہى ھەزەرەتى نىبراھىم بن وەخەلىكى بەھۆيانەوہ
پاراو دەبن و بەھۆيانەوہ سەردەكەون و يەكىيان نامریت ھەتا يەكىكى تر جىگاي
دەگريپتەوہ) ^۲.

سەعید دەلتىت: گوتم لە قەتادە بوو دەيگوت: ھىچ گومانىكمسان نىيە
كە ھەسەن يەكىكە لەوان، وە ئەوانە ھەموو لەو كەسانە بوون كە يەك بەدواى
يەكدا شوئى يەكتريان دەگرتەوہ.

^۱-صوفى: لەكۆنداو ھەر لەمىژەوہ (خورى) واتە (صوف) بەرگ و پۆشاك و سىالى ھەزاران
و بىتەوايان بوو، ھەركەس ئەم بەرگەى لەبەر كەردايە يان ھەزار بوو يان زۆر (متواضع) بوو
واتە (خۆبەكم زانين)، ئەو ھەتا نىمامى عومەر -خوای لى رازى بىت- لەستايشى پېغمبەردا (ﷺ)
لەرموويەتى: باوكم و دايكم بەكمە لوربانت ئەى پېغمبەرى خوا.. تۆ بەرگى خورىت
دەپۆشى و سوارى گوپدريژ دەبوويت ... ھتە.

^۲- "لن نخلوا الأرض من أربعين رجلا مثل خليل الرحمن ليهب تسقون و يهيم تصرون، وما
مات منهم احد إلا بدل الله مكانه آخر"

حه‌سه‌نی به‌صری

له‌لای پێشه‌وایان و زانایانی رێپه‌وی (ته‌سه‌ووف) هه‌سه‌ن به‌یه‌که‌م که‌س داده‌نرێت که‌ قسه‌ی له‌سه‌ر زانستی (ته‌سه‌ووف) کردووه‌ و رێگه‌ی بۆ ئاسانکردووه‌ و زمانیان به‌هۆیه‌وه‌ پاراو و خۆش گوشتار بووه‌، قسه‌ی له‌سه‌ر کرده‌وه‌ و نوورو رۆشناییه‌که‌یان ده‌رخستووه‌ و ده‌مامکیان له‌سه‌ر لاداو، که‌پێیان ده‌وو (ئه‌بو سه‌عید) تۆ قسه‌ له‌زانستیک ده‌که‌یت زووتر له‌براکانتان نه‌یستووه‌، تۆ ئه‌وانه‌ت له‌کۆی هه‌تاوه‌؟ ده‌یفه‌رموو: له‌(حوزه‌یفه‌ی کۆری یه‌مان).

(أبو طالب المکی) له‌ (قوت القلوب) دا ده‌لێت: هه‌سه‌نی به‌صری پێشه‌وامانه‌ له‌و زانسته‌ی که‌ قسه‌ی له‌سه‌ر ده‌که‌ین و په‌یره‌وی رێبازه‌که‌ی ده‌که‌ین و له‌ چراکه‌ی ڕووناکی وه‌رده‌گیرین.

ئه‌وه‌مان به‌ فه‌رمانی خوا وه‌رگرتووه‌ له‌پێشه‌وا به‌پێشه‌وا هه‌تا له‌کۆتایدا که‌یشتووه‌ته‌وه‌ ئه‌و و نه‌ویش له‌چاکترینی شوێنکه‌وتووانه‌ به‌دلنیایه‌وه‌.

ئیمام هه‌سه‌نی به‌صری ڕوالته‌تی (صوفی) له‌نیوان له‌به‌رکردنی (صوف)-خوری- و له‌نیوان راستیه‌ شاراوه‌کانی ناو ده‌روونیدا به‌یه‌که‌وه‌ ده‌به‌ستیه‌وه‌ و ده‌فه‌رموێت: " هه‌رچی خوری له‌به‌ر بوو نیشانه‌ی باشی ئه‌و که‌سه‌ نیه‌و نابێت به‌ (صوفی) چونکه‌ صوفی پێوستی به‌چاکی و پاکیه‌تی و هه‌ستکردن به‌چاودێری خودایی هه‌یه‌".

رۇژنىك لىيان پىرسى بۇچى بەرگى خورىت لەبەر كىر دوو؟

يىدەنگ بوو ھىچ وەلامى نەبوو. گوتيان: وەلامىت نەداينەو، بۇ؟

فەرموۋى: ئەگەر بىلىم زوھىدە نەو، خۇھەلەكەشەنە، وە ئەگەر بىلىم نەبىرونى و ھەزارىيە نەو، دەپتە شىكەت لە پەروەردىگارم.

نەو سىپالى خورى لەبەردە كىردو نەو، شى لەئىمامى (على كورى ئەبو طالب) ھو، چۈنكە ئىمامى غەلىش سىپالى خورى لەبەر كىر دوو.

دكتور (ئىحسان غەلباس) يەكەنكە لەوانەى نوسىنىكى تەواۋى لەسەر نوسىو ھو جىاى كىردو، نەو ھو رېئازى (تەسەووف) ى جوان رېوونكىردو، تەو ھو لە سى لىقدا كۆى كىردو، نەو ھو كە دكتور (على مامى ئەلنەشار) ىش ھاۋراپە لەگەلىدا بەم شىو ھو:

لىقى يەكەم: لە پىغەمبەر ھو (ﷺ) دەستپىدە كات بۇ (ھەسەنى بەصرى) ئىنجا بۇ ئىمام (الخارث المحاسبى) ئەم زىخىرە ھو بىلاۋىو ھو لە باكورى ئەفرىقا بەتايەتى، ئەم زىخىرە ھو بۇتە جىگەى سەرنجدان و تېرامان و بەرپىيازى (ھەسەنى بەصرى) ناسراو.

لىقى دوو ھم: لە پىغەمبەر ھو (ﷺ) بۇ (على كورى ئەبو طالب) ئىنجا لەو ھو ھو بۇ (ھەسەنى بەصرى)، ئىنجا بۇ (حبيب العجمى) بۇ (دادى طائى) بۇ (شىخ مەروولى كەرخى) بۇ (سرى سەقەطى) بۇ (جونەيد) كە نازناۋى (گەورەى

حهسه نی بهصری

هۆزی صۆفی یه کان ی لی نراوه، ئەم لقه بهرپیاوی نهقشبهندییه کان کۆتایی دیت.

لقی سی یهم: له پتغمبه ره وه عَلَيْهِ السَّلَام بۆ (ئه نه سی کوری مالک) نینجا بۆ (حهسه نی بهصری) له وه وه بۆ (فرقد السبخی) له وه وه بۆ (شیخ مه عرووفی که رخی) نینجا بۆ هه مروان.

ئهمه نه وه ده گه یه نیت که ئەم رپر وه داهینراو نی یه وه له لقولاوی نیسلام خۆیه تی، که حهسه نی بهصری قسه ی له سه ر زانسته که ی و په پر وه وانی کردو وه ناوی بۆ دانا ون.

سەھەرەك بۇ تارىكىستانى دىلەكان

ھەسەن خواناسىكى زانا بوو، بەراستى پارىژكارو لەخوا ترس بوو، زۆر جار (كەرامات)^۱ لەسەر دەستى بىنراو، ئەو ھەش دەردە كەوئەت لەسەردەستى بەندەيەكى چاڭ و پابەند بەشويئەن كەوتنى يەغەمبەر ﷺ و ھەزرى بەرنامەو

^۱ - كەرامات: "موعجىزە، كەشف، كەرامات" بەلاى ئەھلى سونئەو لەبەك حوارجو چىوئەدا كۆدەبەندەو پى دەوئەت (خرق العادة).

(خرق العادة) بەكارىك دەوئەت ئەنجام دانى ئەم كارە بەروائەت لەووزەى كەسدا نەبەت، و ھەكوو زىندوو كردنەوئەى مردوو بۆ (ھەزرىتى عىسا" عليه السلام) يان ھىتەنى تەختى مەلەكەى سەبا (بەلقىس) لە وولائىكەو بۆ وولائىكى تر لەچار تروكانىكدا بۆ ھەزرىتى (سلىمان" عليه السلام) كە لەووزەى مرؤف بەدەرن، ئەمە ئەگەر يەغەمبەرىك" عليه السلام" كەردى ئەرا "موعجىزە" يە ئەگەر پىاو چاڭىك و خوا پەرسىك كەردى ئەرا "كەشف و كەرامات" ە، بەلام جىوازى لەئەتەياندا ھەيە، موعجىزە كە بۆ يەغەمبەرانە" عليه السلام" خواوئەى رىسالە و شەرىعەتى تايبەت ئەو دەبەت ھەمىشە ئەم موعجىزە بەدەرخات بۆ گەياندى پەيامەكەى، بەلام خواوئەى كەرامات تەدەكۆشەت كەراماتەكەى بشارەتەو تا بۆى بىكرەت ناڭىكرەى نەكات مەگەر پىوئەستى يەتى ھىدايەتى گومراو سەلەشەتروك ناچارى بىكات، دەبەت بزانن كەشف و كەرامات غەيب زانن نىيە، غەيب كەس نەبزانوئەو كەسەش نازانەت، چونكە غەيب واتە: زانىنى شتى نەھتى و داپۆشراو و پشت پەردە بە ئارەزووى خۆى لەداھاتوو و لە رابەردوو، لەمەمان كاتدا، ئەمەش كەس نازانەت و كەس ناتوانەت، بۆيە بەمەيان وتوو (كەشف-كەرامات) واتە ھەركاتى خوا وىستى پەردەى سەرچاوى بەسەرەتى ئەو كەسە لادەدات و ھەتەو شتەى پىشان ئەدات، ھەتا لەزىيانى يەغەمبەرانىش دەردە كەوئەت كەنەوانىش غەيبزان نەبوون" قل لا أقول لكم عندى خزان الله ولا أعلم الغيب ولا أقول لكم إني ملك إن أتبع إلا ما يوحى اليّ (الانعام ۵۰ واتە) ((ئەى محمد" دروودى خوائى لى بىت" پىيان بلى: من پىتان نالەيم گەنجەكانى خوا لای مە، ھەروەھا لەنەيتى و شاراوەكانىش ھىچ نازانم و ناگادارەيم و پىتان نالەيم، بەراستى من فرىشتەم، بەلكو تەنھا شوئەى ئەو دەكەوم كەبە وەھى و لىگا پەتم دەگات)) بروانە دانراوى : (تەسەووف چى يە) ئەمەن نەقشەندى.

حهسه نی به صری

شهریعت ته که به تی و خاوهن بیرو باوه پیکری راسته قینه و کرداری باش و زانستی پی هه بیت، یانا. هه ندی جار به (وهلی) ناوده بریت، واته خواناسیکی خیردارو خاوه نی هه موو سیفات هه باشه کان له سنووری توانای خۆیداو بهرده وامه له سهه گوپرایه لی و دوور که و تنه وه له سهه پتچی فرهانی خوا، دژی خۆ خه ریککردنه به اربواردن و هه واه هه وهس و هه تا له حهزه رینگه پیدراوه کانیش خۆی ده گرتنه وه.

له و کهراماتانه ی سهه رچاوه باوه پیکراوه کان هیئاویانه:

• (مطر السراق) ده لیت: که حهسه نی به صری دهه که وت و هات هه وه که خۆی له دوا پوژدا بیت هه والی ده دا به وه ی که پرووی ده دا !! ..

• (ئیمام النبهانی) له (جامع الکرامات) دا نویسه تی: کاتیک به حهسه نیان ووت (حه جاج) (سه عیدی کورپی جویه بر) ی کوشتوه، دوعای لیکردو ووتی: خوا به نه ی شکینه ری زۆرداران (حه جاج) تیکبشکینه، نه مایه وه ته نه ا سێ پوژ دواتر نه وه بوو خۆره و کرم که وتنه هه ناوی و پینان مرد.

• حهسن یه کیک بووه له وانه ی که ههه (پنج) نوێزه که ی له مه که نه نمجاده وه له کاتیکدا دانیشته و ی به صره بووه، نه وهش به وه ی ویکهاته وه ی زه و ی بۆی.

• (ئیمام المناوی) له شه رحی وه فاتیدا ده لیت: زۆر له پیاوچاکان له شه و ی وه فاتیدا بپیویانه، دهه رگا کانی ناسمان کراونه وه بانگکاریک بانگی ده کرد: وا حهسن گه راپه وه بۆلای خوا خواش له و رازییه.

سەھەرئىك بۇ تارىكىستانى دۆلەكان

• (حافظ الذهبى) لەلىكۆلىنەوہ كەيدا لە (مطر الوراق) ەوہ بۆمان دەگىرپتەوہ: (دەگىر نەوہ كەئىمامى حەسەن بى ھۆشەكى بەسەرداھات دواتر كەھاتەوہ ھۆش گوتى: بەراستى بەناگاتان ھىنامەوہ لەبەھەشت و سەرچاوەر پلەو شويى رېزداران بووم).

• حارثە فەرموويەتى: كە حەسەن فەرمووى: (.. من بەشيوہ يەكم چاوم لە ئەھلى بەھەشتە كەتايىدا دىن و دەچن و سەردانى يەكترى دەكەن وەگويم لەھاوارو لوروہى ئەھلى ناو ناگرە).

پىغەمبەرى خواش ﷺ دەفەر مويت: (زانيم كەدلى بڕوادار بەنوورى خوا رۆوناك بوونەتەوہ).

ئەو راستيانەى كە ئىمامى حەسەنيان گەياندە

بەرزرترين لووتكە

رەھمەتى خراى لىيىت لەسەردەمى شوينكەوتواندا گەيشتە بەرزترين لووتكە، ئەو بەرنامەيەى ئەوى پىگەياندو ئەو مەقامە بەرزەى پىدا چەند بىنەماو ھۆكارىك بون كەئەمانە ھەندىك لەوانەن:

۱۱ بىنەماى زانست و زانيارى: كە ئەمە بىنەماكانى تىرشى لەسەر دروستبوون چونكە بەبى بوعدىكى فيقھى و تېروانىنى و بىر كەردنەوہ يەكى توند و دامەزراو لەراستى و كاروباردا، زوھدو ترس و كردار ئەنجام نادىن، ئىمام حەسەن لەسەردەمى خۆيدا تاقانە بوو لەزانست و زانياريدا.

حهسه نی به مصری

– (عوف) ده لیت: پیاو یکم نه بییوه له حهسه ن زانانرییت به ریگای به ههشت.

– (الحافظ الذهبی) ده لیت: گه وره ی سه رده می خۆی بووه له زانست و کرده ودا.

– قه تاده ده لیت: که سیکم نه دیوه وهك حهسه ن راو بۆچوونی له راو بۆچوونی (عومه ری کوری خطاب) به چیت.

۱۲ بنه مای زوه دو دنیا نه ویستی: شتیکی راست و نکولی ئی نه کراوه له لایه ن گشت زاناو تو یژره ره کان نیمام حهسه ن دامه زرتیه ری قوتا بخانه ی (زوه د) بووه له سه رده می شوین که ووتواندا، (عهلقه مه ی کوری مرشد) ده لیت: ههشت کهس له شوینکه ووتوان گه یشتبوونه چله پزیه ی زوه دو دنیا نه ویستی له ناو نه وانیش حهسه ن لووتکه یان بوو، که سمان نه دیوه له حهسه ن خه ميار تر.

۱۳ بنه مای ترس و خه فته: نیمام حهسه ن به لگه ی غمونه یی بوو له و هه مزو خه مگینه یی و ترسان له خوا و ملکه چی و فرمان به رداری خوادا، هه تا (به زیدی کوری حوشب) ده لیت: که سم نه دیوه وه کو (حهسه نی به مصری و عومه ری کوری عبدالعزیز) له خوا بۆرسن هه روه کو ناگر ته نها بۆ ئه و دوانه درووستکراییت، (یوسف کوری ئه سباط) ده لیت: له گه ل حهسه ندا ژیاوم بۆ ماوه ی (۳۰) سال پینه که نبوه و گالته و گه پیشم ئی نه دیوه بۆ ماوه ی (۴۰) ساله نیمام حهسه ن وا ده بییت که ترس و خه فته هه ردووکیان به ره مه ی چاکی دله کانن.

سەھەرەتەك بۇ تارىكىستانى دۆلەتەكان

٤) بىنەماي بەندايەتى و شارەزايى وزانستى شەرع: ئىمام حەسەنى بەصرى (رەھمەتى خىراى لى بىت) بەندايەتى و شارەزايى زانستى شەرع و زوھدى بەدەكەوۋە گرىدا برو واتە: ھۆى بەھۇكارەوۋە بەستبوو.

دەيفەرموو: شەرعزانى دىئانەوىست لەدنىادا ھوشيارو بەرچارو پروونە بەدىنىيەوۋە بەردەوامە لەسەر بەندايەتى كىردنى پەروەردگارى، وە دەيفەرموو: كىردەوۋى بەردەوام لەسەر بىنەماي پاكى نەفس و چاكى دل و تامەرزو بوونە بو بىنىنى خوا "جل جلاله".

نامۇزگارىيەكانى لەسەر ھاندانى بو كىردارى باش كارى دەكرە سەر دۆلە زىندوۋەكان و وەك ھەورە تىرىشقە بەناگاي دەھىئانەوۋە، دەيفەرموو: سەپىرە كەسانىك ھەن فەرمان دەكەن بەئامادە كىردنى توپشوو بانگ دەكرىت لەناوياندا بو رۆپىشتن كەسەرەتاو كۆتايىيەكەى بەدەكەوۋە بەندە، بەلام دانىشتون يارى دەكەن !!

ئەى نەوۋى ئادەم: بەسىيەتى ئەزمونەكان و گۆزىنى رۆژەكان و نامۇزگارى و بىرخستەنەوۋى مردىتان بەسە بو قەدەغە كىردىتان لەسەرىپچى فەرمانى خوا، رۆژەكان دەپۆن و گوناھو تاوانەكانىان بو بەجى دەھىلتن وەك مىلانكەيدەك بەگەردىتەنەوۋە، گوناھو تاوان كۆتە دەكەن و لەگۆپرايەللى و بەندايەتى دووزت دەخەنەوۋە.

(موبارەكى كورى فضالە) دەللىت: ناگام لىبوو لاوتىك ھاتە خىزمەتى حەسەنى بەصرى و گوتى: ناتوانم شەونوپۆ بىكەم بەھىچ جۆرىك، ئەوېش پىنى ووت: گوناھەكانت كۆتايان كىردوېت.

حه سه نى به صرى

له باسى گه وره يى عياده تى مزگه تدا ده فهرمويت: "مانه وه له مزگه وتدا
هو كاري به سته وه به گوترايه لى خوا، خواى گه وره به هوى نهو كه سانه ي
پابه نندن به مزگه وته وه به هوى دوعاو پارانه وه كانپانه وه به لاه ناربه حه تى و
كاره سات دور ده خاته وه له سهر وولات و بنده كانى".

ويست و نيازى ئيمام حه سه نى به صرى به هوى عياده ته وه بو
چ مه به ستيك بووه؟

تابا چيزو خوشگوزهرانيه كانى به هه شت؟ به لكو نامانجيكى به رزترو
پروژتري له وه هه بووه، نهو يش خوشي و به خته وه رى بينينى خوايه، لهو
باريه شه وه ده فهرمويت: "نه گهر بنده كان بزنان خواى خويان نابين نهوا
ده مرن".

د. نيراهيم به سيونى له كاري گهرى نهو قسه يدا ده ليت: "نه گهر
خوا به رست مه به ستي بينينى خوا بوو، نهوا؛ نه به هه شته به نازو نيعمه ت و
زورره كانپه وه و نه ناگره به كلپه و بلتسه يه وه به لكو روانين بز خوشه ويستى
خوايه كه خواناسان هه موو ته مه نى خويانى له پيناودا خهرج ده كهن".

به لى، بينينى خوا هيوو ئوميدى هه موو نهوانه ن كه خوشه ويستيان بز
خوايه، نهو هتا ئيمامى حه سه ن ده فهرمويت: "دلخواز وه كو سه رخوش وايه
ناسوده نايت هتا چاوى به خوشه ويسته كه ي نه كه وبت"، نهو ويست و نيازى
هه موو نهو مرؤفه پاكانيه كه دلته كانپان پاك ده كه نه وه له ههواو ناره زوو به هوى
چاكى كرده وه كانپان بز خواو نازاد بوونيان له نفى و شيطان.

سەھەرئەك بۇ تارىكىستانى دىلەكان

ئىمام ھەسەن كە ھەكىمى دىلەكانە دەلىت: دەرمان و چارەسەرى بۇ سەرکەوتن بەسەر ئەو دوو دوژمانانەدا ئەوئە: (بۇ سەرکەوتن بەسەر وەسەسەى "ئىبلىس" دا زىكرو قورئان خويندەنە، وەبۇ سەرکەوتن بەسەر وەسەسەى نەفسدا نوپۇز و پۇزۇ وەرزش و تى كۆشانە)، كە دل تەندروست بوو دەروون خاوين بوو، ئەوا زۆر تامەزۇو پەرۇش دەبىت بۇ گەشتن بە پىغەمبەرى خوا"دروودى خاوى لەسەر بىت".

بانگخوазى و كارىگەرى لەسەر خەلك

ئىمام ھەسەنى بەصرى ھەرچەندە لەسەردەمى پىغەمبەردا ﷺ نەبوو، بەلام لە پلەى ھۆشيارى و خاوتنى شەرم و ھەيا و پارتىزكارى و ناين خوазى و زىرى و دنيا نەوئىستى و خواناسى و بانگخوازىدا ھەر لە ھاوەلان دەچوو.

زۆرىنەى زانايان و پىشەوايان قسەيان لەسەر پلەى خواناسى و بانگخوазى و كارىگەرىيەكانى ئەو كروو و لى دواوون.

* (عطا) دەلىت: ھەسەن پىشەوايەكى گەورەيە و شايانە بكرتە مامۇستاو سەرمەشق بۇ شوئىن كەوتن و چاوى كەردنى.

* (ھەمادى كورپى زەيد) دەفەر موئىت: گوئىم لە ئەيوب بوو دەيگوت: كە ھەسەن قسەى دەكرد، قسەكانى ھەر لە دوورپو گەوھەر دەچوون.

* (ھەففى كورپى عومەر) دەفەر موئىت: ھەسەن دەگريسا، لىيان پەرسى چى دەتگريەنيت؟ گوئى: دەترسم سبەئى فرىم بەدەنە ناو ناگرو وازملىيىتن و لىم

حهسه نى به مصرى

بينا گابن، نينجا فەرمووى: "چى پاك و بىگەردترە لەو دلتەى بۆ خوايە؟ چى خاوتن ترە لەو دەروونەى بۆ خوايە؟ توخوا پىم بلتین: نایا پرووحتان لەنوورو پرووناكى درووست بوو و دەردەچن بەناو بەهەشتى پڕ لە حۆرى دا دەگەرین؟ یا ژيان لەناو ناگر بەسەردەبەن بەهەموو سزاو نارەحتى یەکانییهو؟!.. یا ئەوەتا هەلنگرو پۆشەرى باوەرپىكى پڕ لەنوورو پۆشانیین (نور على نور یەدى الله لنوره من يشاء)^۱. وە فەرمووى: "پاك و بىگەردى بۆ خوايە كەهیچ خوايەكى تر نییه جگە لە"الله" چى تۆ دەگۆریت؟؟ نایا كىيىك^۲ هەیه جگە لەكتیبه كەى ئیمە؟ یا گیانىك جگە لەگىانى ئیمە؟ یا سەرزەمىنىك جگە لەسەر زەمىنى ئیمە؟ نا وەتلاهی، بەلام دلتەكان گۆرانیان بەسەردادیت... دەروونەكان دلتیاو جەستەكان ناسوودەو خۆشگوزەران بەلام گوناھو تاوان دەیانگۆریت و خوو بە سەرىتچى و بى فەرمانى خواو دەگرن، تاواى لىدیت ئەوجەمك و وینا باوەرپیانە نابینیت و هەست بەو دەروونە قورنایە ناكات، تاوامان لىدیت، وەك هەزارىك بیردەكەینەو كەتەنھا دەولەمەندى لەبیرە، یان وەك نانومىدنىك كەتەنھا بیر لەخۆشى و بەختەوهرى بەردەوام دەكاتهو. كوا خەلتوەتى پیاوچاكان؟! كوا وىقارو ملكەچى باوەرداران؟! كوا فرمىسكى تەوبەكاران؟! كوا خۆراگرى لەخوا ترس و دنیانەویستان؟! لەكوین ئەهلى ئیمان؟! زۆر پەرۆشم كە نایانىیم مەگەر لەكتییدا، یان لەژێر خاكن!.. (ئەبو سەعیدى ئەعرابى) دەفەرمویت:

^۱-نور ۳۵-واته: "ئەو ھىدايەت و پىنموونىيە كە قورئانە پرووناكىيە لەسەر پرووناكى، خواش ھىدايەتى ئەركەسە دەدات، كە دەپەوت و شاپستەبە بۆ لاى نورى خۆى كە قورئانە".

^۲- مەبەست قورئانى پیرۆزە.

سەھەرلىك بۇ تارىكىستانى دۆلەت كان

بەگشتى باسى بەنداپەيمان دەکرد وەك بىر خستەو، خەللى گۆنيان بۆقسەكانى
نەو دەگرت و گۆزايەللى زانست و وتەكانى بوون.

* پياوئىك پرىسارى لىكرد: نەبو سەيد ئيمان چىيە؟

فەرمووى: نارامگرتن و لىبووردن و مېھربانىيە.

وتى: كام نارامى و چ لىبووردنىك؟

فەرمووى: نارامى لەسەر دەرئەچوون لەفەرمانى خوا، واتە: ھەرگىز
لەفەرمانى خوا دەرئەچىت.

وہ لىبووردهي و مېھربانى لەسەر جى بەجى کردنى فەرزهكانى خوا،
قەتادە ئەللىت: زانستى ھەسەنم لەگەل زانستى ھەريەكىك لەزانايان
بەراورد کردىت، ئىللا زانستى ھەسەن زياتر و چاكتر بوو، دانەنىشتروم
لەكۆرو مەجلىسى ھىچ زاناو بانگخوازو شەرعزانىك ئىلا ھەسەنم لەو
بى باشبوو، ھەسەن بەرپۆزو بەشكۆ بوو زانايان لەپىش ھەموو كەسدا شەرميان
لەندە کرد.

* (مطر الوراق) دەللىت: ھەسەن وەكو پياوئىك وابوو لەقىامەتدا

بووئىت و ئىنجا بىت قسەى لەسەر بکات، بەجۆرنىك لەسەر ھەرەشەو
مەترسەكانى دەدوا ھەرەك لەوى بىت و بەچاوى خۆى بىيىت.

* (حزّة الأعمى) ده لیت: زۆرجار سەردانی هه سه نهی ده کرد له ماله که ی خۆیدا ده مبینی ده گریا، هه ندیکجار که ده چووم له نوێژدابوو گویم له هه نسک و گریانى ده بو، زۆربه کول ده گریا، پۆژێک پیم ووت: تۆ زۆر ده گریست، ووتی: کورم، بپروادار چى کردوو هه گهر نه گریهت؟! نهی کورپى خۆم گریان داواکارى په حه مه وه فیری سۆزو به زه ییت ده کات، نه گهر ده توانیت به درێژای ته مه ن بگریست، نهوا وابکه، به لکو په حه مه پێده کات، ئینجا فه رمووی: نه وه مان زانیوو پیمان گه یشتوو: (هه رکه س له ترسی خوا بگریهت، خوا گهر دنی له ناگر پزگار ده کات پش که وتنی دلۆبه فرمیسکه کانی). ده یفه رموو: کامه چاکه یه ؟ ئیمه پێده که نین و ناشازین ده بینى خواى گه موره زۆر له کرده وه کاغانى قبوول نه کردوو هه پیمان ده فه رمویت: لیتان وه رناگرم.

بیربکه ره وه نهی نه وه ی ئاده م: ئایا تۆ هێزى شه رت هه یه له گه ل خوادا؟
هه رکه س له فه رمانى خوا ده رچیت نهوا شه رى له گه لدا به رپا کردوو ه.

وه لاله ی حه فتا که س له به شداربووانى (به در)م بینوه، نه گهر ئیوه نه وانان دیتبا ده تانگوت: نه وانه بى دراوو نه دارن! .. نه گهر نه وانیش له چاکترینى ئیوه یان دیتبا ده یانگوت: نه وانه بى چاکه ن و هه یجان بى نیه وه هه یج به شیکیان نیه، وه نه گهر له خراپه کانی ئیوه شیان دیتبا ده یانگوت: نه وانه هه یج باوه ریان به رپۆژى دواى نیه.

* موسلىمى کورپى ئیبراهیم ده لیت: قاسم کورپى فه ضل بۆى باسکر دین که گوئی له عمرو بن مرپه بووه که فه رموویه تی: به راستى من خۆزگه به خه لکى به صره ده خوازم چه نده به خته وه رن، که نه وه دوو پیاو چاکه

سەھەرەك بۇ تارىكىستانى دۆلەتەن

لەۋىدان (خەسەنى بەھىرى، مەھمەد بىن سىرىن)، ھەتتا جارىك پىرسارى دەربارى مەھەلەيەك لە ئەنەسى كۆرى مالک دەكەن، ئەنەس دەفەرەمۆت: لەگەرەمان خەسەن پىرسن، گوتيان: ئەبو ھەمزە ئىمە لەتۆ دەپرسىن تۆش دەلەيت: لە خەسەن پىرسن؟ فەرەمۆى لەگەرەمان خەسەن پىرسن، ئەو ئەۋەى بىستۈۋە كە ئىمە بىستۈۋمانە، ۋە ئەۋەى لەبىرە كە ئىمە لەبىرمان چۈرەتەۋە..

* (ئەبو ھەمرو ئەلەلە) دەلەيت: نەمدىۋە كەسەك لەخەسەن قەسە رەۋان تر، لە خەججى يوسقى ئەقەفىان پىرسى: كى قەسە رەۋان و زمان پاراوترىن كەسە؟ گوتى: خەسەنى بەھىرى زۆر بەپەرۋش و خەتخۆر بوۋە و زۆر لە خوا ترس و بەۋىقار بوۋە، (ئىبراھىم يىشكرى) دەلەيت: كەسم نەدىۋە لە خەسەن پەرۋش و خەمبارتر، ھەركاتىك چاۋت پىدەكەۋت واتدەزانى تازە موسىيەتەكى بەسەردا ھاتۋە.

* لاۋىك دېتە خەمەتى و دەلەيت: مەن سەرىنچى فەرمانى خوا ئەكەم و ھەلەۋ تاۋان دەكەم، كەچى دەبىنم خوا پىمەدەبەخشىت، دىئەى بەسەردا كەردۈمەتەۋە، ۋە لەھىچ شەك بېشەى نەكەردۈم، خەسەن فەرەمۆى: نايە ھەلدەستەتەۋە بۇ شەۋ نوئۆ؟

ۋەتى: نەخىر ..

فەرەمۆى: ئەۋەندە بەسە كەخوا لەگفتوگۇ كەردن لەگەن خۇيدا بى بەشى كەردۈت..

* پیاویک هاته خزمه تی وگوتی: نه باسه عید، سکا لای دلپره قی خومت
لاده کم، چاره م چیه؟

فرموی: به یادی خوا نهرمی بکه، چۆن ناگر قورقوشم ده توینیتسه وه
یادی خوا ناوا دل نهرم ده کات و ده توانیت شهیتان له خوئی دوور بخاته وه وه
بیبه زینیت.

ده فرمویت: کهسانیکم بینوه پشتیان ده کرده نه وستانهش که خوا
بۆیانی حه لالان کردبوو، زیاتر له و پشتکردنه ی ئیره له حهرامه کان، ده باره ی دنیا
پرسیاریان لیکرد، له وه لامدا فرموی: ده باره ی دنیاو دواړۆ لیم ده پرسن؟!
غومونه ی دنیاو دواړۆ وه کو رۆژه لات و رۆژ ناوايه.. که ی زیاتر له یه کیکیان
نزیک ده بیته وه له وی تریان دوور ده که ویتسه وه، یتم ده لاین باسی ئهم ماله م بۆ
بکه ن که دنیا به !! .. چیت ده باره ی مالیک بۆ باس بکه م که سه ره تاکه ی ماندوو
بوون و سه غله تی و ناره حه تییه، کۆتایه که شی نه مان و له ناو چرونه... له سه ر
حه لالئی ده پرسیتسه وه له سه ر حهرامیشی سزا ده دریت... ئه وه ی تیایدا
ده ولته منده شهیداو له پریگای راست لاده ره، ئه وه ش که هه ژارو نه داره تیایدا دل
ته نگ و خه مباره...

* ههر له سه ر ئهم باسه له وه لامی یه کیکی تردا ده فرمویت: هاوار
به مالمان چیمان به خۆمان کردوه؟! .. به راستی دینی خۆمان لاواز کردوه و
دنیای خۆمان قه له و کردوه.. خوورپه وشتی خۆمان شپو نه بله کردوه و جینگه و
به رگی خۆمان تازه کردوه ته وه.

سەھەرئىك بۇ قارىكىستانى دۆلەت كان

ھەرىكەت ھەم لاپاتى لىداۋەتەۋە لى مالىك دەخوات كەمالى خۇى نىيە.. خواردەنە كەى ناچارىيەو بەزۇر دەسىندىت.. خزمەتكر دىشى بىگارو زۆرەملىيە.. لەدوای ترش داۋاى شىرىنى دەكات.. لەدوای سارد داۋاى گەرم دەكات.. لەدوای وشكىش داۋاى تەر دەكات.. تا لەئەنجامى ئەم ھەموو خواردەنە قىرپ و بۆنى ناخۇشى تىرى زۆر خۇرى لىندىت، ئىنجا فەرموۋى: ئەى غولام دەى ھەرسكارىك بىنە با ئەو ھەموو خواردەنە ھەرس بكات.. ئەى نەفام" ۋەئاللاھى" ھىچ شىك ھەرسى ناكات جگە لەدەنەكەت.. دەزانى كرا دراۋسى موحناجت؟! كوا ھەتىو بىباۋكى برسى قەۋمەكەت؟! كوا ئەو ھەزارەى چاۋى لەتۆيە؟! ئەى دەزانىت لەكوپن ئەو نامۇزگار يانەى خراى" عز وجل" بى فەرموۋىت؟! خۇزگە دەزانى تۆ پىكھاتىت لەچەند ژمارەيك!! ھەر رۇژىك خۇر بەسەرتدا ئاۋادەبىت شىك لە ژمارەكەت كەم دەكات بەشىك لەتۆ لەگەل خۇزىدا دەبات. جارىك پىنانوت كە"فلان" غەبەتى كر دوۋىت.. ئەۋىش پارچە ھەلۋايەكى بۇ بردو پى وت: پىم گەيشتەۋە كەتۆ چەند چاكەبەكى خۇت بەدىارى بۇ من ناردوۋە، مىش ئەمەم لەپاداشتى ئەم چاكەبەتدا بۇ ھىنايت.

* رۇژىك چەند (عەبەد-كۆيلە) يەك دەچەنە خزمەتى و داۋاى لىدەكەن لە وتارى ھەبىندا باسى ئازادكر دى كۆيلە بكات، بەلكر رزگار يان بىت، چاۋەرى بون لە ھەلۋەتەى يەكەم و دوۋەم و سىيەم ھىچ باسى نەكر تا لە ھەفتەى چاۋەمدا لە وتارەكەيدا باسىكر دو ھانىدان بۇ ئازادكر دى كۆيلەكان و پەسە پايسەى قىامەتى بۇ روونكر دىنەۋە، بەھۋى وتارەكەى زۇر لەكۆيلەكان ئازادكران، بەخۇشەۋە ھاتە لای و سوپاسيان كر بۇ ئەو وتارە ھەست بزۈنە

حهسه نی به مصری

کاریگه ره و ئینجا لیان پرسی: بۆچی وتاره که ی نه وه نه ده دواخست بۆ حواری ههفته؟ نهویش فهرمووی: له راستیدا له و کاته دا خۆم کۆیله م نه بوو تا ئازادی بکه م و پاره شم و نه بوو، له بهر نه وه نه م سێ ههفته به چاره پێم کرد تا خوای گه و ره پاره به کی پێ به خشی م، کۆیله به کم کری و ئازاد م کرد، ئینجا ها تم له وتاره که م دا باسی پاداشتی کۆیله ئازاد کرد م کرد بۆ موسلمانان، خوای گه و ره به ره که تی خسته وتاره که م و به هۆیه وه ئی وه ش ئازاد بوون.

به ئێ شێخ حه سه نی به مصری په هه تی خوای لی بیت، قسه و کرده وه ی یه ک بوو، هه ر چا که یه ک به کردار نه ییا به گوشتاریش نه یده گووت.

* پیاوێک پێی گووت: کۆمه لێک هه ن له کۆرپو مه جلیسه کانی تو داده نیشت بۆ نه وه ی هه له و که موکو رتیت لینگرن، فهرمووی: هه ر گۆنشی مه ده ری و بایه خی پێمه ده، به راستی له گه ل نه فسم دا خه ریک بوم تا وای لێکه م چه زی له به هه شت بیت، تو انیم وای لێکه م.

وه هه ول مه دا وه له گه لێ دا تا چه زی له رزگار بوون بیت له ناگرو به جوړێک بیت دوور بکه و ئه وه له سزاو ناگر، تو انیم وای لێکه م، به هه مان شی وه هه ول مه دا وه نه فسم له ناو خه لکی دا سه لامه ت ده رچی ت و خه لک پا زی بکه م، به لām نه وه م بۆ نه کرا وه، خه لکی له به دی هه تهر و پۆ زی ده ریان پا زینین، ده ی چۆن له درووست کرا وانی وه کو خۆیان پا زی ده بن؟؟

* ها ته خزه تی و وتیان ئایا ده بینیت که ده ردو نه خو شی چه نه ده زۆر بو وه ؟ .. فهرمووی: له و ما ل و سامانه ی تو ونه د گرتو وانه به خشن و واز له گونا هه تا وان به یتن، ئامۆزگاری نه زان و بیبا وه پان بکه ن.

سەھەرەتەك بۇ تارىكىستانى دىلەكان

* ەمىرو كورى مەيىون كورى مەھران دەگىزىتەو دەلەت:

كە چوین بۇ بەصرە باوكم گوتى: وەرە بابچىن بۇ لاى ئىمام ەسەنى بەصرى، لەگەل باوكم چوومە دەرەوەرە چووين بۇمالى ئەو، كە چوینە ژوورەوەرە بۇ خزمەتى؛ باوكم پىتى وت: ئەبو سەئىد: رەقىيەك دىلى داگرتووم بۇم بىپالىتەو لىمى جىبابكەوەرە.

ئىمامى ەسەن ئەم ئاياتانەى بۇ خويىندەوەرە: ﴿أَفَرَأَيْتَ إِنْ مَتَّعْنَاهُمْ سِنِينَ* ثُمَّ جَاءَهُمْ مَا كَانُوا يُوعَدُونَ* مَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يُمَتَّعُونَ﴾^۱

باوكم گرىا: ەتە كەوتە سەر زەوى قاقچى لەسەر زەوى دەكووتا وەكو مەرى سەرىپراو.. ئىمام ەسەن گرتى و دايە پرمەى گرىان لەگەلەيدا دەگرىا بەدەنگى بەرز، ەتە جارىيەكە ەات و وتى: بەراستى شىختان ماندوو كىرد ەسەن برۆن، ئىمەش ەاتىنە دەرەو رۆشىتىن، كەبەرپىگادا دەرۆشىتىن باوكم مەستىكى لەسەنگىداو وتى: كورم چەند ئاياتىكى لەسەرمان خويىند ئەگەر تىيان گەشىتباى قسەت لەبىر دەچوونەوەرە لال دەبووت، يان پىيان برىندار دەبووت.

پرسارىيان دەرەيەى دوورپوى لىكىرد، فەرموى: دوورپوىى برىتيە لە جىياوازى لەنەيتى و ئاشكرىدا، ئەوەى لەناو دەرەووندايە و لەدەرەوەرە دەلەت و دەرى دەپرەت، ئەوانەى لى دەترەس تەنھا برىواداران، ئەوانەش كەلەى ئەمىن تەنھا دوورپووەكان.

^۱ - الشعراء ۲۰۵-۲۰۷// واتە: باشە ئايا ئەگەر سالما مۆلەتەيان بەدەن ژيانى دىيا بەخوشى بەنە سەر، باوەر دەمەن؟! پاشان ئەگەر ئەو ەمەشە سزايەى كەلەوان كراو ەاتەدى و پىشەات، دەتوان چى بكەن؟! ئەوسا ئەو رابىرادەنى دىيايان ەچ فرىيان ناكەوت و بى سود دەيت.

* جارێك به‌لای كهسانێكدا رۆشت به‌جۆرێك پێده‌كه‌نین ئه‌ویش
فه‌رمووی: خوای "عز و جل" مانگی رهمه‌زانی كرده‌وه گۆرهبانیك بو
درووستكراوانی كه‌تییدا پیشڕیكی بكهن له‌گۆرپه‌یه‌لتی و به‌ندایه‌تییدا، ئه‌وانه‌ی
پیش ده‌كه‌ون براوه‌و سه‌ركه‌تووده‌بن و ئه‌وانه‌ش كه‌بێ باكن و دواوه‌كه‌ون ماڵ
وێران، سه‌یره‌كه‌ی ئه‌وه‌یه‌ یاریزانی واهیه‌ به‌برده‌وه‌ی پیشكه‌وتوان پێده‌كه‌نیت و
به‌دۆزان و وێران بوونی بیاك و دواكه‌وتوانه‌كه‌یشی هه‌ر پێده‌كه‌نیت.

* قه‌تاده‌ ده‌لتیت: زانترینی كه‌س به‌حه‌لال و حه‌رام حه‌سه‌نی به‌صریه‌.

* هاوه‌لتیکی تر ده‌فه‌رمویت: ئه‌گه‌ر حه‌سه‌ن له‌سه‌رده‌می هاوه‌لاندا
پێكه‌یشتبا، ئه‌وان پتۆستیان به‌ پرس و رای ئه‌و ده‌بوو.

* نیمام حه‌سه‌ن گێڕانه‌وه‌ی هه‌یه‌ له‌ (عه‌بدولپه‌حمانی كورپی سه‌مه‌ره‌) و
له‌گه‌لتیدا غه‌زای كردووه‌ له‌ هه‌رسێ شویته‌ی "كابه‌ول و ئه‌ندوقان و زابله‌ستان"
بو ماوه‌ی سێ ساڵ.

* له‌سه‌رده‌می ئه‌ماره‌تی موعاویه‌دا نوسه‌ری په‌یعی كورپی زیاد بووه‌ له
خۆراسان.

* ئه‌بو داودی سیجستانی ده‌لتیت: حه‌سه‌ن له‌خۆراسان بوو
هاوڕێی "قَطَری كورپی فوجانه‌و موهه‌له‌بی كورپی ابن و ابی صفه‌ره‌..." بوو كه‌ له
نازترینی نازایه‌كان بوون ئه‌وانه‌.

* هه‌شام كورپی حه‌سه‌سان ده‌لتیت: حه‌سه‌ن له‌نازترینی كه‌سانی
سه‌رده‌می خۆی بوو.

* حومەيد وتى: ھەسەن دوو جار ھەجى كىردوۋە، ھەجەك
لەسەرەتەي تەمەنى و ھەجەكەش لەدوا دوايى تەمەنەدا.

لەشېۋە جوانەكانى كەسايەتى ھەسەن

ئىمامى ھەسەن رۆژۋوھوان و خۆگىرىۋو، سەرپاست و جىگىرىۋو،
بەردەوام لەمانگە ھەرامەكان و ھەموو دوۋشەنمە و پىنج شەمەيەك بەرپۆژوۋو بوە.
ھەسەن ھەرەك زانايان دەفەرموون: بىرسى بوو، زانا بوو، بەرزوو بەشكۆبوو،
ئاينىخوازو شارەزابو، خواپەرستىكى دىنيا نەويست بوو، زۆر زىرەك و زمان پاراو
بوو، باۋەر پىكراو بوو، جىگەي مەمانە بوو، خاۋەن باۋەر پاك بوو، شۇخ و
شەنگ و جوان بوو..

"ئەبو بەردە" دەلەيت: كەسەم نەدىۋە بەقەد ھەسەن لەھاۋەلانى پىغەمبەر
"دروۋدى خۋاي لەسەر يىت" بېچىت.

"ئەبو جەغفەرى باقر دەلەيت: قەكانى لە قەي پىغەمبەران
دەچو "عليهم السلام" دۇچو.

"ئەبوۋبى سەختيانى" دەلەيت: ھەسەن بالا بەرز بوو، جەستەي بەھىز بوو،
رۈوخسارى گەشاۋە بوو، سىماي جوان و بەشكۆ بوو، ئەۋەندە بەسام بوو
پاۋىك لە سى ۋەرزى ھەجدا لەمەجلىسەكانى دا بوو، پىرسارى ھەبوو
نەيدەتۋانى لى ي بىرسى لەبەر ئەۋ ھەموو سام و ھەيەتەي كە ھەيوو.

"عاصى ئەۋەل" دەفەرمۇيت: بە شەعەيم ووت: پىۋىستەكت ھەيە؟
دەپۇم بۇ بەسرە، وتى بەلتى، ئەگەر گەيشتىيە بەسرە سەلامى من بگەيەنە بە
ھەسەنى بەصرى، پىم وت: نايناسم، وتى كەچۈتە ناۋ بەسرە چاۋ بگىپەرە كى
جوانىن پياۋ بولەبەرچاۋت، ۋەلەھەموو كەس زياتر دەكەۋتە بەردەلت ئەۋە

حەسەنى بەصرى

خۆيەتى، سەلامى منى پىڭگەيەنە، ئەگەر كەسى وات نەبىنى ئەوا لە مزگەوتە لەوئ دەيبىنى، خەلىكىكى زۆر بەدەورەو دەنيشتوون، ئىنجا دەچى بۆلای و سەلامى منى پىدەگەيەنەيت.

"قەتادە" ئەفەرموئيت: حەسەنى بەصرى ئەوئەندە بەسام و بەرپۆز و شەكۆ بوو، زانايان لەپىش ھەموو كەسيكدا شەرميان لى ئەكرد.
"ئەشعەث" ئەفەرموئيت: بەكەس نەگەيشتووم دواى حەسەن ئىيللا لەو بچوكت^۱ ھاتۆتە بەرچاوم.

"بەكرى كورپى عەبدوللای مەزنى" ئەفەرموئيت: كى ئەيەوئيت بېروائىتە زانائەين و شەرعزانەين كەس ئەوا با بېروائىتە حەسەنى بەصرى.
"حەكىمى كورپى جەعفەر" ئەلئيت: بلىئىن بزائىن كى حەسەنى دىوہ؟ بەپراستى ئەگەر حەسەنت دىتبا ئەتگەوت خەمى ھەرچى درووستكراوانى خوا ھەيە لەسەرەيتى لەزۆرى ئەوھەموو ھەنسك و فرمىسكانەى.

ئىمام "حەسەنى بەصرى" مافى برايەتى زۆربەجوانى ئەزانى، ئەوھەتا "قەتادە" ئەلئيت: چووين بۆ مالى ئىمام حەسەن كاتىك چووينە زوورەوہ خەوتبوو، لەلای سەرەوہ سەبەتەيك دانرايوو، ھىتاماان و سەيرمانكرد، ھەندىك نان و ميوەى تىدابوو، ئىمەش خواردمان، كاتىك خەبەرى بووہە زانى چىمان كەردوہ، زەردەخەنەيەكى كەردوو ئەوہى خوئندەوہ "أوصديقكم ليس عليك جناح".

"جەيرى حازم" ئەلئيت: لای حەسەن بووين تانيوہرۆ ھات، كاتى ناخواردن، كورپەكەى ووتى بەپراستى ئيوہ بوونە زەھمەت لەسەرى، ئەوھەتا ئەو نە نانى بۆ ئەخورئيت، نە ئاويك ئەخواتەوہ، ئىمامى حەسەن فەرمووى: لىيان گەريئ

^۱ / مەبەستى ئەلقار زائستە ئەك تەمەن.

سەھەر تەڭرىك بۇ تارىكىستانى دىلەكان

وہ لاهی هیچ شەئیک بەقەد بینى ئەوان چارم پروون ناکاتەوہ، ئەگەر موسلمانیک سەردانى براکەى بکات، با قسە بکەن و یادی خوا بکەن و سوپاسگوزارى پەرورەدگار یانین تاتوانای قسەیان ھەبیت.

جارێك نیمامى ھەسەن گەشت بەھەندیک لەبراكانى، دواتر كە وىستى لیان جیابیتەوہ، ەمامەكەى لەسەرى خۆى لا بردو لەبەر بەكىكانى كردو ووتى: بیفرۆشەو سوود لەپارەكەى وەر بگرە.

جەریرى كۆرى حازم لە حومەیدى كۆرى ھىلال دەگێرتەوہ: كە ئەبو قەتادەى ەدەوى پێى ووتین: بابەندى ئەو شەخەبن. ھەسەنى بەصرى بەراستى نەمدیوہ كەسێك بەقەد ئەو لە "عومەرى كۆرى خطاب" بەجیت.

نەصمەعى لەباو كیەوہ بۆمان دەگێرتەوہ: نەمدیوہ بازو لەبازووى ھەسەن پانت، پانى باسكى بستیك دەبوو.

أمة الحكم دهلّیت: ھەر گیز لاوێكم نەبینوہ پواتەتى لە ھەسەن جوانتر بیت.

رەوحى كۆرى عوبادە ئەلّیت: ھەجاج لەسەر وتى: پیاوێك ئاواتى دەخواست و ئەبووت: خۆزگە بە زوھدى ھەسەن و ەزعى ابن سیرین و عیبادەتى عامرى كۆرى عبد قیس و شەرعزانى سەعیدى كۆرى موسەییەب، موطەریف ئەلّیت: بروان ئەمانە ھەرھەمووى لەھەسەندا ھەبە.

بەراستى ھەسەنى بەصرى توانایەكى زۆرى زیرەكى و ھوشیاری و ھەستیاری و دینی ھەبوو، ئەو پێنمایى ئەوہى دەکرد كە دوروویى نێستاش بەردەوام دەزى لەكۆمەلگەى ئىسلامیدا و زاتە بەسەر ژيانى رامیاریدا، وە لەشارە گەورەكان و پاپتەختەكانى ئىسلامدا.

له بۆنه يه كدا وتى: "پاك و بىگهردى بۆ خوا، نهو ئوممه ته ناگاته شتيك به قهه دووړوويى كاريگهرى له سه رى هه بىت و جىگاي خه فته بىت بۆى ..."
ناماژه ي به كاريه ده ست و فه رمان په واكان ده كرد.

جارى كى تر فه رموى: "نه گهر بچنه ده ره وه ده بىنيت نيوه تان
دوژمنتان .." مه به ستى سوپاي نى سلامى و سه ر كرده كان بوون.

له گه وړه ترينى هوكاره كانى كارتېكردن و جولانى هه ستى كۆمه لگه و
كاريگهرى له دل و ژبرياندا نه وه بوو: له ژى هه ستيا ره كانى ده داو داده به زيه ناو
قولايى كۆمه لگه و نه خو شيه كانى ديارى ده كردن، په خنه ي ليد ه گرتن و
به ره ه لستى ده كرد، په خنه و به ره ه لستيه كى حه كي مانه ي نه رمونيانانه وهك
ناموژگارېكى په روژ، سه رده مى نه و پرېو له بانگخوازو ناموژكار، به لام
كۆمه لگه نه وه نده ي گوپرايه لى نه و بوون، هى كه سى تر نه بوون، چونكه به دل
بويا ن په روژ بوو، وه ده چوو ه ناو كرؤكى ژيانيان، دژايه تى ته وژمه كانى ده كردو
هه والى مردنى ده داو به ناگاي ده هيتانه وه له خو خهريك كردن و ته رخان بوونيان
به هه واو ناره زوو ه كانيان، دواړؤى ده هيتايه به رده ميان، به رده وام له مملالايدابو
له گه ل نه فامى و نه زانيدا.

حەسەن و كاربەدەستان

كارو راسپاردەكانى حەسەنى بەصرى لەولادتدا بىلابوونەو و ناوبانگ و بىرخستەنەوكانى دەماو دەم لەناو بەندەكاندا دەگىردانەو و باسيان لىو و دەكرا، خەلىفەو مىر نىشېنەكان پىرسىاريان لەبارەو دەكردو وەواليان دەپرسى و شوئىنى دەكەوتن.

خالىدى كورپى سەفوان بۆمان دەگىرپتەو و دەلەيت: گەيشتم بە "مەسلەمەى كورپى عەبدولەلىك"^۱ لە "حىرە"، پىي ووتم: خالىد ەوالتم بەدەيە لەسەر حەسەنى بەصرە، من وا پىندەگەم و گومان دەبەم تۆ ئەوئەندە كارو فەرمانى ئەو دەناسىت، كەس وەكو تۆ نايناسىت، ووتم: خوا چاكە بۆ ئەمىر بىكات، من لەھەموو ئەوانە باشترم كەزانياريت دەربارەى ئەو بەدەنى، من لەمالئەو وەراوسىتى نەوم، بەردەوام لەكۆرپو مەجلىسەكانىدا دادەنىشم، خەلىكى بەصرە بەھۆى ئەوئەو دەناسم، ووتى: چىت ەدەيە پىلتى، ووتم: ئەو كەسىكە نەپتى و ئاشكرەى وەكو يەكە، گوفتارو كردارى يەكە، كە فرمان بەچاكە دەكات ەھموو كەس كارى پىندەكەن، كە نەھى لەخراپەيەك دەكات ەھموو كەس تەركى ئەو خراپەيە دەكەن، كاتىك دەپىنم لەخەلىكى دەولەمەندترە بەلام لەناوياندا دەرويش و بچووك دادەنىشتىت، وەخەلىكىش دەپىنم زۆر پىروستيان پىتەتى و داواى ئەوئەى پىندەكەن كەھەيتىتى.

مەسلەمە وتى: بەسە، ئەى خالىد بەس ۱۱ چۆن خەلىكىك داماوو سەرشۆر دەپىت كاتىك لەوجۆرە كەسە لەناوياندا ەھەيتت.

^۱ - مەسلەمە: گەرەو سەركردەى پالەوانانى بەنى ئومەييە بوو لەپىزگار كردنى "قسطنطينيە" و مزگەوتى "مەسلەمە"نى تيا دروستكرد.

حه‌سه‌نی به‌صری

دوای وه‌فاتی خه‌لیفه‌ی خواناس "عومهری کورپی عبدالعزیز" و گه‌رانه‌وه‌ی بۆ‌لای خوای خۆ‌ی، خه‌لافه‌ت درایه ده‌ستی "یه‌زیدی کورپی عبدالملیک"، نه‌ویش "عومهری کورپی هوبه‌یره‌ی فه‌زاری" کرد به‌ والی به‌سهر عیراقه‌وه‌و خۆ‌راسانی‌شی خسته‌ سهر، "یه‌زید" ره‌فتاریکی ده‌نواند به‌رامبه‌ر خه‌لکی جیابوو له‌ره‌فتاری پێشینه‌ باشه‌کانی خۆ‌ی، نوسراو به‌دوای نوسراوی دا ده‌نارد بۆ "عومهری کورپی هوبه‌یره" و فه‌رمانی پێ‌ده‌کرد نه‌وه‌ی تیا‌بانه‌دا هاتوه‌و جێ‌به‌جێ‌ی بکات، له‌کاتیکدا زۆ‌رینه‌ی نه‌و نوسراوانه‌ مافی خه‌لک و راستی تێ‌دا نه‌بوو و نه‌ده‌پاریژرا، "عومهری کورپی هوبه‌یره" ناردی به‌دوای هه‌ریه‌ک له‌ "حه‌سه‌نی به‌صری" و "عامری کورپی شه‌راحیل" که‌ناسرابوو به‌-شه‌عی- که‌نه‌مه‌ له‌سالی "١٠٣" ی کۆ‌چیدا بوو، نه‌وانیش هاتن تابزانن والی بۆ‌چی ناردویه‌تی به‌دوایانه‌دا؟ ئێنجا "عومهری کورپی هوبه‌یره" پێ‌ی ووتن: ئێ‌وه ده‌زانن نه‌میری ئیمانداران "یه‌زیدی کورپی عبدالملیک" جێ‌ئیشینی خوايه له‌سهر به‌نده‌کانی و گۆ‌نرایه‌لتی کردنی له‌سهر خه‌لکی واجبه‌، وه‌ک ده‌بینن منی کردوه‌و به‌والی له‌کارو باری عیراق و دواتر کردومی به‌والی به‌سهر فارسیشه‌وه‌، وه‌ نه‌و زۆ‌رجار نوسراوم بۆ ده‌نێ‌رێ‌ت و فه‌رمام پێ‌ده‌دات که‌ جێ‌به‌جێ‌ بکه‌م که‌هیچ دلتیانیم له‌دادپه‌روه‌ریه‌که‌ی، نایا به‌رای ئێ‌وه نه‌گه‌ر شوونی بکه‌وم و فه‌رمانه‌کانی جێ‌به‌جێ‌ بکه‌م نایا سه‌رپێ‌چی یه‌ له‌به‌رنامه‌ی خواو له‌پێ‌گی‌ی راست لامداوه‌؟

"شه‌عی" له‌وه‌لامه‌که‌یدا نه‌رم و نیانی بۆ‌خه‌لیفه‌و ئاسانکاری بۆ والی تێ‌دا نواند، .. حه‌سه‌ن پێ‌ده‌نگ بوو ..

"عومهری کورپی هوبه‌یره" ڕووی کرده‌ حه‌سه‌ن و ووتی: تۆ ده‌لێ‌یت چی نه‌بو سه‌عید؟ حه‌سه‌ن که‌وته‌ قسه‌، وه‌ک شیر نه‌پانیدی، وه‌ک شیر له‌که‌وان ده‌رچوو، وه‌ک شیر له‌کێ‌لان هاته‌ده‌ره‌وه‌، فه‌رمووی: نه‌ی "کورپی هوبه‌یره" ترسی

سەھەرئىك بۇ قارچىكىستانى دىلەكان

خوات ھەيىت لەيەزىد، ترسى يەزدت نەبى لە خوا.. بزانە كەخوای
"عزوجل" دەتارپىزىت لە يەزىد، بەلام يەزد ناتارپىزىت لە خوا... ئەى "كۆرى
ھوبەيرە" زۆر نەزىكە خوای گەورە فرىشتەيەكى بەزەبرو تەندو تىژت بۆ بنىزىت،
كەلە فەرمانى خوا دەرنەچىت، وەدات دەبەزىنەت لەسەر تەختى خەوەكەت و
لەو كۆشك و تەلارە فراوانەو دەتگوازىتەو بۆ گۆرە تەنگ و تارىكەكەت...
لەكاتىكدا يەزىد لەوئى نىيە ھاورپىتەت بىكات بەلكو كەردەو كەنت لەوئى
ھاورپىن كەبى فەرمانى پەرورەدگارى "يەزىد" ت پى كەردوون.. ئەى (كۆرى
ھوبەيرە) ئەگەر تۆ لەگەل خوادابىت وەگۆرپاىلەتى فەرمانى خوايىت ئەوا خوا
دەتارپىزىت لەنازارو زىانى "يەزىدى كۆرى عبدالملىك" لەدنیاو رۆزى دوايىدا،
وئەگەر لەگەل "يەزىد" بىت لە سەرپىچى فەرمانى خوای بالا دەست ئەوا خوای
گەورە بەجىتەھىلىت بۆ يەزىد، .. وە بزانە ئەى "كۆرى ھوبەيرە" گۆرپاىلەتى
بۆفەرمانى ھىچ دروستكراوىكى خوا ناكەرت لەسەرپىچى كەردنى خوای
بەدبەيتەر، جا ئەو دروستكراوى خاوە ھەركەس بىت و لەھەر شونىنك بىت،
"عومەرى كۆرى ھوبەيدە" زۆرگريا بەجۆرئەك بە فرمىسكەكانى رېشى جوان
تەپبوو... ئەم وەلامەى ھەسەن بەجۆرئەك كارى كەردەسەر "شەعبى" وای لى كەرد
زىاد لەپىويست رېزو شكۆو خۆشەويستى بۆ ھەسەن بنوئىت... ئىنجا بەدەكەو
ھاتنە دەرەو وەو عومەريان بەجەپىشت و بەرەو مزگەوت رۆشتن خەلك لىيان
كۆبوونەو وەو پەرسىاريان دەكەرد لەھەوالتى ھەردوو كيان لەگەل ئەمىرى ھەردوو
عېراق^۱، "شەعبى" روى تىكەردن و ووتى: سۆيەد بەوكەسەى گيانى منى بەدەستە
ئەوەى ھەسەن بە "عومەرى كۆرى ھوبەيرە" ى ووت من لىي بىتاگا بووم، بەلام
ئەو وىست كەئەو لەرووى كۆرى "ھوبەيرە" دا ووتى وە ئەو ھەشم دەوئەت

^۱ - مەبەست كۆلەر بەصرەيە.

حه‌سه‌نی به‌صیری

له‌به‌رام‌به‌ر خوا که نه‌و ووتی، خ‌وای گه‌وره منی له‌ک‌وری "ه‌وبه‌یره"
دو‌ور خسته‌وه و نه‌ویشی لی ن‌زیک خسته‌وه و خ‌ۆشه‌ویستی کرد له‌لای...

حه‌سه‌ن "خ‌وای لی رازی بیت" وازی له‌دنیا ه‌ینابوو، به‌ته‌واوی بی‌باه‌خ
بوو له‌لای، ه‌ه‌موو شته‌کان له‌به‌رچاوی ئاسان بوون، نه‌وه‌نده گوتی نه‌ده‌دا
به‌کار به‌ده‌ستی سته‌م‌کار، یان سه‌رکرده‌ی نه‌زان، یان خاوه‌ن ده‌سه‌لاتی
خ‌ۆبه‌زلزان، به‌لام له‌به‌ر خاتری خوا خه‌لکی له‌سته‌م و خ‌ۆبه‌زلزانیه‌که‌یان
ناگادارده‌کرده‌وه و بۆی باس ده‌کردن.

کاتیک حه‌جاجی ک‌وری یوسفی سه‌قه‌فی بوو به‌ والی ع‌یراق، به‌ه‌وی نه‌و
بوونه والیه‌تیه‌وه سه‌رک‌ه‌ش و له‌خ‌ۆبایی بو‌بوو، سته‌می ده‌کرد، ئیمام حه‌سه‌ن
یه‌کیک بوو له‌و پیاوانه‌ی قسه‌یان له‌سه‌رده‌کردو سته‌م و سه‌رک‌ه‌شیه‌که‌یان
ده‌خسته‌روو، له‌ناو خه‌لک‌دا باسی زۆرداری و کارو کرده‌وه خراپه‌کانیان
ده‌کردو قسه‌ی راستیان له‌روودا ده‌ووت.

حه‌جاج ک‌ۆشک‌یکی نایابی بۆخ‌ۆی له‌"واسط"^٢ درووستکرد، کاتی بی
نیشی خه‌لکی بانگ ده‌کرد تا بینه‌ ده‌ره‌وه بۆ سه‌یرکردنی و داوای نزاو د‌ۆ‌عیای
به‌ره‌که‌تی لی ده‌کردن، ش‌یخ حه‌سه‌ن نه‌یده‌ویست نه‌و هه‌له‌ی له‌ده‌ست به‌ج‌یت،
که خه‌لک به‌م ش‌یره‌یه‌ تیدا ک‌ۆده‌بوونه‌وه، له‌به‌رنه‌وه له‌گه‌ل‌یان ده‌چ‌وو ده‌ری بۆ
ئام‌ۆ‌گاری و یادخسته‌وه‌و وریاکردنه‌ویان له‌ح‌قیقه‌تی دنیا، تاپ‌یان بل‌یت که
دنیا نه‌وه‌نده ناه‌یت به‌م ش‌یره‌یه‌ خ‌ۆبانی پ‌ۆه‌ ه‌یلاک و ماندووب‌که‌ن، سه‌رنج‌یان
راک‌یش‌یت به‌لای پاداشتی به‌رزو نه‌پراوه‌ی خ‌وای "ع‌زوجل" که‌ده‌ستیان ده‌که‌وت،
به‌م ش‌یره‌یه‌ نه‌ویش له‌گه‌ل خه‌لکه‌که‌ ده‌چ‌وو، که‌ده‌گه‌شته نه‌و شو‌ینه‌ی نه‌و
بینا‌که‌ی لی درووست کردبوو.

^٢- واسط: شارێکه ده‌که‌وته ئێوان به‌صره‌و کوفه‌.

سەھەرئىك بۇ تارىكىستانى دۆلەتكان

بەلئى، ئەو كۆشكە تەلارئىكى بەرزو بىلەندىبوو بەجوانترىن شىۋە بىيات نرابوو، خەلئىكى بەدەۋرىدا دەسۋرئەۋە، بەجۆرئىك بوو سەر سورېدەما لەلراۋانى ناۋچەۋ چۈاردەۋرو لادىۋارەكانى، واق و ووردەۋرو لەۋەستا كارى و بەسەلىقەيى لەدرووستكارى و نەخشاندى زەخرەفەكانى.

لەو شۈپتەدا شىخ حەسەنى بەصرى لەناۋ خەلئىكەكەدا دەۋەستاۋ ووتارى دەدا، بۇ يادخستەۋەي خەلئىك و ئامۇزگارى كردنى حەجاج بەقىيەمەت، ھەندىك لەو ووشەگەلەي دەيفەرموون: ((ئېمە كۆتايى خراپەزىنى خراپەكاراغان بىستۈرۈۋە بىنيۋە لەناۋياندا "فیرعەۋن" كەچەند توندو تىزى نواندو لەۋە زياترېو كە حەجاج دەينۆتى، ۋەبىنای لەۋە بەرزترى درووست كىردېو، پاشانىش خۋای گەۋرە بەھىلاكى بردو ئەۋەش كە دروستى كىردېو لىي تىكدا، خۆزگە حەجاج ئەۋەي دەزانى كە ئەھلى ئاسمان نىعمەت و خوشگۈزەرانى پىداۋ تىرى كردو ئەھلى سەرزەۋىش دەستخەپۇيان كردو فرىوياندا،...)).

ماۋەيدەك بەسەرئەم ھالەت و شىۋازەدا تېپەرى، ھەتايەكىك لە نامادەۋروان و گۈيگرانى كەبەخەمىيەۋەبوو دلى بۇى سۈۋتاۋ ترسا لەۋەي حەجاج تۆلەي لى بىسپىت، يان بەلایەكى بەسەر بىنىت، بۇيە پىي ووت: بەسىكە ئەي ئەۋ سەعید بەسە.

حەسەن پىي ووت: خۋای گەۋرە بەلئىنى لەئەھلى عىلم ۋەرگرتۈۋە كەدەبىت شتەكان بۇ خەلئىكى رۈۋن بىكەنەۋە نەپشارنەۋە.

رۇزى دۋاتر حەجاج ھاتە ناۋ كۆرەكەيەۋە لەتۈرەيدا پىشى دەخۋاردەۋە، بەدانىشۋەكانى ووت: وپرانىن، دەستان بشكىت، لەناۋچن...، بەندەيدەك لەبەندەكانى خەلئىكى بەصرە قسە بەئىمە دەلئىت و لىنجا لەناۋ ئىۋەشدا

حهسه نی به صیری

که سیک نیه بهرپرچی بداته وه، وه لاهی له خوینی نه و پاراوتان ده کم نهی ترسنۆ کینه.

پاشان فهرمانی دا شیرو "نهطع"^۱ ناماده کرا، بانگی جه لادی کردو له بهردهستی راوهستا، فهرمانی کرد حهسه ن بێن، تهنها به ماوه یه کی کم حهسه ن هات، سهیری کرد "حهجاج" چاوی زهق بووه و له تورهیدا پیش ده خواته وه، ئینجا "شیرو نهطع و جه لادی" بینی، لێوه کانی جولاندو له بهر خۆیه وه شتیکی ووت، پاشان رووی کرده "حهجاج" به جۆریک که مه زانیه تی برواداران هه و چه سپاوی و هیزی موسلمانانه و یقارو شکۆداریه تی بانگخوازان هه ی بۆلای خوا له روودا ده دره و شایه وه.

کاتیك "حهجاج" حهسه نی له سه ر نه م شیوه یه بینی که سام و هه ییه تیکی زۆری هه بوو، به جۆریک سلی لیده کرده وه، زۆر ترسا ئینجا به پرتزه وه پتی ووت: ئالیه وه نه ی نه بو سه عید، ئا ئیره، به گه وره یی لیتی ده روانی و جیگه ی بۆ ده کرده وه بهرده وام ده یووت ئا ئیره .. خه لکیش به واق ورماری و چه په ساویه وه سهیری نه و دیمه نیه یان ده کرد، هه تا "حهجاج" نه بو سه عیدی برده سه ر جیگای دانیشتنی خۆی و له وێ داینیشان، کاتیك حهسه ن جیگه ی دانیشتنی خۆی وه رگرت، "حهجاج" رووی تیکردو چه ند پرسیاریکی ده رباره ی هه ندیک کاروباری ئابنی لیکرد، حهسه نیش وه لامی هه موو پرسیاره کانی دایه وه به زانستیکی فراوان و روونکردنه وه ی ته واه به نه رم و نیانی و چه سپاوی و دامه زراویه وه.

^۱ - نهطع: نه و پسته یه یه که له ژێر تاوانباردا داده نریت له کاتی سه ر برینیدا.

سەھەرەتەك بۇ تارىكىستانى دۆلەتەن

هەجەج پىي وت: بەرەستى تۆ گەورەى زاناينىت ئەى نەبو سەعید،
باشان زۆر بەگران و سەنگینی دوعا خوازى لیکرد و ریشى بۆخوش کردو
بەرپى کرد.

كەسەن رۆشەت پاسەوانى "هەجەج" لەگەلیدا رۆشەت تا بەرپى
بكات، كەچرونە دەرەو پەرسارى لیکرد: ئەبو سەعید، "هەجەج" بۆ غەبرى ئەو
بانگى کردبووى كە لەگەلتدا کردى، مەن تۆم بىنى كەبەرەو روى "هەجەج"
چویت و "شیر و نەطع و جەللادەكەت" بىنى، لێو كەنت جولاند ئەو چیت وت؟
ئیمامى حەسەن فەرمووى: ئەو دوعایەم خویند: "یاولى نەعمى و ملاذی عند كرىتى،
اجعل نعمة بردا وسلاما عليّ كما جعلت النار بردا وسلاما على إبراهيم"¹.

بەرەستى ئیمامى حەسەن زۆرى لەو هەلەتەستانە هەن بەرامبەر
سەرکردەو ئەمیرەكان، وە لەلای هەموویان بەگەورەى و شكۆمەندیەو
سەرکەوتوو و لەبەرچاوى سولتانهكان بەرپزبوو، بەپشتیوانى و پارێزگارى
خواوە پارێزراو بوو.

* كە عومەرى كورى عبدالعزیز "رەحمەتى خواى لى بىت" بوو
بەخەلیفەى موسلمانان، نامەیهكى بۆ حەسەنى بەصرى نووسى تیايدا داواى
لیكردبوو كە چەند خەسەلت و رەوشى پێشەواو دادپەرەورى بۆ بنوسیت،
نەویش لە وەلامى نامەكەدا بۆى نووسى:

● بزانه ئەى ئەمیری ئیمانداران

¹-واتە: " ئەى بەخشندەو پەشتیوان و هاوکاری بەهرەو بەخششەكان، ئەى پەناگەم لەكاتى
ناپەهەتەى و خەفەت و نەهامەتیەكان، ئەو تۆلەو تورپەییەى ئەوم لەسەر ساردو سەلامەت
كەوێ چۆن ناگرەكەت لەسەر "إبراهيم-عليه السلام" ساردو سەلامەت كردهو.

حهسه نی به صری

خوای گه و ره پشه وای دادپهرووی کردوو به پراست که ره ووی هه موو
چه وتی یهک و تیکشکینه ری هه موو سته م کارینک و چاکسازی هه موو خراپه
کارینک و هیزو دهسه لاته بۆ هه موو لاوازو بی دهسه لاتینک و وهر گره ووی مافی
هه موو سته م لیکراوینک و په نایه بۆ هه موو دل شکار و په ژاره دارو هه موو
زۆر لیکراوینک.

• نهی نه میری ئیمانداران

—پشه وای دادپهروهر: وینهی شواینکی دلنه رم و میهره بانه بۆ
ووشه که ی، له گه لیدا نه رم و نیانه، ده گه ریت به دوای خۆشترین له وه رگادا
بۆی ناماده بکات، دووری ده خاته وه له له وه رگا مه ترسی داره کان تانه وه وتیت،
ده بیارنریت له نازه لتی درنده، په نای بۆ دروست ده کات تاله نازاری سه رماو
گه رما به دوور بیت و بیارنریت.

—پشه وای دادپهروهر: وه کو باوکیکی به په رووش و هه ل به کارهینه بۆ
منداله کانی، تابجوکن بۆیان تیده کو شیت و ماندوو ده بیت، که گه ورهش بوون
فیریان ده کات، له هه موو زیانیدا هه ول ده دات و بۆیویان بۆ په ی داده کات و
بۆشیان په سمه نده ده کات تابۆیان به جی به یلایت.

—پشه وای دادپهروهر: وه کو دایکیکی میهره بان و چاکه خوازو به سۆزه
بۆ منداله که ی، له ناو سکدا هه لتی ده گریت به سه غله تی و به ناچار ی، منداله که ی
ده بیت هه ر به سه غله تی و به نازاره وه، به مندالتی په روهرده ی ده کات، شه وانه
تامنداله که ی نه خه ویت بۆخۆی ناخه ویت و شه وئخونی ده کات به دیارییه وه،
نه گه ر نه و نارام بیت دایکه کهش نارامه، ماوه یه ک شیر ی پنده دات، دواتر له شیر ی
ده بۆپته وه، دل خۆشه به خۆشی و لهش ساغی نه و، وه دل ته نگ و خه مباره
به ناخۆشی و ناتهن دروستی و ناره حه تیه کانیه وه.

سەھەرەك بۆ تارىكىستانى دۆلەت

• ئەى ئەمىرى ئىمانداران،

– پىشەۋاى دادپەرور: پەنايە بۆ بىن باۋكان، پەسەندە كارو گەنجىنەۋانە بۆ
ھەزاران، بچوكان پەرورەدەدە كات و بۆگەۋرەشيان نازوۋوخە دەخات و پىيان
دەبەخشىت.

– پىشەۋاى دادپەرور: ۋەكو دۆل ۋايە بۆجەستەۋ ئەندامەكانى بەچاكى ئەو
ھەموو چاك دەبن و بەخراپىشى ھەموو خراپ دەبن.

– پىشەۋاى دادپەرور: ۋەستەۋە لەنپوان خواۋ بەندەكانىدا، گۆرپايەلى
فەرمانى خوا دەكات و گۆى بۆبەندەكانىشى دەگىرت و سەرۆكاپەتيان دەكات.
ئەى ئەمىرى ئىمانداران،

كاتىك خرا دەسەلانى پىداۋىت نەكەى ۋەكو بەندەيەك بى كەئاغاكەى
لى دىلنپايەۋ باۋەرى پىيەتى و دەيكاتە پارىزەرى مان و مندان و سامانى، بەلام
ئەو سامانەكەى لى پەرش و بلاۋدەكات و بەفپىزى دەدات، ۋەمان و مندالىشى
ناۋارەۋ دەربەدەر دەكات.

مندان و خىزىنى ھەزار دەكەۋن مان و سامانىشى لەدەست دەدات.

• ۋەبزانە ئەى ئەمىرى ئىمانداران:

خۋاى گەۋرە سىنۋورى گەۋرە كىردۋە ۋەكو بەربەستىك بۆ
قەدەغەى كارى ناپەۋاۋ خراپەكارى، ئەى ئەگەرھات كى لای دەبات، ۋەخۋاى
گەۋرە تۆلە سەندى دىارى كىردۋە لەپىناۋ ژيانى بەندەكانىدا، باشە ئەگەر
بۆخۋى بيانكۆزىت كى تۆلەيان دەستىت!

• لەبىرت بىت، ئەى ئەمىرى ئىمانداران:

تۆماتىكى تىرت ھەيە جگە لەۋماتەى ئىستا تپايدا دەژىت، كەدەپىتە
جىگەۋ ھەۋارت بۆزىيانىكى دۋورۋو دىرژ، ۋەلە خۆشەۋىستەكانت جىادەكانەۋەۋ

حهسه نی به صبری

دهتخنه قولایی نهو مالکوه به تاقی ته نیاو بیهاوده، دهی تویشووی چاکی
بو ناماده بکه تاهاوریه تیت بکات لهو رۆژه دا که کس فریات ناکه ویت و مروؤ
را ده کات له براو دایک و باوک و هاوړی و هاوسهرو مندا له کانی.

• له بیرت بیت، نهی نه میری نیمانداران:

کاتیک گۆره کان په کالاً بوونه وهو زیندوو کرانه وهو له گۆر هاتنه دهو
وه هر چه کیش له سینه کاند ا هیه هره هموو ناشکرا کران و خرا نه بهره ست،
نهینه کان ده رده کهون و نهو نامه و دۆسیه ی هه موو کارو کرده وه یه کیان تۆمار
کردوه هچ گونا هیکي ووردو درشتیان به جی نه هیشتوه، هه مووی تۆمار
کراوه.

• ئیستا، نهی نه میری نیمانداران:

تۆ له شینه یی دای، دهی پیش نهو ی مردن په خهت بگریت و هه موو هیواو
نومیدیکت لیبریت، فره مان په وایی بنده کانی خوا مه که هه روه کو فره مان په و
نهزان و خوویسته کان.

نهی نه میری نیمانداران، بنده کانی خوا مه خه ره سه ر سته م کارو
زۆرداران، وه خو به زل زانه کان زال مه که به سه ر لاوازه کاند، نهوان په یمان
ناپاړیزن و چاودیزو ناگاداری به لینه کانیان نین له گه ل نیمانداراندا.

باری خۆت هه لده گریت و باری خه لکی تریش له گه لیدا، وه قورسای
خۆت هه لده گریت و قورسای خه لکی تریش، خه لکیک بی ناگات نه کات و
به هزی دامووی و لاوازی تۆوه خوشگوزهران بن و له خوشیه کانی دنیا دا بخۆن و
به و هویه شه وه تۆ خوشیه کانی قیامهت له ده ست به جیت.

سهیری توانا و ده سه لاتی نه مرۆت مه که، سهیری توانا و ده سه لاتی
سهینه ییت بکه که ده که ویته داوی مه رگه وه، له نیوان دهستی خوا دا ده وه ستیریت

سەھەرەك بۇ تارىكىستانى دۆلەتەن

لەناو كۆمەلى فرىشتەكان و پىغمبەران"عليهم السلام" و نىردراوانى خوادا،
ھەرچى رۇخسارەكانە لەو رۆژەدا — كە قىامەتە — مل كەچ و فەرمان بەرداران
بۆئەو زاتەى كەھەمىشە زىندووھو دەسلەتتى بىسنورى ھەيە.

ھەرچەندە من بە نامۇزگارىيەكانم نەگەيشتوومەتە ئەو ئاستەى خارەن
عەقلەكان لەپىش مندائى گەيشتوون، دەى تۆش سىستى و كەم تەرخەمى مەكە
لەشەفەقەت و نامۇزگارى دا، ئەم نوسىنەم دەنېرم بۆتۆ وەك چارەسەرى
خۆشەويستىك كاتىك چۆن دەرمانىكى تالى پىدەخواتەو بەنومىدى چاك
بوونەوھو تەندروستى و لەشى ساغ.

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته

ئەى ئەمىرى ئيمانداران

* جارىكى ترو لەنوسراويكدا بۆ "عومەرى كورى عبدالعزىز" نوسىويەتى و
دەفەرموئەت:

• دىنا مالتى ترسە، ئەوھتا سزائى (جەزەتەى ئادەم) "عليه السلام" ئەوھبوو
خوئى گەورە لەبەھەشتەو ھىنايە سەر دىنا.

• بزانە كە كەوتن بەھۆى دىناو ەكە ھىچ كەوتىكى تر نىيە، كەسىك
رېزى بۆدابت، ئەوا بەپىچەوانەو دىنا ئەو سوك دەكات، لەھەموو كاتىكدا
كوژراوى ھەيە، تۆ ئەى ئەمىرى ئيمانداران ەكە تىماركارى برىندارىك وابە
كەئارام دەگىرت لەسەر ناخۆشى و سەغلەتى دەرمانەكە لەترسى ئازارو
نارەھەتتەكى بەردەوام و درىزخايەن.

حهسه نی به صری

• بزانه کبیر کړندهوه بهرهو کرداری خیر و چاکت دهبات، وهپه شیمانی له شهر، وات لیده کات ته رکي نهو شهره بکهیت و وازی لیتهیت، دهولمه نندی دنیا نه گهر زوریش بیت هیچ نیه هه رچهنده له لاشت خوشه ویست بیت.

• وریابه دنیا خانه ی ململانی و فریو دان و فیل و تهله کیه، رازاوه یی و جوانیه که ی مروژ له خسته دهبات و بیتاگی ده کات، نهوانه ی نه هلی دنیا یین به هوی هیواو ناروه زووه کانیان و په رۆشیان بو دۆستایه تی و هاورپه تی دنیا ده فووتین و له ناوده چن، چونکه دنیا له بهرچاویان وه کو بو کینکی به عیشوه و رازاوه یه، چاوه کان بوی دهروانن، نه فسه کان عاشقی ده بن، دلته کان شهیدای ده بن، ژیره کان بیهوش ده کات، وه هه موو نهوانه ی ده یانه ویت پتی بگه ن ده یانکوژیت، نه وه ی ماوه هیچ ریزو بایه خیک بو رابردو دانانیت، نه وه ی له دوايشدا ده یینیت هیچ دزایه تیه کی ناکات، وه ژیره کانیشی به وه هه موو نهزموون و تاقیکاریه سوودمند نابن، به لئی، نه وه سه ره نجامی نه هلی دنیا یه.

• خوتی لیپاریزه به هه موو وریایه وه، به راستی دنیا وه کو مار وایه که دهستی لیده دهیت نهرم و شله به لام ژه هره که ی کوژه ره، نه وه ی له دنیا دا زور پتی سه رسامیت لئی دوور که وه تا دۆستایه تیت له گه لیدا که م بیت، هه مم و غه مه کانی له سه ر خوت لابه ره تا له به لاو کاره ساته دل ته زینه کانی نازار نه چیژیت.

• رازی به به وه ی که هه رده بیت دژژنک له رۆژان به جتی ده هیللی وه تا ده توانیت به هیز به بهرامهر نهو خوشگوزه رانیانه ی دینه پښت له زیاندا.

• چوئی له دنیا دا بوخوت بیه، ووریابه بو دنیا نه بیت، به راستی که دۆستایه تی کردنی دنیا به ره و دلخوژی و دلنیاییت بیات، ده بیت ناخوښه کانیشی به چیژی و توشی سه غلته تی و نارعه تیه کانی هه رده بیت تیادا.

سەھەرلىك بۇ تارىكىستانى دۆلەت كان

• ھەر جارىك لەشتىكىدا سەركەوتووبىت و پىداگىرى لەسەرىكەيت دەپىت
بزانىت گۆزانيشى ھەر بەسەردا دىت، سەركەوتن تيايدا رۆچوونەو ھەرچەندە
سوودو قازانجى ھەپىت سەپىنى ھەر رووخاو زەرەرمەندىيە.
• خۆشگوزەرانى تيايدا دەنگەيەنپتە بەلاو كارەسات، مانەوہ تيايدا دەتبات
بەرەو نەمان، خۆشەكانى تىكەلن لەخەفەت و كۆتايى ژيانست تيايدا لاوازی و
پىريە.

• واسەپرى بکە، سەپىر كرنى دنيا نەويستىكى واز لەدنيا ھىنەر، روانپىكى
عاشقانەو دلخوازانە بۆى مەروانە، بزانه كەنەم دنيايە، دانىشتوان و نىشتەجىكانى
نامىنن بىناگاو بىياك تووشى بەلاو لىقەوماوى دەكات و داخ دەنپت بەدلپىدا،
بەخۆزگەو برىا لەدەست چووەكانت ناگەپنەوہو دەروات، ناشزانىت لەمەودا
چىت بەسەردىت و لەدوا رۆژدا چى چاوەروانىت ئەكات؟! ..
وہدەفەرموئىت:

• نەم دنيايە خانەى كار كرنە، كى كەم دۆستايەتى بكات و پىشتى تى
بكات ئەوا بەو كەمە دۆستايەتپىيە بەختەوہرو سوودمەند دەپىت، ھەر كەسپىش
پىرەدل و بەھەوہسى خۆى خۆشپوئىت و دۆستايەتى بكات، ئەوا تيايدا ھىلاك و
ماندوو و پى ئارام دەپىت.

• دنيا كاروبارى بچووكە و چىژو رابواردنەكانى كەم خايەنن، سەوزو
ئاوہدانكراوہ، خواى گەورە خۆى خواوہن و مىراتگريەتى و خەلىكى دنيايى
بەردەوام لەھەولتدان بۆگەيشن بەمان و ھەوارگەو دەپىت ھەر بەجىشى بەپىلن،
خۆت بپارىژە لەو نىشتەمانە كەپەرت و بىلاوى و كىردەى ناپىرەست يەكجار
زۆرە.

ده سہ نئی بہ صری

• نهی نهوێ نادهم: ههم و غەمت بۆ دنیا نهییت و مهیلت بهلایدا مهبه، بهپراستی ههوارهگهیهکی خراپ و نالهباره بۆ نههلی خوێ و بهروهپهشیمانیهکی دوورو درێژ و سزایهکی توندی دهبات.

• نهی نه‌وی نادم نه‌کیت به‌دنیا فریو بخویت و بی‌ثاگایت، هرگز دلتیا‌مه‌به‌له‌خو‌شی و نارامیه‌کانی چونکه‌م‌ترسی و کاروباری پر‌له‌ده‌ردی سهری زورت له‌برده‌مه‌و له‌کۆلت نابمه‌و.

• بهی شک لهوړپه‌ی پيدا ده‌ړویت توشی کارو نهرکی زوړو سه‌غله‌تی ده‌بیت، جا یان نه‌و‌تا له‌شهرپیان رزگارت ده‌بیت و له‌مه‌ترسه‌کانی پاریزراو ده‌بیت، یان تووشی له‌ناو‌چوون ده‌بیت و ده‌که‌و‌ته ه‌وارگو مالیکي ترسینه‌ر و به‌ناگاهینه‌رو دل ته‌زین، جا له‌به‌رنه‌وه ناماده‌به‌و له‌و شه‌ره ړاکه‌و به‌وه‌نده ده‌وله‌م‌ندی و راباورده‌که‌مه‌ی مه‌خه‌له‌تی و خو‌ت له‌ناو‌مه‌یه، ده‌رونت بو‌ی نه‌جو‌شیت، زوړ زوو ټوله‌ له‌ته‌م‌نت ده‌ستیتیت و کوپرو خیرا ده‌گه‌یته واده‌ی مردن.

• کارت دوامدخو هەر مه‌لێ: سه‌به‌نی سه‌به‌نی، تۆ نازانیت که‌ی ده‌گه‌ڕێته‌وه‌ بۆلای خوا، ئه‌وکات هه‌ج به‌لگه‌یه‌کت نیه‌و بڕوایانوه‌کان زه‌ق و دیاران و هه‌موو ماف و مه‌به‌ستێک له‌و پۆژه‌دا کرده‌وه‌ کان، ئینجا خوای بالاده‌ست له‌وێ کارێ به‌نده‌کانی جێبه‌جێ ده‌کات و کۆتایی پێده‌هێنێت به‌ دوو جۆر:

۱- رهمتی خوی بوده کاته سیپه رو دهیخانه نازو نيممتهی نه براوه وه.

۲- یان دهیئت سزاو تۆلهی تاوانه‌کان بچیژیئت و ته‌نها په‌شیمانی و که‌ساسی بۆ ده‌میته‌وه.

سەھەرەتەك بۇ تارىكىستانى دىلەكان

• دەپت ھەموو كەسەك ئەو بزانىت و لىي رپون و ناشكرا بىت سەرەنجام ھەردە گات بەر رۆژە، ئەو ھەش بزانىت كە ئەگەر لەچارى ئەودا بچووك بىت ئەوا لای خوا بچووك نىيە، ئەگەر لای ئەو زۆرگەرە بىت ئەوا لای خورا ئەوئەندە گەرە نىيە.

• خۆت لەدنيا بپارىزە، بەراستى دىلنایەكەى درۆزنە، ھىواو ئاواتەكانى بۆش و بەتالەن، گوزەرانى تال و ناخۆشە، دل پىخۆشپورنى بەدبەختىيە، تۆ لەویدا لەخەتەر دايت، يان بەھرەو بەخششەكە لەناو دەچىت، يان بەلاو كارەساتىكە دادەبەزىت، يان كەساسىيەكى پىر نازارە، يان خۆزگەو خواستىكى رپووخاوە، ئەو ھى ژىرو بەئاووز بىت ئەوا زەھمەتى تىدا دەدات و بەرپەنجى شان دەژىيەت، ئەو ھى تىايدا ناسوودە بىت لەمەترسىدايە، بەراستى ئەو ھى فىرت دەكات كە دىناشەرو خراپەيە ئەو ھى كەخواى گەرە دەيكاتە جىنگاى تاقيكر دەو ھى پىغەمبەرانى "عليهم السلام" و خۆشەويستانى، وەبۆ غەبرى ئەوان ئاسانەو گومان تىايدا بەرەو ھەلدىرو خەلتەندىيان دەبات و شەيداي دەبن وادەزانن بەھۆيەو بەرپىز دەبن.

ئەو ھىيان لەبىر كىردووە كە پىغەمبەر محمد ﷺ و حەزەرەتى مۇسا "عليه السلام" قسەو گەفتو گۆيان لەگەل خواى خۆياندا كىردووە كە چى تەماشى دەكەيت حەزەرەتى محمد ﷺ بەردى توندى لەسكى خۆى بەستووە لەبرساندا، وە حەزەرەتى (مۇسا) ش "عليه السلام" ژىر پىستى سكى خۆى دەبىنى شىن ھەلگەر ابوو لەبەر لاوازى و بى گۆشتى. گىرەنەو ھەكان دەلتىن: خواى بالا دەست وەحى بۆ نارد كە: ئەى مۇسا "ئەگەر گەيشتەيت بەھەزاران، بلى: سلاوتان لىيەت بەدروشمى پىاچاكان، واتە وا پىشوازيان لىيكە، وە ئەگەر گەيشتەيت بە دەولەمەندە بلى: سزى تاوان زۆر بەخىرايى دىت".

نه گهر ده ته ویت بزائیت حه زره تی عیسا (علیه السلام) له چ بارئکی
سه رسوړه ینه ردا بووه: نهو ده یفه رموو: پتخوړم برسیتیه، درووشم له خوا ترسانه،
به رگ و پز شاکم خوړیه، سواریه کهم پتیه کاغه، روناکیم له شه ودا شه وقی
مانگه، گهر می به خشم له زستاندا تیشکی خوړه، میوه و په یخام نهو هیه بو بی زمان
و ناژه له کان له زه ویدا ده ویت، نینجا واده زانم کهس له من ده و له مهنه ندر نیه.

حه زره تی سلیمانی کوړی حه زره تی داود (علیه السلام) خواردنی
تایسه تی خوی نانی جز بووه، خواردنیکې زبری هه بووه، بهرگی مووی
ده کرده بهر، ناردی بیژراوی ده دا به خه لک، که شه ویشی به سهردا ده هات
ده سه کانی له ملی خوی ده نالاند و تا رۆژ ده بووه ده گریا.

نه وانه بهم شیوه به له دنیا دا زیاون، دنیا له چاوی نه واند زور به چووک
بووه، پشتیان تیکردبوو به و په پری دنیانه ویسته وه تاییدا به نارام و له سه رخو
بوون، به رده وام له رنج و زه حهت و ماندو ویدا بوون، زور جوان بیران
ده کرده وه، سه پری سهره تای دنیایان نه ده کرد به لکو ده یانروانی بو دواوایی
دنیو له کوتایی ژیانان ده پروانی و سه پری شیرینی و خوشگوزهرانی سهره تای
دنیو ژیانان خویان نه ده کرد.

• وه تلاهی ههر شتیکت هه بیت و پت بدریت له دنیا دا ده بیت هقی
خوای لیبه دیت و پابه ندبیت به فهرمانی خوا، دلشاش به خوای گه وره له باره یه وه
پر سيارت لیبه کات.

• ههر بو په ژپرو تیگه یشتوو نهو که سه یه داوای شتیک ناکات له ناستی
هیزو توانیدا نه بیت و نه توانیت جیه جی بکات

• به راستی نه گهر بری لیکه یته وه نه و دنیا سی رۆژه، رۆژنیک
رابر دووه و رۆیشته وه "ناواتی بو مه خوازه، رۆژنیکش تو تایدا ده ژیت، پیوسته

سەھەرئىك بۇ تارىكىستانى دۆلەتكان

تۆنەرۋرژە دەۋلەتمەند بىكەيت، رۆژئىكىش "دېت" كە تۆ نازانى ئايا لەئەھلى ئەو
رۆژە دەبىت يان نا؟ نازانى پېش ئەۋەى يېت دەمرىت يان نا؟

بەلئى "دوئى" كەئەو رۆژەيە كە رۆيشتوۋە، حەكىمىكى پەرۋەر شىيارە
دوئى بۇ خۇى كە رۆيشت بەلام پەندو حىكمەتەكەى لەدەستى تۆدايە، ئەگەر
بىزى بىكەيت و لەدەست بېچىت ئەۋا دەگەرئىتەۋە دۋا، بەراستى كاتىكى زۆرت
لى رۆيشتوۋە گەشتىكى خىراۋ پەلەت لەبەردەمە، ھەرۋەھا "سەبىنى" ش ھىۋاۋ
ئومىدىكە بۇ تۆ، متمانەت بەكار ت ھەبىت، ۋازىيەتە لەخۇخەلەتاندن بەھىۋاۋ
ئومىدى "سەبىنى"، پېش لەدەستچوۋنى "ئىستا" ت ئاگات لىي يېت، تۆ دەچىتە
رۆژئىكەۋە كە "سەبىنى" يە يا رۆژانى دۋاى "سەبىنى"، دلتىابە خەم و خەفەت و
ماندوۋبوۋنت زىاتر دەكەن، دەتەۋىت لەرۆژئىكىدا بەشى چەندىن رۆژ
كۆبىكەيتەۋە، ھاۋا لەخۆت، ئىش و كارى زۆر و زىادىۋونى خەم و خەفەت و
گەرۋەبوۋنى ھىلاكى و ون بوۋنى بەندەكان، كار كەردنە بەھىۋاۋ ئومىدى رۆژانى
دۋاتر.

ئەگەر ھىۋابوۋن بە "سەبىنى" ت لەدلتا بىردە دەرۋە ئەمىرۆ
لەكار كەردىندا چالاكەت دەبىت، كارى ئەمىرۆ ناخەيتە "سەبىنى"، ۋەھىۋابوۋن
بە "سەبىنى" دەتبات بەرەو زىادەپەرەۋى، ۋات لىدەكات داۋاكارىت زىاتر بىت،
ئەگەر دەتۋانىت دىنا كورت بىكەيتەۋە بۇ "سەعاتىك" لەنئىران دوۋ "سەعاتدا"،
سەعاتىك "رەپر دوۋە" و "سەعاتىك" دۋاتر دېت و "سەعاتىك" كە تۆ ئىستا تىايدا
دەژىت ئەۋ سەعاتى رۆشتوۋە ئەۋ سەعاتى دۋاتر دېت ھىچ خۇشەك لەتام و
چىژى شىرىنىيە كەياندا نەماۋە ھىچ نازار ئىكىش لەنارەحتەيە كەياندا نەماۋە.

بەراستى دىنا ئەۋ سەعاتەيە كە تۆ تىايدايت، ئەۋ سەعاتە لەخشتەت
دەبات، لەبەھەشت بېيەشت دەكات و دەتبات بەرەو ئاگر، ئەگەر زىرو

حه سه نی به صری

به ناوه زی، "ئه مرۆ" میوانیکه دپته لات و دواتر به جێته دهیلێت، ئه گهر چاکه ت له گه لدا کرد نهوا شایه تیت بۆ ده دات و راستیه که بۆ تۆ، ووریا به لیره دا دوو رۆژ وه کو دوو برای یه که ماڵ دینه لات، یه کێکیان هات پیشوازی خراپت لیکر دوو به چاکه داتنه مه زرانده ئهوا له نیوان خۆت و ئه ودا دیاره، ئه وه ی تریان دوای نهو دیت و پیت ده لیت من وا دوای برا کهم هاتوومه ته لات، به راستی چاکه کردنت له گه ل مند خراپه کاریت له گه ل ئه ودا رهش ده کاته وهو لای ده بات، خۆشه بیته له وه ی کردت له گه لیدا، بزانه "نێستا" له کیست نه چووه، نه گهر هه موو دنیا کۆبیته وه رۆژ نیکت بۆ ناگێرته وه که رۆشسترو، نه گهر گۆرستان به گه و ره ترین شیوه دروستکرا بیته، هه چی بۆ تۆ نییه ته نها ئه وه نده یه که پیت ده بریت و به قه ده ر تۆ ده بیته، ئه وه ی ته مه نی رۆشیت له گۆر دا پی ی ده لێن دنیا که ت له سه ره تا وه تا کو تایی بۆ کۆر په که ت بوو که له دوات به جی ماوه تیایدا ده ژیت له دوای تۆو هه چی بۆ تۆ نییه.

خۆشه و یستزین شت بۆ تۆ رۆژیکه به جێته یشتو وه تیایدا کارت بۆ نه فسی خۆت کردو وه، جا زیانت رۆژ رۆژ دا بنی و کاریان بۆ ئه و کاته تیا به که، خۆنه گهر رۆژه کانیش کورت به که یته وه سه عات سه عات پۆلینی به که یته ئهوا بۆ تۆ باش تر شه.

ووته ی باش هه لێ تر وه نه فست به چاکه وه پا به ند به که، به و وریاییه وه نا گاداری هه سه ر ته ی نه و کاته به که گیان کێشانه، ئه وانه و ته یه کن هه سه ر ته ی گیان کێشانت بیر ده خه نه وه، به لکو به هۆیه وه خوای گه و ره ئی مه سو و ده مند به کات و بۆ تۆش نامۆز گاری بیت.

خوای گه و ره عاقیبه تی ئی مه و تۆش به خیر بگێریت

والسلام علیکم

تېرۋانينى پەرۋەردەيى لەبىرى ھەسەنى بەصرى دا

نەتەۋەي ئىسلام لەم چەند سالانەي دوايدا لەلايەن رۆلەو نەۋە
دۆلەتەنەۋە ھەۋەتەيى باشى چالاكى بەخەۋەۋە دىت بۇ زىندوۋ كۆرەنەۋەي
شارستانەيىكى تازەۋ دامەزراۋ لەسەر بىنەماي فېركارى و رېنمايى ئاراستەكارى
ئىسلامىيەكى بەرزو بالا.

لەپىناۋى ئەم زىندوۋ كۆرەنەۋەيەدا چەندىن سەرنج و راي زۆر خراۋە
رۋو، ۋە ھەۋەتەنەدا بۇ كۆرەنەۋەيى پەرۋەردەيى و پەرۋەرشىياري كە بىنەمايەكى باۋەر
پىكاراۋ و پىشت پىنەسزاۋ دادەنرەت بۇ ھەر راپەرپىن و بوژانەۋەيەكى جىگەي
ھىۋاۋ لېۋەشاۋە بىت، ۋە بەدوۋرەيت لەكۆمەلەك تېرۋانين و بۆچوۋنى
كەلەكەبۋى بەسزاۋە بەبىرۋ بۆچوۋنى رۆژناۋايى لەجىياتى پەيۋەۋە كۆرەن و
چاۋلەك كۆرەنمان لەئىسلامەتەيمان.

ناچارىن كەبەھىچ جۆرەك نايەت ئەۋ راسىيە لەبىرەكەين كە كۆتاۋ
دوادۋايى ئەم نەتەۋەي ئىسلامە چاك نايەت تەنھا مەگەر بەۋە نەيەت كەسەرەتا و
دەسپىكى ئەم نەتەۋەيەي پى چاك بوۋە، ۋە نەۋەي كەپىنەنەكان لەزانايانى ئومەت
و پەرۋەردەكارو پەرۋەرشىياريەكى زۆر پىشكەشيان كۆرەۋە لە بۆچوۋن و بىرۋ
باۋەرەيىكى ۋا كەۋىنەي ياساۋ بىناغەيەكى بەرزو گەۋرەيە بۇ ھەر پەرۋەردەيەكى
ئىسلامى راسەتەقەنە.

ھەسەنى بەصرى لەبەناۋەبانگىزىن و ديارترىنى ناۋدارانى ئەۋ قوتابخانە
پەرۋەردەيىيە ئىسلامىيە دەۋمىرەدەيت، بەرپاستى دەرى خىستروۋە رۋونى
كۆرەتەۋە بەگوتارو ھەلۋەستەكانى دەربارەي بىرنامەي پەرۋەردەيى رەسەن و
رېشە داكتارو كە دەتارنەت ئەۋ بىرنامەيەي ئەۋ لەدوۋ تەۋەرىي بىنچىنەيدا
كۆبەكەنەۋە كە زىادە نىيە پىۋەستە بۇ ھەر پەرۋەردەيەكى ئىسلامى ھەستىيارو

حه‌سه‌نی به‌صری

ز رنگ تا پیشک‌ه‌شی بکه‌ین به‌هر که‌سێک که‌سه‌ر چاوه‌یه‌کی ئیسلامی پاک و
بێگه‌ردی بویت و به‌راستی رووی تیبکات، تا لیتی بخواته‌وه‌و شیله‌و به‌رامه‌ی
نیمان به‌چێژیت.

ته‌وه‌ری یه‌که‌م:

چاکی له‌رواله‌تدا به‌ندو گرێه‌سته به‌چاکی شاراوه‌ی ناوه‌وه، کاتێک
دل وه‌ک فه‌رمانه‌ویه‌کی ده‌سه‌لاتداره له‌سه‌ر سه‌ربازه‌کانی که‌فه‌رمانیان بو
ده‌رده‌کات، ده‌بێت بایه‌خیکێ زۆری پێدێت به‌ راستکردنه‌وه‌و ئاراسته‌کردنی
به‌ر له‌وه‌ی خواناسان پشتی پێبه‌ستن و متمانه‌ی پێکه‌ن، ده‌بێت ب‌روانه
نه‌خۆشیه‌کانی و چاره‌سه‌ری بۆ دابنێن، به‌راستی نه‌وه گرنگترین هه‌نگاوه که
خواناسان ده‌ستی پێ ده‌ده‌نه خواناسی و دینداری.

خوای گه‌وره له‌قورئانی پیرۆزدا ده‌فه‌رمویت:

﴿يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ* إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ﴾^١.

پێغه‌مبه‌ری خۆشه‌ويست "ﷺ" ده‌فه‌رمویت: "ألا وإن في الجسد مضغة إذا
صلحت صلح الجسد كله وإذا فسد فسد الجسد كله ألا وهي القلب"^٢.

وته‌کانی هه‌سه‌نی به‌صری زۆرو جو‌راو جو‌رن و باس له‌وه ده‌کات
که‌برپاری نه‌و یاسا په‌روه‌رده‌یه شکۆداره پابه‌نده به‌پاک کردنه‌وه‌ی دل له "چلک
و ژه‌نگی هاوبه‌ش بۆ خوا دانان و رقی و کینه‌و هه‌سوودی و ناپاکی و....هتد"،

^١- الشعراء ٨٨-٨٩- واته: "نه‌و پێژیه‌ی نه‌مال سوود ده‌به‌خشیت و ل‌ریای ناده‌میزاد
ده‌که‌ویت، نه‌مندانو نه‌ نه‌وه، مه‌گه‌ر که‌سێک به‌دل و ده‌روونی پاک و بێگه‌ردو پر له‌نیمان
به‌خزمه‌ت په‌روه‌ردگار گه‌یشتییت".

^٢- متفق علیه- واته: "له‌جسته‌ی مرۆفدا پارچه‌یه‌ک هه‌یه نه‌گه‌ر چاک بیت هه‌موو جه‌سته چاک
ده‌بێت و نه‌گه‌ر خراب بوو هه‌موو جه‌سته خراب ده‌بێت، بزانه: نه‌و پارچه‌یه‌ش دله".

سمه حەریک بۆ تاریکستانی دڵەکان

وەچاک کردنی بە ئیمان و یەقین و هەستکردن بەچاودێری خودایی و گۆڕپرایەتیی کردنی فەرمانی خوا و پەرستش و هەموو ئەو پەروەشت و پەشتارانەی کە لەخوای گەورەمان نزیک دەکەنەوه.

حەسەن "پەڕه‌جەتی خوای لای بیت" دەفەرموێت:

دڵەکانتان نوێ بکەنەوه بەپراستی زۆر زوو دەپوکیته‌وه‌و‌ خو‌او تەمبەل دەبێت، وەسەرزه‌نش و هەپەشه‌ لەو نەفسەتان بکەن کە بەپراستی لەدەرڤەت و هەلیک دەگەڕێت بۆ مەبەستی شەڕ و خراپە.

وەدەفەرموێت: "چەندە باوەڕی تەواو بیت بەبەهەشت و ناگر وە دلتیاییت لەپراستی و هەبوونیان، ئەوەندە ملکه‌چ و لەخوا ترس دەبێت و بەو مەبەسته‌وه‌ بەردەوام دەبێت تا مردن دەگاتە سەری.

دەفەرموێت: بەیەقین داوای بەهەشت دەکات و بەیەقین لەناگر ڕاده‌کات، وەبەیەقین فەرزه‌کان بەتەواوترین شێوه‌ بەجێدەگەیەنێت، وەبەیەقین نارام لەسەر حەق و پراستی دەگڕێت و دلتیایە کەخێری زۆر هەیە لەلیبوردنی خوادا.

هەروەها دەفەرموێت: خەلکی لەژیانیکی خوێشان، لەهەمان کاتدا ئەگەر بڕوادار توشی بەلایەک یان نەهامەتیەک هات ئەوا ئیمانی دامەزراو تر دەبێت، وە دووروو کە توشی بەلاو نەهامەتی هات دووروو یە کە دامەزراو تر دەبێت.

و‌ه‌ ئەوانە‌ی لەهەموو کەس زیاتر سوورن لەسەر پاکی و سەلامەتی دلتیان ئەوا کاتیەک لەفسەکردن دەبنەوه‌ یان دەیانەوێت هەست دەلتین: "خوایە دلتان پاک بکەرەوه‌ لەهاوبەشدانان بۆت و‌ه‌ لەخۆبەگەرەزانین و‌ دووروو‌یی و‌ ڕیاو ناوبانگ و‌ شک لەدینەکەت، ئە‌ی هەلسۆرپەنەری دلتەکان دلتان دامەزرابکە لەسەر دین، نایه‌ کامان کە ئیسلامە دامەزرار و‌ بەها‌دار بکە".

حهسه نی بهصری

لیره دا دهرده که ویت که حهسه نی بهصری وا ههسته کات و واده بییت که ههر لادانیکی تاک لهباشیتی و ههلسوکهوت ووریایی و دلسوزی، دهیگپرتهوه سهره تاو نیشانه یه لهسهر نهخوژی دلی و کهموکورپی له نیمانیدا درووست ده کات، که واته نهو بهرنامه پهروه ده یه یه کهم ههنگاوی چاککردنی دله.

"العنبی" له بارکیه وه ده گپرتهوه: نیمامی حهسه نی بهصری بۆ "فرقد"ی نویسی ((... وه پاشان: من نامۆزگاریت ده کهم به لهخوا ترسان و پارێزگاری و کارکردن بهو زانسته ی کهخوا پتی داویت، ناماده باشی بۆ نهو بهلته ی خوی گهوره پتی داویت بهوی که فیل له هیچ کس نه کهیت له پیدانی بهش و مافی خوی، ده مامکی بیناگیان له سهرت لابه ره و ناگادار به له خه وتنیکي نه فامانه و، قوئی لیهه له ماله، به راستی دنیا گۆره پانی یتشپر کییه و مه بهسته کهش به ههشته یا ناگر.

بروانه: بۆمن و بۆتویش له لای خوا مهقامیک هیه تیایدا له منیش و له تویش ده پرسرتهوه ده باره ی کهم و بچووک و وورده کاری و ناشکراو نهینه کان، دلتیاو ئاسووده مه به لهوی که له من و تویش ده پرسرتهوه ده باره ی وه سه سه کانی ناو دل و روانیکي چاوو گوئی شلکردن بۆ راگه یه ندراوێک، وه بی ئومیدیش مه به لی.

ده باره ی نهوه ده لهرمویت: لوقمان به کۆره که ی ووت: "کۆری خۆم، کرده وه به ی یه قین نه نجام نادریت، ههر کس یه قینی زیاتر بیت کرده وه شی زیاتر ده بیت". وه لهرمووی: کۆری خۆم، نه گهر شهیتان له رپنگه ی درووستکردنی شک و گرمانه وه بۆت هات تۆ به یه قین نامۆزگاری بکه و به سه ری دا زالبه، کاتیک بۆت هات له رپنگه ی ته به لی و بێزار بوونه وه، نهوا تۆ به هوی بیر کردنه وه

سەھەرئىك بۇ تارىكىستانى دىلەكان

لەناو گۆرى تارىك و قىامت بەسەرىدا زال بە، وەنەگەر لەرپىگەى حەزو ئارەزوو ترسانەوہ بۆت ھات، ھەوالى بەدەيە كەدنيا ھەربەجى دەھىللەرت و تاسەر بۆكەس نىيە.

نىمام حەسەنى بەصرى دەفەرموئە: "سەرمايەى برۋادار دىنە كەيەتى، كاتىك دىنى رۆيشت بۆ خۆشى لەگەلىدا رۆشت، چونكە لەو رۆيشتەدا لىي جىنانىيەتەوہ و ئەو كاتەش پىاوان متمانەيان لەسەرنامىت، لەو فەرمودەيەى خوا دۋادە كەوئە: ﴿وَلَا تُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ﴾^۱.

وہ دەفەرموئە: برۋادار بەھىچ ناگات مەگەر لۆمەى نەفسى خۆى لەسەر دەكات، ئەوہ چىم گەوت؟! ئەوہ چى بوو خواردم؟! ئەوہ لەو كۆرۋ مەجلىسەدا چىم كەرد؟! بەم شىۋەيە بەلام گوناھكار، ھەنگاۋەكانى ھەلدەيتت بىتەوہى ھىچ رەخنەيەك يان لۆمەيەكى نەفسى خۆى بكات.

ھەرۋەھا دەفەرموئە: ئارام بگرن و توندو تۆلەن بەراستى چەند شەوو رۆژنىكە، بزانە تۆۋەكو سوارىك لەكاروانىكدا ۋەستىراۋىت نەيكە يەك يەك بانگ دەكرىن، جا ھەر كام بانگكرا ۋەلام دەداتەوہ و دەروات بى ئاوردانەوہ.

كەواتە بگەرپتەوہ سەرچاكە، چونكە ئەوہ راستە، تىكۆشەرتەرتىن خەلك بەنىۋان خۆيان و ئارەزوۋەكانىاندا پادەبوورن، بەلام ھەر كەس لەخەمى چاكەو دۋارۋزى خۆيدايت ئارام دەگريئە لەسەرئەم راستى يە. حەسەن بەردەوام خەمباربوۋە، ھەرگىز نەتەلەيۋە مەگەر واتدەزانى كە بەلەيەكى بەسەرھاتوۋە.

"مسمە" دەلەت: حەسەن بۆماۋەى سىي سالى بى نەكەنيۋەو چەل سالىش گالتەو گەپى نەكردوۋە.

^۱ - القیامة- ۲: واتە: سۆيئە دەخۇم بەۋىژدانى زىندور نەفسى رەخنە لەخۆگر كەلۆمەى خۆى دەكات.

حه‌سه‌نی به‌صری

حه‌سه‌ن ده‌فرمویت: به‌رده‌وام به‌نده له‌خیردایه هه‌تا نامۆزگاری نه‌فسی
خۆی بکات، وه‌به‌هیمه‌ته‌وه لی پرسینه‌وه‌ی له‌گه‌لدا بکات.

ئه‌وه‌ی زیاتر بایه‌خ و شکۆی دا به‌به‌رنامه‌که‌ی حه‌سه‌نی به‌صری
له‌په‌روه‌رده‌دا ئه‌وه‌بوو ئه‌و سنووره‌ی بریوو که‌ته‌ن‌ها چهند ووشه‌یه‌کی ڕووت و
په‌تی بیت بانگه‌وازیکی وشک و بیگیان بیت، وه‌ له‌پیش هه‌موو که‌س بۆخۆی
په‌په‌وه‌ی له‌وبه‌رنامه‌ په‌روه‌رده‌یه‌ ده‌کردو پابه‌ندی ته‌واوی هه‌بوو به‌هه‌موو
زانست و یاساکانی ئه‌و به‌رنامه‌یه‌وه، بـه‌و پـه‌شـه‌نگـیـکی کاراو به‌ره‌می
ده‌رچووی به‌رنامه‌که، وه‌کو بانگه‌وازیکی که‌ له‌دلی خه‌لکدا خۆشه‌ویست و
به‌پێژ بوو، به‌هه‌موو زمانیک باسی باشی ئه‌و ده‌کراو جیتی تێرامانی هه‌موان بوو
له‌سه‌ر ده‌ستی ئه‌و ڕێنمایی ده‌کران.

"یونس کۆری عه‌ید" ده‌فرمویت: که‌سم نه‌دیوه وه‌ک حه‌سه‌ن کرداری
له‌ گوشتاری نزیک بیت، وه‌ ده‌فرمویت: پـیاو هه‌ر که‌ ده‌روانیت بۆ حه‌سه‌ن
سوودمه‌ند ده‌یت ئه‌گه‌ر کرداریشی نه‌بینیت و گویش له‌قه‌سه‌کانی نه‌گریت.
"ئیه‌راهم کۆری عیسا" ده‌فرمویت: که‌سم نه‌دیوه به‌قه‌د حه‌سه‌ن
سام و هه‌یه‌تی هه‌بیت.

له‌سه‌ر شتیکی پرسیارکرا له‌عطا و فرمووی: نازانم، ووتیان: حه‌سه‌ن
ووتوویه‌تی ئاواو ئاوا ئه‌ویش فرمووی: ئه‌و، وه‌للاهی هاوشیره‌ی دلی
حه‌سه‌ن له‌سنگی مندایه‌.

"ئه‌بو جعفری باقر" هه‌ر که‌ یادێ ده‌کرده‌وه ده‌یفه‌رموو: ئه‌و که‌ستیک
بوو قسه‌کانی له‌قه‌سه‌ی پێغه‌مبه‌ران ده‌چوو.

ئه‌وه‌تا "زه‌هه‌بی" له‌ مه‌وسوعه‌که‌یدا "تاریخ الإسلام" ده‌رباره‌ی ئه‌و
ده‌فرمویت: جوامیری و پیاوه‌تی یه‌کی زۆر، چا که‌ کاریه‌کی به‌خوڕو به‌پێژنه‌،

سەھەرەك بۇ تارىكىستانى دۆلەتە

لوتكە لەزانست و فەرموودە، پىشەوايەكى تىكۆشەرى زۆر تىگەشتە، لوتكە و چلەپۆيە لە قورئان و تەفسىر، لوتكە لە نامۆزگارى و بىرخستەنە، لوتكە لە لەسەرخۆيى و ڕەوانىيىزى، لوتكە و سەر كرده لە پشتگىرى و نازايەتيدا.

تەوهرەى دووهم:

رېنگاى رابەرى و رېنمايى رېنشانەدان لەزانست و كرده وەدا ئەم بنەمايە لەلەى حەسەنى بەصرى تەوهرى دووهمە لەتەوهرەكانى پەرورەدە و راستىيەكانى، كەبەهيج شېوهدە ناتوانىت هەق و راستى و خىر پىنگەيەنەت مەگەر بەزانستىكى سوودبەخش ئىنجا كارپىكرەنى، چونكە پەرورەدەيەكى دامەزراو لەسەر نەزانى و بەبى هەيچ بنەمايەكى زانستى و درووست، زيان لەخواوەنى دەدات و زەرەرى زياترە لەسوودەكەى، وەرێك لەسەرايێك دەچىت كە تىنوو وادەزانىت ئاوە بەلام كاتىك دەگاتە سەرى هەيچ شتىكى لىيە، وەبنەمايى ئەم ياسايە لەدەيدا فەرموودەى خوايە كەتەفەرمووت: ﴿قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾^١. رازى دەلەيت: ئەو بەلگەيە لەسەر ئەوەى كە بانگكردن بۆلەى خواى بەرزو بالا كاتىك چاكە و رېنگە پىدراوە بەو مەرجەى لەسەر چاوكراوەيى و كارامەيى دەلەيت، وەلەسەر رېنگاى هيدايت و يەقىنييت، ئەگەر وانەكرىت ئەوا پياھەتدانىكى لەخۆبايى بوانەيە.

^١ - يوسف / ١٠٨، واتە: (ئەى پىغەمبەر ﷺ) تۆبلى ئەمە رېنگا و پىيازە، من و شوتەكەوتوام بانگ ئەكەن بۆلەى خواى گەورە لەسەر بنچىنە بنەمايەكى روون و ئاشكرا، پاك و بىگەردىش بۆ زاتى پەرورەدگارە، من هەيچ كاتىك لەموشريك و ھاوەلگەمان نەم).

حهسه نی بهصری

حهسه نی بهصری ههروهك و عاده تی خوی له پهره روده دا بانگخوازی و پهره رشیاریه تی له نه نفسی خۆیه وه دهست پێکرد به وه هموو زانسته زۆره ی وه ریگرتوو كه سالانیکی زۆر له ته مه نی موباره کی خوی تیدا خه رج کردبوو. نه وه تا زانایانی سه رده می خوی شایه تی پێشه وایه تی نه وده ده ن، له وانه : نه نه سی کوری مالیک "خوای لی رازی بیت" کاتیک پرسیا ری ده رباره ی شیتک لیده کهن، نه فه رموی: له حه سه ن به رسن به راستی نه و له به ریبه تی و ئیمه له بیرمان چۆته وه.

به کر مه زنی نه فه رمویت: کی نه یه ویت ته ماشای شه رعزانترین کهس بکات که ئیمه دیتیمان با بر وایتته حه سه ن.

حه میدی کوری عه بید نه فه رمویت: شه رعزانی زۆرمان بینوه به لام نه مان بینوه که سیك به قه د حه سه ن نه و زانسته ی تیدا کۆبوو بیتته وه.

"نه یوب نه له سه ختیانی" نه فه رمویت: نه گه ر حه سه نت ده دیت ده تگوت هه رگیز له گه له هیج شه رعزانیک دانه نیشتروم.

"مه عادی کوری مه عاذ" نه فه رمویت: به نه شه عه ثم ووت ئایابه "عطا" گه یشتوویت پرسیا ریکت هه بوو ییت و لیّت پرسییّت؟ فه رموی : به هیج کهس نه گه یشتووم دوای حه سه ن ئیلا له چاومدا له و به چو کتربوه^۱.

"به یع کوری نه نه س" نه فه رمویت: بۆ ماوه ی "۱۰" ده سال هاتوو چۆی حه سه نم کردوه، هیج رۆژێك نه بووه نه وه ی لیتمه به یست پێش نه وه ی لیتم بیستیت.

ئین و سه عید له "طبقات" دا ده لیّت: حه سه ن توانیوی زانست و کرده وه به یه که وه کۆبکاته وه، زانایه کی به رزو شه رعزانیکی باوه پێکراوو

^۱ - لێره دا مه به ست گه وره یی زانسته نه ک ته مه ن.

سەھەرئىك بۇ تارىكىستانى دىلەكان

خواپەرستىكى دىئانەوىست و خىردار، خاۋەن زانست و كىردارىكى زۆر، زمان پاراۋ و جوان و شوخ بو، كاتىك ھاتبۇۋە مەككە بىنىم لەسەر جىڭايەك دانىشتىۋو زانايان بەدەۋورىدا دانىشتىۋون و خەلكىش كۆيۈنۈرە لىي و ئەۋىش قەسى بۇ دەكردن.

ھەسەن زانايەك بوو كارى بەزانستەكەى دەكرد، بەراستى باخچەيەك بوو لەزانست و زانبارى، ھەتا وايلىھاتبۇو بېۋە گەۋرەى خەلك لەرەۋىشت و رەفتاردا.

قەتادە ئەفەرمۇيت: ھىچ كەسم نەدىۋە چاكىرو جوامىرترو تەۋاتر لە ھەسەن "رەھەتى خۋاى لى بىت"، ئەگەر شىكى كىرپىۋايە نىرخەكەى درەھمەك شىك كەمىزىۋايە، ئەۋ درەھمى تەۋاۋى دەدا بەفرۇشيارەكە، ۋە ئەگەر بايى نۆ درەھم و نىۋىۋايە نەۋ "۱۰" دە درەھمى تەۋاۋى دەدايە لەجوامىرتى و تىرى و تەۋاۋى خۋى، ۋە ئەيفەرمۇو: دىندارى بەيى چاكەۋ پىساۋەتى ناكىرت، ۋە ئىستىزىكى بۇ خۋى فرۇشت كىرپارەكە پى ووت: ئەۋ سەيد نايە شىك بۇ من دانانىيت -ۋاتە لەنرخەكەى كەم ناكەيتەۋە؟- ھەسەن فەرمۇۋى: با پەنجا درەھم بۇ تۆبىت، نايە بۇت زىاتر بىكەم؟ ئەۋىش ووتى: نەخىر بەۋە رازىم، خوا بەرەكەت بخاتە مالتەۋە.

يونس دەگىپتەۋە: كە ھەسەن داھاتى خۋى بەش دەكردو دەيدا بە موحتاجەكان، كەسوكارى ھەسەن ووتان ئىمەش پىرىستمان پىتەتى، ئەۋىش ووتى: ئەگەر زىادبۇو نەيدەم بەئىۋە.

ۋە دەبوت: ھەسەلى بەصرى خىرى پىۋەنىيە ئەگەر ناۋا رەفتار نەكات، ۋە كاتىك كاروبارى مۇستەمانانى بەدەستەۋە گىرت ھىچ پارەۋ راتىي لەسەر ۋەرنەدەگىرت.

حهسه نی به صبری

"مطر" له باره ی زوهدی حهسه ده لیت: چو وین بۆلای حهسه ن بۆمالیان، دیتان له ماله کیدا هیچ شتیک نه بوو، نه پتخه ف، نه مافور، نه حهسیر، تهنها تهخته به نديکي خهوی لماوی لی بوو نهوی له سه ربوو.

رۆلی حهسه ن له و کرده پهروه ده یه و ناراسته کردندا ده بینین که خاوه ن هیممه تیکي گه و ره بووه و به هیچ جوړیک کولی و خاوی و بیزار بوونی نه بووه.

"عهوام کورې خوشب" فهرموویه تی: حهسه ن به کهس نه ده چوو تهنها به پیغه مبه ریک ده چوو که بۆماوه ی "۶۰" سال نه ته وه که ی بانگ ده کرد بۆلای خوا ی بالاده ست.

نه و هک دکتوریک وابوو بۆ دلته کان، که ههم نه خوشیه که ی ده دۆزیته وه و هم دهرمان و چاره سه ریشی بۆ دیاری ده کات، روانگه یه ک بوو بۆ دیاریکردنی خرابیه کانی ره فشارو هه لسه که وتی تاکه کانی نه ته وه و نه وه شی ده گه رانده وه بۆ هه لته ی په و ره ده ی و وازه ی تان له زانست یان کرده وه یان هه ردوو کیان به یه که وه، باسی نه و زانایانه ی ده کرد که له دنیا دا زانسته که یان بۆ کو کرد نه وه ی مال و سامان به کار ده ی تان.

نه وه تا مالیکی کورې دینار نه فهرمویت: به حهسه ن ووت زانایه ک که دنیا ی خوشبویت سزا که ی چیه؟ فهرمووی: دلی ده مریت نه گه ر "دنیای خوشبویت و به کرده وه بۆ دواړوژی داوا ی بکات"^۱، نه وه به ره که تی زانسته که ی ده روا ت و تهنها و تیا که ی له سه ر ده میتیت.

^۱ - واته: رپاکاری، له بهر چاوی خه لکدا کاری چاکه ده کات و داواکاری چاکه یه به لام مه به ستی خۆی ناوبانگ و سوو دمه ندبوولی دنیایه.

سەھەرئىك بۇ تارىكىستانى دىلەكان

لىتى دەگىچە نەۋە كە بەلایى مالى ئىبن و ھوبەيرەدا تېپەرى، كۆمەلىك قورئاخوتى بىنى- كە لە شەرئانە كانىش بوون- لەبەر دەرگاگەى دانىشتبوون، بىنى ووتن: بەرگ و پۇشاكى نايابان پۇشپوھ و پۈلەتەى خۇتان جوان كىردوۋە ئىنجا ھاتون لەبەردەرگاگانى ئەوان ھەول دەدەن و تىدە كۆشن؟!

ئىنجا بەھاورپىكانى وت: گومانان چۆنە بەرامبەر بەو بەرگ و پۇشاك لەبەرانە؟! كۆرۈ مەجلىسى ئەوانە لە كۆرۈ مەجلىسى لەخواتىس و پارىژكاران نىيە، بەلكو مەجلىسى گرەوبازىيە، ھەر لەسەر ئەۋە فەرموى: ئەم قورئانە كۆيلەو مىندالكارىش خوتىدوۋانەتەۋە ھىچ زانىارىشىان دەربارەى لىكدانەۋەى نەبوۋە، يان كەسەش پىنى نەگوتون.

خوای گەۋرە ئەفەرموت: ﴿كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُوا الْأَلْبَابِ﴾^۲.

ۋەلەنايات و بەلگەكانى ووردنابنەۋە جگە لە شوئىكەوتوانى، بەلام ۋەللاھى بە لەبەر كىردنى پىت و نەمانى سنورى نىيە.

ھەيانە دەلەت: قورئانم ھەر ھەموو خوتىدەۋە تاكە پىتىكم نەپەرىندوۋ وون نەكرد، بەلام ۋەللاھى لەراستىدا ھەر ھەموو وونكىردوۋە، چونكە قورئان نايىنى نە لەپەفتارىدا نە لەپەروشت و كىدارىدا، ھى واشيان ھەيە دەلەت: لەھەناسەيە كىدا سورەتلىك دەخوتىمەۋە نا ۋەللاھى ئەوانە، نەقورئاخوتىن، نە زانان، نەدانان، نە ۋەرىيان ھەيە، كەى قورئان خوتىدن بەم جۆرە دەپىت، خرا غوۋنەى لەو جۆرە كەسانە لەناۋ خەللكىدا زىادەكات.

^۲- ص/۲۹، واتە: ئەم قورئانە كىتەبىكى پىرۋزە دامانىمزالدروۋ بۆلای تۇ، بۆلەۋەى نايانەكانى لىكەدەۋەۋە بىرى لىكەدەۋەۋە بۆلەۋەى خواۋەن بىر ھۆشەكان پەندىر نامۇزگارى لىتەربىگىرن و تىفكرن.

حهسه نی به صبری

(عمرا القصیر) نه لیت: پرسیارم له حهسه ن کرد له سه ر شتیک و
ووت: شهر عزانان ده لیت ناوا.. ناوا.. نهویش فهرمووی: نایا شهر عزانیکت
به چاوی خۆت دیوه؟ به راستی شهر عزانی دنیا نهو یست و خاوه ن و زوه د
له دنیا دا بهر چاو روونه به هوی دینداری و بهرده و امی له سه ر به ندایه تی
پهروه ردگاری.

وه له باسی نهو دنیا ویستانه ی که هېچان بۆ که سنین تنه ا بۆ گېرفان و
سک و رابواردنی خۆیانن، ده فهرمویت: پرده بیت که ده گهیت به پیاوی وا: سې،
زمان درېژو چاو تیژ، دل مردوو، بې کردار، تۆ له خوی بیناتریت پنی، تنه ا
جه سه ی ده بینیت دلّی نا، وه دهنگی ده بیستیت به بې هاودهنگی و هاوده می
کردنی دلّی ووشک بوه ته وه، زمانیکې به برشتی هه یه، له مالیک ده خوات که هی
خوی نیه، کاتیک له سه ر چلیسی و زۆر خۆری ژانه سک ده یگریت له سه ر
خز مه تکاره کی ده گریت، وه فهرمووی: ده ی خز مه تکار هدرسکاریک بیته بۆی،
نایا جگه له دینه که ت به چي هدرس ده بیت نه ی هه ژار؟

(فرقد) نه فهرمویت: چوین بۆ لای حهسه ن و وتان: نه ی نه بو سه عید
نایا له چي "حمدی کوړی نه لئه هه تم" سه رت سوړپاوه؟ فهرمووی: مال و
سامانه که ی.

وتان: که مېک پېشتر چووین بۆ لای نهو، خوی هه لده کینشو شانازی
به خۆیه وه ده کردوو پنی وتین: بروانه نهو سندوقه "سندوقیکې له لایه کی مالّه که ی
پیشاندا ی" وه وتی: لهو سندوقه دا (۱۰۰، ۱۰۰) سه د هه زار دینار هه یه، زه کاتم
لپنه داوه، سۆزی خز مایه تیم پنی به جی نه هیتاوه، هېچ مو حتاجیک لینی
نه خوار دووه، وتان: نه بو عه بدولا نه ی بۆ کیت کۆ کردوه ته وه؟ وتی: بۆ ترس و
لپقه ومانی زه مان و دلّیه قی سولتان و زیاد کردنی هاوړیان خزمان.

سەھەرئىك بۇ تارىكىستانى دۆلەتكان

ھەسەن وتى: بىروان، شەيتانەكەي لەكۆيۈە بۆي ھاتوۋە، ترساندوۋىەتى لەترس و لىقەومانى زەمان و نەبۈۋى ھاورى و دۆرەقى سولتانهكەي؟
دواتر وتى: ئەي مىراتگر فريو نەخۆيت بەومال و سامانەي دوتىن خاۋەنى ئەو مالەتى فريودا.

ئەو مالەت بۇ ھاتوۋە، ھىچ پۆۋەي ماندوۋ نەبوت و نارەقى ناۋچەوانت بۇ نەپشتوۋە، بۆت ھاتوۋە لەكەسپكەۋە كەكۆي كىردوۋەتەۋە جا ئايا بەرپىڭايەكى ناپارەۋا كۆي كىردىتەۋە، يان لەھەق گىردرايىتەۋە و خەرج نەكراۋە نەبەخشراۋە، يانيان....

ھەسەن فەرموۋى: لەرۆژى دوايىدا پىاو ھەبە داخ و ھەسرەت دەخوات لەسەر مالىك كەكۆي كىردوۋەتەۋە ئىنجا مردوۋە بەجىي ھىشتوۋە بۇ دواي خۆي، ۋە ئەو كەسەي بۆي بەجىماۋە خوا چاكى بۇ ھىتاۋە مالەكەي لەكارى چاكەدا بەكارھىتاۋە لىي بەخشىرەۋە لەرپىڭاي خىردا خەرجى كىردوۋە بەم جۆرە مال و سامانەكەي چوۋەتە تەرازوۋى غەبرى خۆي.

* ۋە لەباسى ھىممەت لاوازو پال دەرەۋەكاندا دەفەرموت: قەۋمىك ھەن بەنومىدى لىخۆشبوۋى خواۋ بەھىۋاي رەھى خوان تا لەدنيا دەرەچەن ھىچ كارىكى چاكيان نىيە ھەرىكەيان دەلتىت: مەن گومانى باشم بەخوا ھەبەۋ بەنومىدى رەھى خواۋ، بەلام ئەۋانە درۆ دەكەن، ئەگەر گومانى باشيان بەخوا بىردبا ئەۋا كاريان دەكرد لەپىتاۋى خواۋا، ۋە ئەگەر بەنومىدى رەھى خواۋان بەكردارى چاك داۋايان دەكرد، بەبى شك و گومان ھەركەسپك بچىتە پىابانەۋە بەبى خۆراك و بەبى ئاۋ ئەۋا لەناۋ دەچىت.

* ۋە دەفەرموۋ: ئەي نەۋەي ئادەم، ناگەيتە راستىيەكانى باۋەر مادام عەبىك لەخۆتدا ھەبەۋ لەخەلكى دەگىرت، دەبىت دەستبەكەيت بەچاككردنى

حه سه نى به صدى

ئەو عەبىيە لە نەفسى خۆتدا ئەگەر وابكەيت و چاكى نەكەيت ئەوا چارەسەرى ئەو عەبىيەت نەكردوو، بەلكو عەبىيەكى تریشت درووستكردوو، بەلام كە هەولتەدا بۆ چارەسەرى ئەو عەبىيەو لە نەفسى خۆتدا چاككرد، ئەوا كارت دەبێتە چاككردنى نەفسى خۆت، كە ئەو كەسەى بەم شێوەیە بێت لەخۆشەویستى بەندەكانى خۆى گەورەبە.

* لەبەبەتێكى تردا ڕوونى دەكاتەو كەنرخ و بەهەى ڕەفتارو كردار تەرازوبەكى راستەقینەبو خەلكى پێ هەندەسەنگێرت، وە دەفەر مۆت: خەلكى بەكردەویدا بناسو تاقى بكەرەو، واز لەگرفتارەكانیان بەهێنە بەراستى خۆى "عزوجل" گرفتار وەرناگرت تەنها ئەو نەبێت بەكردەو بێسەلمێت كە راستەكەات یان درۆدەكەات، كاتێك گۆیىستى قسەبەكى باش دەبێت بەدۆى خاوەنەكەیدا بگەرێ و لێى بڕوانە بزانە قسەكەى لەگەڵ كردهویدا بەرامبەر دیتەو، ئەگەر وابوو ئەوا چاكەو لەجەوى خوشك و براكانیشدا چاك دیاردەبێت، وەنەگەر گرفتارو كردارەكەى جیاوازیوون لەبەكەت، ئەوا تۆ چۆنى بۆدەجیت و بەجى دەچوینى؟ یان چى ئەو لەتۆ شاراوەیه؟

ناگادار بە تۆش و ئەویش فەریو نەخۆن هەروەكو كۆرى نادەمى فەریودا، تۆ گرفتارو كردارت هەبە، كردهوەكەت راستە لەقەكەت، وەتۆ نەهێنى و ناشكرات هەبە، نەهێنەكەت راستە لەناشكرات، وە نێستاو دواڕۆژت هەبە، دواڕۆژت راستە لەنێستات، وە لەكۆتايدا دەبەسەلمێنى كەپۆلى ڕەفتارى باش بەرھەمەيكى پێوستكراو بۆ زانستىكى سوودبەخش.

وە دەفەر مۆت: ئەمى نەوێ نادەم وەللاھى كەقورنانت خوێندو باوەڕت پێى هەبوو و كارت پێكرد ئەوا لەدنیادا خەمت گەورە دەكەات، لەخرا ترسانت توندتر دەكەات، گریانێ زیاد دەكەات.

سەھەرەك بۆ تارىكىستانى دىلەكان

وهدەفەرموئەت: بايەخ بەم دىنايە مەدەن وەئەللاھى ئەوھى بەھای بۆ دانەنا ئەوا پىئى دلتخۆش و بەختەوەر دەبەت، ئاگاداربە ئىسلام و رەفتار پابەندىن پىكەوہ لەدرووستکردنى كەسايەتى مۇسلماندا.

* وەدەفەرموئەت: لەنیشانەكانى مۇسلمان: " بەھیزە لەدەندە، ووردەين و خۆراگرە لەنەرمونايەدا، دانائو پىنگەيشتووە لەزانستدا، پەيوەست و بەندە لەبەزەبى و لەسەرخۆيەدا، مافى دەورووبەر دەدات، لەدەولەمەندىدا چاكەو پاشەكەوت دەكات بۆ دىناو دواوۆژ، لەھەزارىدا ئارام و خۆراگرە، چاكەكارە لەكاتى دەسەلات و بەتوانايەدا، گوپرايەل و ئامۆژگارە، خاوەن وەرە لەحەزو ئارەزووەكانىدا، لىبووردهو ئارامە لەتوندى و توورەيدا، داواو ئاوات و ئارەزووەكانى ھەرزەكارانەين، زۆربلى و دەم ھەراش نىيە، حەزى سىكسى بەسەرىدا زال نىيە، مەبلى بەلای حەزو ھەوەس بازىدا نىيەو نابات، زمانى سەلامەتە بۆيە بەزمانى خۆى توشى بەلا نابەت، حەز لەپىشەوايەتى كردن لەدەلەيدا نىيە، لەنەتەكانىدا كەمتەرخەم نىيە، بەھۆى رۆژدى و چاوبرسىيەتيەوہ سووك نابەت".

** لەگەل ئەم ھەموو بايەخدانە بەتواناو رۆلتى رەفتارو گرنگىيەكەى، ئەم زانا پەرورەشيارە ھەموو ئەو ھەولانە رەتدەكاتەوہ كەزىادەرۆبى لەرەفتاردا دەكەن لەژێرناوى بانگەواز و قولبوونەوہ لەدەندە، وەدەبەيت كە ئەم بەتوندى رازاندنەوہيە ھىچ خەيرىكى تەدانىيە.

"عمارة كورى مەھران" فەرمووى: لەلای حەسەن بووم تىگوشىنى دەخوارد، "فرقد" ھاتەلامان حەسەن فەرمووى كرد بۆ خواردن لەگەلەيدا، بەلام "فرقد" وتى: دەترسم لەسەر ئەم خواردنە نەتوانم سوپاسگوزارىم، حەسەن فەرمووى: ھاوار لەخۆت! دەبەت لەسەر ناوى ساردىش سوپاسگوزارى بکەيت.

حه سه نی به صری

نهو هس ره تده کاتوه که لاف و گه زاف لیدریت به بدرنامه ی فهران به چاکو نه هی له خراپه به جزیرتک بیگه به نیتسه نهو راده یه ی شیرو تیر له برا موسلماننه که ی هه لبرگرت، نهو هتا پتغه مبر "ﷺ" نه فهرمویت: "روخاندنی دنیا له لای خوا که موزه له کوشتی موسلماننیک به ناره و"^۱، ههروه ها نه فهرمویت: "له دوای من نه گهرینه وه سر بیاوه ری و به گزیه کردا نه چن و له گهردنی یه ک مه دن".

کاتی نازاوه که ی نیوان هه جاج و عبدالرحمن کوری نه شععت، "عوقبه ی کوری عبدالغفار و نه بولجه زاو عبدالله کوری غالب" که له ده سته ی "کوری نه شععت" بوون چوون بولای هه سن و وتیان: نه ی نه بوسه عید تو ده لیت چی له کوشتی نهو سه ره که شه ی که خوینی به حه رام رشتووه و مالی حه رامی وه رگرتووه و ته رک ی نویژی کردووه.. واو وای کردووه ..؟

هه سن فهرمووی: نه بینم نه گهر نه یکوژن و لئی گهرین بکه ویتسه بهر سزای خوا، ئیوه نه تانه ویت سزای خوایی به هوی شیره کانی ئیوه وه بیت؟ نه گهر به لاهه بوو نارامبگرن تاخوا حوکم نه دات، نهو هی له سه ره ئیوه یه خورگری و پارانه وه یه، نهوان روشتن و نه یانوت: نهو چاره سه ره مان نه ویست، چوون له گه ل "کوری نه شععت" داو بووبه جهنگ له نیوان نهوان و هه جاج به سه ربازه کانیه وه، سه ره تا زوریان لیکوشتن وه به "کوری نه شععت" بیان وت: دلخوش به بهو کوشتاره ی که له ده ورته کرا نه وه وه کو کوشتاری ده وری وشه که ی "عائشه" وابوو، هه سن چووه ده ره وه پنی وتن: که نهو ده رچوونه یانی پتاخوشبووه و نه م جهنگه ی پتچاک نه بوو.

^۱ - ترمذی و نه سانی به رشتیه کی ساغ گبرایانه ته وه.

سەھەر تەڭرىك بۇ قارىكىستانى دۆلەت كان

* "ابن عەون" ئەللىت: چاوم بەھسەنى بەصرى كەوت لەنىوان ھەردوو
جسەرە كەدا بوو عەمامەيەكى رەشى لەسەربوو ناگایان ئى نەبوو كە خۆى
لەھەندىك ناوى ئەو رووبارانەشدا ھەتا لىيان رزگار بوو ئەو ھەندەى نەما بوو لەو
رۆژەدا ئەو یش لەناو بچىت.

بەم شىۋەيە ھەسەنى بەصرى بەرنامەيەكى پەرۋەردەيى تىرو تەواو و
رەسەنى پىشكەش بەنەو ھەكان كەردو ھە، ھەكو نورىك رىگەو رىيازى پىشەنەكانى
رووناك كەردو ھەو ھەئايا ھەلەكى ئىستا و ئەم سەردەمە لەم نورو رۆشنايە سەروود
ھەردەگرن و دەگەنە ئەم رووناكەيە؟!

به یام و بانگه وازیك له حهسه نی به مصریه وه بو

نه وه کانی ئاده م

* نهی نه وهی ئاده م: ناگات له کرده ووت بیت، کرده ووت به راستی نه وه
گۆشتی تۆیه وه خوینی تۆیه چاره وروانبه، به هر چه شتیك بیت به کرده ووت
ده گه یته وه.

* له و سیفات و ناکارانهی نه هلی ته قوای پیده ناسرین:

له قسه کردندا راستگریه، وه فاداره و پیمان و به لێن ده بانه سر، سۆزی خزمایه تی
به جی ده گه یه نیت، به زهیی به یی ده سه لات و نه داراندا دیته وه، که م خو ده رخره و
خوه لکیش نیه له ناو خه لکدا، ره فتار و هه لسوکه وتی جوانه، پرو خوش و
ره وشت به رزه و به و هوش نزیك ده یته وه له خوا.

* نهی نه وهی ئاده م: تۆ چاره وری به سه یینی کرده وه کانت دیته وه ریت خیر و
شه رت کیشانه ده کرین، هیچ شتیك له خیر به که م مه زانه نه گهر به جو کیش بیت،
چونکه تۆ ده یی نه وه و دلخۆشت ده کات هیه چیش له شه ر به که م مه زانه، دلنیا به
ده یی نه وه و به و هۆیه و توشی ناخۆشی دیت، خۆت به ریزه له گومرایی و تاوان.

* خوا ره حم به یاوێك ده کات که کاسی جه لال بکات، به خواسته وه لیی
به خشیت، چاکه و یارمه تی لیبکات و لیشی پاشه که وت بکات بۆ رۆژی نه داری
و برستی، دنیا به و حاله یی ناگایه وه ده روات کرده وه کانت وه ک ملوانکه یه ک
له گهر دنندا به جی ده هیت، ئیه خه لکتان پیتش خۆتان داوه، قیامه تیش ئیه
پیش خۆی ده دات، وا باشه ریتانی پتچاره ته وه دهی ئیه چاره وری چی ده که ن؟

* نهی نه وهی ئاده م: چاک بزانه تۆ پتکه اته ویت له چه ند رۆژانیك! هه رکه
رۆژیك ده روات نه و به شتیك له تۆ ده روات، نه وه چۆن مانه وه یه که ؟ من
که سانیکم ناسیه به هه ر شتیك له دنیا دا ده هاته ریان دلخۆش ده بوون، بۆ هه ر

سەھەرلىك بۇ تارىكىستانى دۆلەت كان

شېكىش لە دەستيان دەريشت داخ و ناخيان نەدەخوارد، دنيا لە چاوى ئەواندا
وەك خۆل واپوو، دەى ئىمە لە كۆيى دنيا دايى ئىستا؟!

* بەراستى بېر وادار بەردەوام لۆمەو سەرزەنشتى نەفسى خۆى دەكات

دەلەيت: ئەو چ قسەيەك بوو كردم؟

دەلەيت: نازام ئەو چى بوو خواردم؟

دەلەيت: ئەو چىيە؟ نەفسم چى ئەلى؟

نايىنى ئىللا سەرزەنشتى خۆى دەكات ...

بەلام خراپەكار: پەنا بەخوا لە خراپەكار ئەو هەنگاوه كان دەنيت بى ئەوہى
لەنەفسى بېرسىتەوہ، بى ئەوہى پەخنەيەك لەخۆى بگريت، هەتا دەكەويتە ناو
چالەكەيەوہ، ئىنجا لەویدا دەلەيت: ئەى ھاوار لەو كارەساتەى تىي كەوتم

ئەى خۆزگەم ...

ئەى خۆزگەم ...

خۆزگە دەخوازيت و پەشيمانە لەكاتىكدا هيچى بۇناكریت !!

* ئەى ئەوہى ئادەم:

خۆت بېارتزە لەستەم، بەراستى سەم تارىكايى رۆزى قيامەتە، لەرۆزى
دوايدا خەلکانىك دەهين بەچاكەى ئەوئەندە زۆر بەقەد كىران، بەلام بەردەوام
لەيان وەردەگىرتەوہ هەتا ھى وایان ھەيە مایەپووج دەمىتەوہ، ئىنجا
رادە كىشريتە ناو ئاگرەوہ؟!

* ندى نهوى ئادهم ..

نه گهر پياويكت ديت پيشبركى له دنيا دا ده كات، تو پيشبركى روى
دوايى له گه لدا بكه.

* ندى نهوى ئادهم ..

دهروونت پاك رابگره، بهردهوام بهرزه وه پروانه خه لكى و بهرزه وه
هه لسوكه وتيان له گه لدا بكه، خه لكيش بهردهوام ريزت ليدنه گرن.. مبه
به كۆسپ له بهردهم خواسته كاناندا، مبه بههوكار بو له دهستدانى نهوى هه يانه،
چونكه نه گهر وابكه يت سووك سهرت ده كهن، رقيان له قسه كانت ده بيه وه،
قين له دل ده بن بهرام بهرت.

* ندى خه لكينه: له خو شويستندا ناسانين، وه له رقوقندا ناسانين، هه نديك كه س
نه وه نده له خو شويستندا رۆده چن هه تا به هيلاك ده چن، وه هه نديك كه سيش
نه وه نده له رِق و قيندا زياده روى ده كهن هه تا به هيلاك ده چن.

* ندى خه لكينه: نه گهر هيج گونا هيكمان نه بيت ته نيا دنيا مان خو ش بويت، نه وا با
له نه فسى خومان بزمين له سهر نهو خو شويستنه، نه وه تا خواي گه و ره
ده فه رمويت: ﴿تُرِيدُونَ عَرَضَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾ الانفال
٦٧ واته: "ئيه كه ل و پهل و شتومه كى دنيا تان ده و يت؟ له كاتيكدا خوا
سهر فرازى نهو جيهانى نه و يت و قيامه تى مبهسته"، خوا ره حم به وانه ده كات،
نه وه يان ده و يت و مبه ستiane كه خواي گه و ره ده يه و يت و مبه ستيه تى.

* ندى خه لكينه: به راستى كاتيك پياويك داواي زانستى ده كرد، نه وه له
تير و اينيدا ده بينرا، له ملكه چى و ريز داريدا،
له زمانيدا ..
له ده ستيدا ..

لەنۇزىدا ..

لەبەجى ھېتائى سۆزى خىزمەتلىدا ..

لەزۇھدو پارىزگارلىدا

بەلام ئىستا .. !!

زانست بوۋەتە "تەلەۋ داۋ" ھەمۇر راۋى پىندەكەن يان پىنى راۋ دەكرىن !

مەگەر يەككەل خۇا رەجى پىنكەت، كە ئەۋانەش كەمن.

((ۋاخەرىكە سەرچاۋەۋە كانى و كارىز دەبن وون

زەۋى قىروتيان دەدات و دەرياچەش ووشك دەبن!

خۇبەخۇ يەكەر راۋدەكەبن تىروانىمان زۆر لىك دوورن

كارو فرمانىك يىتە ناراۋە لەپىتچانەۋەى نازاۋ جەسوورن

بچوۋكەمان پاكىزەيە گەۋرە بەپىنچەۋانە ...

پىشەۋاكانغان بەكاردەھىترىن بچوۋك بىن كارو فرمانە

بەرگ و پۇشاك راۋاۋە تەنك و چىنراۋ جوان

بوۋەتە جىگەى بايەخ و تىروانىن و سەرنجان

لەزىر جۆرەھا ناۋدا زۆردارى كراۋە رەۋا

بەستەمى پەردەپۇش كارمان بەرپۇۋە دەۋا

بىرو را جىۋاۋەكان پەرش و بلاۋن ھەردەم

روولەيەك ۋەردەگىرن رىك ناكەۋن نابن جەم

ۋتار بىژەكانىشمان بەسوۋكى سەير دەكرىن

بەردەۋام و ھەمىشە عاقلانە زەبۇن دەكرىن

دۆلەكانىش بەردەۋام دەبىن بۆجەۋى و لارى

فرىۋ مەخۇ ھاۋرىكەم دان بەراستىدا بنى ...))

حه سه نى به صرى

* من كه سائىكم ديوه، دنيا له لايان له خوځل كه مژبووه، وه كه سائىكيشم ديوه نيواره له هره به كيكيان هاتووه ته نها به شى نهو ژه مه يان بووه! نه يانوت: هه مووى نانيمه ناو سكم، به لكو هه نديكى لى ده به خشم بۆ خواى "عزوجل" ا وه له و به شه ژه مه هه نديكى شى ده به خشى، له كاتى كدا بۆ خوى پى موحنا جى بوو له و كه سهى كه پى ده به خشى .

* نهى خه لكينه: دنيا خانهى كاره، كى پشت بكاته دونياو دۆستايه تيه كى كه مى بكات، به و كه مه دۆستايه تيه به خه وه ر ده بى و سوودى لى ده بينيت، وه هه ر كه سى كيش به ويست و حه زه كانى دۆستايه تى له گه ل دنيا دا بكات و خو شى بويت، نه وا به هۆيه وه شه كه ت و ماندوو ده بى ت، به لام له كو ين نهو دلانهى هه سته كه ن و تى ده گه ن؟

نهو چاوانهى ده بين؟

نهو گو يانهى نه بى ست؟

نه وانه تان كه نه بى ست له كو ين ؟!! نايان نه تانبى ستووه كه خوا "عزوجل" ناگاداره به سه ر به نده كانيه وه و چاودى ريان ده كات وه له كتيه كه يدا بۆى نار دوونه ته خوا ره وه:

حه زت له دنيا بى ته نها بۆ رواله تى

پازى مه به تيايدا دلتيا بى

وه پششى بى مه به سته .. به لام نه نايانان ه پشتگو ي خزان و نه و نه ده هينه وه بۆ ره خه لى گرتيان، وه داواى شتى جيا له وه ده كه ن، حه زو ناره زو به لاي شتى ترياندا ده بات،

* تى بگه نهى له خو با بى ..

بۆ كارى ناشرين چوست و چالاكيت

سەھەرلىك بۇ تارىكىستانى دىلەكان

بەلام بۆچاكە نوستوو بىناگايىت
تەمبەلى دەكى تازە بەتازە !!
(دل بۆ خراپە گورج و كارايە ..
چۆن لەچاكەو خىر وا بىناگايە
ھاوار بەمالىت ئەى نەفس و دەروون ..
بۆگەنى دىنيا چۆن رازى كىردوون؟!..
و ھا چاكەرە نەسرین برېژىن ...
خەفەت بىنۆشەن حەسرەت بېجىژىن
فام بىكەينەو بە بىن پەشىمان
كفن بېنۆشەن سەبرى گۆرستان
نارەزوو و ھەوەس بىكوژىن تەواو
چۆن بوونە بى ئاوسىنگ و ھەناو..
گەشتى درىزخايەن لەبەردەممانە
دەگەينە مەنزىل دوا ھەوارمانە..
يان ئاوسىنگى دۆزەخ و جەھىم ...
يان بەھەشتەكەى نەپراوەو نەعىم
مىن سۆيىندىت دەدەم چىيە ئەم ژيانە
يان پىلەو پاينە يان نىشتمانە ...
ھەتتەلەتەين و بۆيە كۆردنە ...
بۆچى شەيداي بووى ھەر فريوخواردنە
بەسىيە بۆ ھەرچى و پەرچى درووستكارى
يان بۆ سىتمكار تاكەى ھاوكارى..

حه سه نی به صری

له ناوچی نهو کۆگه له یه کبر و بی باکن..

ناحهزو گیره شوین، به خوشیان ده لێن چاکن

به جۆریکه له ناومان ناپاک سهردارو نه مین

نه مینیش بوته ناپاک به راستی لیه و ماوین

نهو خراپه کارانه ی ماستاوچی و خو په رستن

ریاو مه رای کارن ده ستیان بشکی له ناوچن

نه وانهش که دوو رووی بوته کردو په شیهان ...

پیسوای کردوون، له ناوچن، پوخسار ته لڅ و په زاگران

له ناوچوون بۆ نهو که سه ی به هه شتی له ده سته دا

بۆ سه وزیه کی په بناوی کهم ته مهنی ناو دنیا ..

* تی بگه نه ی خه لکی بی ناگا، کاروان واکه و ته پری، له کاتی به یانیدا پێوارانی
سوپا سگوزاری ده کهن ﴿أَفَأَمِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا بَيَاتًا وَهُمْ نَائِمُونَ﴾ * أَوْ
أَمِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا ضُحًى وَهُمْ يُلْعَبُونَ * أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ
مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ﴾ "الاعراف ٩٧-٩٩"

واته: "ئایا خه لکی شاره کان له وه دلتیان و ناترسن که تۆله ی ئیمه بیته بۆیان
له شه ودا له کاتی کهدا نه وان نوستوون؟ ئایا خه لکی شاره کان دلتیاشن و ناترسن
له وه ی تۆله ی ئیمه بیته بۆیان له چیشه نگا ودا، له کاتی کهدا نه وان سهر گهرمی
یاری و گهمه ن، جا ئایا دلتیاو بیاک بوون له نه خشه و پیلانی خوا، (له سهر ناستی
تاک و کۆمه ل یان له سهر ناستی حکومه ت و گه لان؟) جاکهس بیاک ناییت
له نه خشه و پیلانی خوا جگه له قهومی خه ساره ته نه ندان نه بیته.

سەھەرەك بۇ تارىكىستانى دىلەكان

* بېروادار ئەۋەندە ترسى قىيامەتى ھەيە بەجۈرىڭ ھەتا ئەلنى: رزگارنام! بەلام خراپەكار ئەلنى: خەلكى ۋەكو من زۆرن، خوا لىمخۆشەبىت، گرنگ نىيە بۆم، رەجى خوا لراوانە!

تەۋاۋىكە ئەى لەخۇبايى، مەلنى: ۋاۋەيلا بۆ نوئىز خويئان!

﴿قَالَ عَذَابِي أُصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءُ وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ﴾ * الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ ۙ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ "الاعراف ۱۵۶-۱۵۷"

ۋاتە: ((سزاو تۆلەم توشى كەسەك دەكەم كەبەھەيەت و "شايستە بىت"، رەھمەت و مېھەبانىم ھەموو شىنكى گرتەتەۋە، جا لەمەودوا ئەو رەھمەت و مېھەبانىم تۆمار دەكەم و بېرىار نەدەم بۆ ئەو كەسانەى كەتەقۋا پارىزگارى دەكەن و زەكات دەدەن و ئەۋانەش كەباۋەرى تەۋا بەنايەت و فەرمانەكانى ئىمە دەھىتن ...

ئەۋانەى كە شوئى ئەم (محمد ﷺ) پىغەمبەرە ھەۋالەدەرە نەخوئىندەۋارە نەكەون ئەۋەى كە "گاۋرو جوو، ناۋو نىشانىان" دەستيان دەكەۋىت نوسراۋە لای ئەۋان لەتەۋرات و ئىنجىلدا، فەرمانيان پىندەدات بەچاكەو قەدەغەى گوناھو خراپەيان لىدەكات و ھەرچىكە پاك و چاكە بۆيان ھەلال دەكات و ھەرچى پىس و ناپوختە لىيان ھەرام دەكات و نەركە قورس و سەنگىنەكان لەسەرشانىان لادەبات، ئەو كۆت و زنجىرانەش كە لەسەريان بوو لايدەبات ۋەك "خۆكۆشتىن لەكاتى تەۋەدا ... ھتە" جا ئەۋانەى باۋەريان ھىتاۋە پىشتىۋانىيان لىكردوۋەو

شوینی ئەو نووره کهوتوون که "قورنانه" و هاوړی له گه لیدا په وانه کراوه هه
ئەوانه سەر فرازو رزگارن)).

* وه بیخوینه وه ئەی له خوځایي ﴿إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ﴾ "الاعراف ۵۶"
واته: "بەرستی په حەتی خوا نزیکه له چاکه کاران و چاکه خوازانده".

* بخوینه وه ئەی له خوځایي ﴿وَإِنِّي لَفَقَّارٌ لِّمَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَى﴾ "طه ۸۲" واته: (دلناین بهرستی من زۆر لێخۆش بووم ئەو که سهی که
تەوبه ده کات و باوهر ده هیئت و کارو کرده وهی چاکه ده کات له وه ودوا، "تا
دوا هه ناسه ی ژبانی "بهرده وام ده بیت له سهر ئەم په یازه).
دیسان بخوینه وه ئەی له خوځایي هه لئه له تاه: ﴿فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا
سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ﴾ غافر ۷ واته: "که وابوو خو شیه له وانیه که
تەوبه یان کردوو وه له گونا هه کانیا په شیمانن و شوین بهرنامه و په یازی تو
ده که ون، ههروه ها له ناگری دۆزه خیش بیان پاریزه".

به لām خراپه کاری له خوځایي نه فسی خو ی نه خه له تینی، کرده وهی دوا ده خات،
گوایه هیوای به خوای ته عالا به .. تیا چوون بو دیا ویستان، ئەوه دنیا به !!!
وه لاهی به نوئیسرا نیلی که له دوا ی خوا به رستی که وتنه بت په رستی، به هوی
خو شویستیان بو دنیا بوو .. وه لاهی به بنده به روا ناکات به ناگر .. تا ئەوه بنده
ده زانیت زهوی به هه موو فراوانی خو یه وه له سه ری ته سک به ته وه "ده چیه ناو
گۆر"، بهرستی دوو پرووی هه لئه له تاه، نه گهر پنی بلت ئەوه ناگره له ودیوی
ئەو دیواره به پروای پنی ناکات، هه تا بلتسه که ی هیرش نه کاته سه ری ا

سەھەرەك بۆ تارىكىستانى دىلەكان

* دىلەكان .. دىلەكان لەراستىدا دىلەكان دەمرن وەدەژىن
 نەگەر مرد: فەرزەكانىش بەبارگرانى ئەزانىت لەسەر خۆى، نەگەر ئەو دىلە
 ژىيادەو، ئەوا كارا و دىلەسۆزەو خۆبەخشانە رادىت.
 * بېروادار .. بېروادار كامەيە؟ وەتلا بېروادار ئەوكەسە نىيە كە تەنيا مانگىك
 كەردەوئەى ھەيە يان دوو مانگ يان سالىك، يان دوو سالى، ناوەتلا خراى گەورە
 ھىچ وادەو كاتى بۆ بېرواداران دانەناوہ.. جگە لە"مردن".
 * گوناھەكان

ئايا گوناھەكان وەكو يەك وان؟ پىاوى وا ھەيە گوناھىك نەنجامدەدات
 ھەرگىز لەبىرى ناچىتەوہ بەردەوام و بۆھەمىشە لىتى دەترسى، ھەتا ئەچىتە
 بەھەشتەوہ.

* دنيا .. وە خەمەكانى دنيا
 داخ و ھەسرەت لەسەر شتە لەدەست چووہەكانى، ھەسرەتلىك چەندەھا
 ھەسرەتى تر دروستدەكات، بېروادار نەگەر داواى پىويستىەكى كردو بۆى
 جىيەجى بوو، دەزانىت خراى گەورە بۆى ئاسانكردوہو سووپاسى خراى
 لەسەر دەكات، وە نەگەر بۆى جىيەجى نەبوو .. وازى لىدەھىيىت وە نەفسى
 خۆى پىتوہ خەرىك ناكات. ((عجبا لأمر المؤمن إن امره كله خير وليس ذلك
 لأحد إلا المؤمن إن أصابته سراء شكر، فكان خيرا له وإن أصابته ضراء صبرا
 فكان خيرا له)) "رواه مسلم".

واتە: "كارى بېروادار سەيرە كە كارەكانى ھەمووى خىرە، ئەوہ بۆكەسى تر وانىيە
 جگە لەبېروادار، كاتىك توشى خۆشى دىت سوپاسى خوا دەكات، ئەبى بەخىر
 بۆى، وەنەگەر توشى ناخۆشى بوو ئارامى لەسەر دەگرىت، دەپىت بەخىر بۆى).

حه سه نى به صرى

خوشى و بهخشى و ناسوودهى دنيا بۆ پرواداره، بۆ نه وهى كارى خيىرى تيدا ده كات و تويشوروى تيدا ناماده ده كات بۆ چورونه بههشت، بهدبهختى و كه ساسى و ناسوودهى دنياش بۆ بياوهر و دوور و وه كانه كه تام و خوشى رابوار دنيكى كاتى ليده چيژن و تيايدا تويشوويهك ناماده ده كهن به ره و "ناگر" يان نه بات.

﴿فَمَنْ زُحِرَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ﴾ آل عمران ١٨٥

واته: "نه وسا نه وهى دور خرايه وه له ناگرى دۆزه خ و خرايه بههشته وه نه وه بهراستى سهر فراز بووه، ژيانى دنياش بيجگه له وهى كه رابوار دنيكى خه له تينه ره شتيكى تر نيه".

پروادار بهر پوه به ره له سه ر نه فسى خوى له نه فسى خوى ده پرسينه وه بۆ خراى گه وه، ده زانيت كه له رۆژى دوايدا لپرسينه وه ناسانه، له سه ر كه سانيك كه له دنيا دا لپرسينه وه يان له گه ل نه فسياندا كرووه، به لام لپرسينه وه توندو دژواره له سه ر نه وانه ي بى لپرسينه وه دواى نه فسيان كه وتوون.

* نهى خه لکينه نارامبگرن وه توندو نازابن، بهراستى ژماره يه كه شه وو رۆژه وه هيچى تر، بزائن ئيوه وه كو سوار يكى ده ست به سه رن وا خه ريكه يه كه يه كه بانگ ده كرين و نه وهى بانگكرا وه لام ده داته وه وه نه روا ت بى ئاو ر دانه وه وه ئير ناگه ر پته وه، دهى بيرى لپيكه نه وه، خۆتانى بۆ ناماده كهن به كردارى چاك.

نه وه راسته كه زۆر له خه لکى تپده كۆشن، كه وتوونه ئيران خۆيان و ئاره زوو باز يه كانيان.

سەھەرەك بۆ تارىكىستانى دىلەكان

ئەوۋى ئارامبىگىرىت لەسەر پاستى ئەوۋە بۆ خۆى باشەو ئومىدو ھىوۋى
دوۋرۋزىتە، تىبگە لەيىئاگايىت ئەى لەخۆبايى ھەلخەلەتاو بگرى لەسەر ھەلەو
تاوانەكانت.

ئەگەر "ئىبراھىم-ئەلىيە السلام" بىرسىت و ئەگەر "موسا-ئەلىيە السلام"-
بىرسىت و ئەگەر "ئىسا-ئەلىيە السلام"- بىرسىت و ئەگەر "نوح-ئەلىيە السلام"-
بىرسىت وە چاكرىنى چاكان "ئەمەد-دروودى خوۋى لى بىت"- بىرسىت، مەن چ
كەسىكىم كەنەترىم و نەگىرىم؟

* بىرىكەرەو ئەى ئەوۋى ئادەم

ئايا ھىزى شەپ كىردەت ھەيە لەگەل خوادا؟! بەپاستى ئەوۋى سەپىچى فەرمانى
پەرۋەردىگارى كىرد ئەوۋە لەگەلدا جەنگىۋە!

ئەى فلان زۆر خەمى چاگە بۆ رۆزى دوۋىسى، چونكە پىندەگاتەوۋەو
لەفرياتىت، بگرى لەچەند سائىكى تەنبايدا، بەلكو خوۋى گەرە لىتخوشدەبىت
و ەحم بەفرمىسك رىشتەت دەكات، دەچىتە رىزى سەرفىزان

* ئەى فلان، زىمانت بەيادى خوا پاراۋ بگە، پىلۋەكانت تەروشىدار بگە
بەفرمىسك رىشتەت، لەترسى خوا .. وەللاھى ھەرنەوۋەندە دەزانىت دەگەيتە دوا
جىگەت ئەوۋىش لەناۋ بەھەشتدا يان لەناۋ ئاگرىدا، لەوۋى ھەۋارى سىيەم نىيە.

سونەت .. سونەت با دەروونتان بىتە ھەۋارگەى خۆشەۋىستى بۆى بەگەرەۋى
بزانن .. بەسۆزەوۋە بۆى بپروانن.

ۋەكو لەگىرەنەۋەكاندا ھاتوۋە: كاتىك مېمەرىيان دروستكىرد بۆ پىغەمبەرى
خو"ﷺ" (قەدە دارەكە) 'گرىيا بەجۆرىك نالەى ئەھات .. بەلنى گرىيا! چۆن

^۱ - پىش ئەوۋى مېمەرى بۆ دروست بگەن، پىغەمبەر ﷺ لەئەنەشت قەدە دارىكى خورما كە
لەمزگەرەكەيدا بو، و تارى بۆ موسولمانان دەخوئىدەو.

حه سه نى به صرى

گريانيك، ههروه كو كۆرپه كه له داىكى دوور ده كه و ته وه گرو ده گريت و له پەرۆشى داىكىدا هه نسلك ده دات !!

* نهى به نده كانى خوا:

ته خته دارىك به كول بگريت له پەرۆشى بو پتغمبهرى خوا!! "ﷺ" دهى ئيه وه نهولاترن كه پەرۆشين بو گهيشته وه پى.

* وه بزانه نهى فلان، ههنگاوه كانت دوو ههنگاوه:

ههنگاويك بو خوته، ههنگاويك له سه ر خوته، چاوه رپين سبه ينى له كرى ده بن؟ وه بو كرى ده چن؟

* مردن .. مردن ﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ﴾ آل عمران ١٨٥، الانبياء ٣٥، العنكبوت ٥٧ واته: "هه موو كهس ده بىت بمرىت و شه رابى مهرگ بنۆشيت".

ما فى هه ركه سيكه بزانييت: مردن پى نه گات قيامه تيش جى واده و به لتييه تى.. به چاوى خوى ده بينيت له به ينى ده ستى خوى گه و ره ده وه ستيرىت كه واته هه قه زور دلته نگ و خه فته تبارييت.

* نهى فلان ..

به جهسته ت دۆستايه تى دنيا بكه، به دلته لى دوور بكه وه ره وه، تا نه چيته ريزى دنياويستان.. پشت له دنيا بكه، خوتى لى پاريزه، چونكه پياوچاكان به و شيوه به بوون. ﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ﴾ واته: "هه موو كهس نه بىت بمرىت و مردن به چيژىت"، به راستى مردن دنياى رسوا كرد، وه به هاو نر خيكى واي تيدا نه هيشته وه تا خاوه ن هوش پى دلخوش بىت و خو شيويت.

* وه بزانه نهى فلان بروادار له دنيا دا وهك غه ريبىك وايه، دۆست و هۆگرى پله و پايه و سامانه كهى ناييت و به كه ساسى و ناخوشيه كانيشى شپرزه و بىتارام ناييت..

سەھەرئىك بۇ تارىكىستانى دىلەكان

بۇ خەلک جۆرىکەو بۇ ئەۋىش جۆرىک.

خۆت بېارىزە لەھەۋەس و ئارەزووبازى، خراپىن دەردىك كەدل تىكەدەتات:
ھەۋەس و ئارەزووبازىيە..

سوورىە لەسەر زانست، پەسەندترین و باشترین زانست: "وەرە"¹ و
"تەۋەككول"².

وہ بزانە، لەخۆشەۋىستىن بەندەكان لەلای خوا، ئەوانەن كە "خوا" لەلای
بەندەكانى خۆشەۋىست دەكەن، لەزەۋىدا كارەكانيان بەراۋىزو ئامۇزگارى
نەنجامدەدەن..

دېنەكەت، دېنەكەت بەراستى ئەو گۆشتى تۆيە، خوينى تۆيە...
ئەگەر دىنەت سەلامەت بوو، گۆشت و خوينىشت سەلامەت دەبن، ئەگەر وا
نەبوو، پەنا بەخوا ئاگرىكە ناكۆزىتەۋە، سزايەكە ھەرگىز تەۋاۋ نايىت،
نەفسىش نامرئەت.

ئەى نەۋەى نادەم؛ تۆلەنئوان دوو دەستى پەرۋەردگارت دەۋەستى و
بەسراۋىتەۋە بەكرەۋەكانتەۋە، ئەۋەى لەدەستدایە بەكارىيەتە تا لەكاتى
مردندا توشى خىربىيت، پرسىارت لىدەكرئەت ۋەلامت چىيە...

بەندە بەردەۋام لەخىردايە ھەتا ئامۇزگارى نەفسى خۆى يىت لىي بېرسىتەۋە.
ھەر كەس تواناى ھەيىت لە چوار شتدا زالىتت بەسەر نەفسى خۆيدا، ئەۋا
خوای گەۋرە ئاگرى لەسەر ھەرام دەكات و پەناى دەدات
لەشەپتان، لەكاتى ۋىست و ئارەزوۋەكانىدا، لەكاتى ترسدا، لەكاتى ھەۋەس
و داخۋازىيەكانىدا، لەكاتى تورپىيدا.

¹-وەرە: دوررەۋتە لەتوان و دەست ھەلگرتە لەگومان لىكراۋەكان.

²-تەۋەككول: پشت بەسەن بەخوا.

* نهى نهوهى ئادهم ..

بروادار له وچەند رۆژەدا كە لەژیانی تێپەردەبێت و دەرواات كار دەكات بۆ
خوای بالادەست، وەللاهی پەشیمان نییه لهوهی كە بەسەردابێت لەخۆشی و
ناسوودەییەكانی یان لەناخۆشی و نارەحەتیەكانی، دنیا بەدڵی ئەو تا پێشوازی
لیبكات و بەکاری بهێنێت بۆ دواڕۆژو تۆیشووی تێدا نامادە ئەكات بۆ ئەو
كاتە، لە دڵیدا دنیا خانەو جینگای ئەو نییه، داواکاری خۆشیەكانی نییه و بەلاو
ناخۆشیەكانیشی لەدەرونی خۆیدا گەورە ناكات، ئەوهی لەدنیادا دێتە رینگای،
لەبروای ئەودا پاداشتی لای خوا لەسەروردەگرێت، لەترس و دوودلیەكان
دلتیای دەكات وەخوای گەورە عەبیەكانی دەپۆشێت و لێ پرسینهوهی ئاسان
نەكات.

* نهى نهوهى ئادهم ..

تۆ ئەمڕۆ لەخانەبەكدايت كەترووشی دلتەرقی و رەفتار خراپیت دەكات بەراستی
هەولتدان و تیکۆشانت بۆ دنیا هیجت پێنادات بۆ دواڕۆژت، جگە لهوهی پیش
خۆت بەرپێی دەكەیت بۆی..

مال و سامان بۆ نەفست كۆمەكەرەوهو شوێن هەواو نارەزووهكانی مەكەوه،
چاك ئەزانیت هەر بەجێدەهێلت و ئەوهی هەیه لەدوات بەجێ دەمێنیت، چەند
رۆژانیك لەژیانت وەئەو پلەو مەقامی كەهەتە بەكاربهێتە بۆ ئەو مالتەى كەدوا
رۆژ بۆی نەچیت، پیش ئەوهی خوای گەورە كۆتایی بەژیانت بهێنێت، بەراستی
كەس بەویستی خۆی نییه كەدنیا بەجێدەهێلت و نەچیت بۆ ئەو هەواره.

* نهى نهوهى ئادهم ..

ئەگەر ئێستا پەشیمان ببێهه، پیش ئەوهی تووشی پەشیمانیهکی
گەورەتریت، دنیا وازلی بێتە لەنەفسی خۆتدا لای بەرهو دۆعاخوازی لێبکە،

سەھەرئىك بۇ تارىكىستانى دىلەكان

ئەگەر ئەۋەت كۆرۈنەن گەيتە گەۋرەتەن قازانچ كەبەھەرە بەخشىشكى نەپراۋە
ئەبىت و رزگار ئەبىت لەسزايەكى توند كەھىچ ئاسوودەيى و پشووئەك
بۇخاۋەنەكەي ناھىيەتەۋە.

* ئەي نەۋەي ئادەم ..

مەبە بەسوارچاكي خەلەتەنراۋ و لەخۇبايى بوون، لەكاتىكدا رېنگاكە دەبىنەت،
لەخۇت مەگەرئى توۋشى ھەرشىك دەبىت بىت .. تۆ بەرپەس و ۋوتەبىزى
لەخۇت .. كەۋاتە لەكردارت دىلەسۆزە، كەپۆرت لىيۈەۋە چاۋەرتى مردن بە،
كە ئىۋارەت لىيەت ھەروابەو "لا حول ولا قوۋة إلا بالله" لە سەرفرازترىنى خەلكى
ئەۋانەن كە لەخۇشى و ناخۇشدا كار دەكەن بەۋەي كە خۋاى گەۋرە بۆي
ناردوون، ۋەفەرمان بەبەندەكانى دەكەن گۆپرايەلتى خۋاۋ پىغەمبەرى خۋابىن ﷺ،
خۋاى گەۋرە پۈۋەكى پۈاندوۋە، زىندەۋەرانى تىدا بلاۋ كۆردۈتەۋە رېنگاكەي بۆ
پۈۋنكردۈۋەتەۋە - رېنگاى گۆپرايەلتى فەرمانبەردارى خۋا - ۋە بەلىنى بەھەشتى
پىنداۋن بۆ ئەۋە.

ھىچ شىك لەكردارىان لای خۋا شاراۋە نىيە، تىكۆشانىان تىابدا يان
سەرىپچىيە يان گۆپرايەلىيە بۆئەۋ، پاداشتى ھەموۋكەس لای خۋا بەگۆپرەي
كردارىەتى.

* ئەي نەۋەي ئادەم ..

نەۋەي لەناخۇشەكانى دىنا توۋشت دىت زەرەرت لىنادات ئىللا خىرى
دۈۋرۈزى تىدايە بۆت .. ﴿الْهَآكُمُ الْكَاثِرُ* حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ﴾^۱، ئەۋە سووك

^۱ - الكافر / ۱۰۲: واتە(ھەلكىنە !! ھەلپە كۆردن و پىشېرىكىتان بۆزۈر كۆردى) مالتو مىندالو
كۆشك و تەلارو .. ھەتتە نەۋەي سەرگەرم و سەرگەردان كۆردۈۋە پىتاگەي كۆردوون
لەخۋاناسى ئادەۋكەتەي دەمرن و دەپرىتە گۆرستان "ئەخىرئە ناۋ گۆپرى تەسك و تارىك".

حه سه نی به صری

کردن و رسوابوونی قومیکه له بهر کۆکردنهوهی مāl و سامان و دنیاداری
بیتاگابوون له دینداری و له بههشت بیتهشی کردوون.

ئیمه به راستی هاوړنیهتی کهسانیکمان کردووه که دهیانووت پیوستی ئیمه
له دنیا دا نیه، بۆ ئهو دروست نه کراوین، داوای بههشتیان ده کرد، به "به شه وو
پۆژو به گیان و دل" سوپاسگوزاری خویان ده کرد ههتا خوتیان تیدا رڤا هه
به ئومیدی رڤاگاریوون و سهرفرازی بوون.

شادمانی بۆنهوان، ههچیان بهرگیکیان نه بوو، راخهریکیان نه بوو، هه که پێیان
ده که بیهستی به رۆژوو بوون و له خواترس و ملکه چی بۆ فهروانی خواو خۆ به به چووک
زانی و خۆ به که مگر تن له ئاکارو سیفاتی نهوان بوون.

ههتا که ده چوونهوه مāl هه رچیان له بهردهم دانابان بۆ خواردن ههچیان
نده گروت و به بی دهنگی ده یاغوارد نه یانده گروت نه وه چی یهو نهوه ...!

* بروادار له دنیا دا دیلهو هه ولده دات بۆ نازاد بوون، له ههچ شتیک نه مین نییه
ههتا ده گاتهوه به خوای "عزوجل"، ده زانیته هه مووی له سهر ده نوسریت و
وه ده گیریت له بیستن و روانین و زمانی، رازی بوون قورس و گرانه، به لām نارام
گرتن بروادار پشت نه ستور نه کات.

* نهی نهوهی نادهم ..

ژیرهو له سهر نهفسی خۆت به ناگابه، که چوینه ناو ناگر هه رگیز وه کو خۆت
لینایه تهوه، بروادار له دنیا دا پێش برکیی دنیاداری ناکات، له ناخۆشه کانی
دلگیر نابیت و خه لکی له دهستی نهو ئاسرو ده ن.

هه کهس سوپاسگوزاری له سهر به رهو به خه شه کانی خوا بکاته هیزو
چاودیری کاری ..!

سەھەرئىك بۇ تارىكىستانى دىلەكان

ۋەزەكات دان لەۋمالەى ھەبەتى بىكەتە شوورەو ياساۋى.. زانست بىكەتە بەلگەو سەركارى خۆى.. لەۋپىران بوون و بەھىلاك چوون ئەمىن دەبىت!.. ھەركەشەش بۇمال و سامان پراۋچى بىت، ۋە زەوتكارى ئەو مافانەبىت كە لەسەرىدەتى و بەھۆى خەرىك بوونى بەھەواو ئارەزوو گۆپراپەلتى خوا لەبىرىكەت، ئەوا ستەم لەنەفسى خۆى دەكات.

خوای گەورە پەحم بەچوار كەس دەكات و خۆشیدەۋىن و پەحمەتى خۆى بەسەریاندا دەبارىت:

* ھەركەس لەگەل دايك و باوكىدا نەرمونىان بىت.

* ئەۋەى لەگەل ئەۋانەى لەبەردەستىدان نەرمونىان و لەسەرخۆبىت.

* ئەۋەى يارمەتى ھەزاران بدات.

* ئەۋەش كەكەفالىەتى بىياوك و ھەتپە دەكات.

* خۆت بپارىزە لە بەرتىل و دەم چەوركردن، چونكە ئەگەر لەدەرگاۋە بىتە ژوور، ئەمانەت لەپەنجەرەۋە دەچىتە دەر.

* ناگادارو وورىاى دىنابە، بەراستى كەمن ئەۋەى تىايدا پزگارو سەرفراز دەردەچن، سەرىنە بۇ كەسانىك كەتيايدا دەفەۋىن و بەھىلاك دەچن.

چۆن فەۋتان ؟ چۆن تىاچوون؟

بەلام جىنگاى سەرسورپمانە بۇ ئەۋانەى تىايدا پزگارو سەرفراز دەبن، چۆن پزگاربوون؟ چۆن سەرفراز بوون؟! كەتيايدا پزگارو سەرفرازىت، ئەوا لەو بەلاگەۋرەيە پزگاربوت، ھەرچەندە من خەيال ناكەم تۆ لەپزگاربوان بىت .. لەگەل ئەۋەشدا

دىنا ھەر ھەمۋى: سەرەتاۋ كۆتالى، ھىچى تىانىيە، تەنيا ۋەك پىاۋىكى نوسترو خەو بىنىت، لەۋخەۋەدا ھەندىك شى دىلخۆشكار بىنىت..

حه سه نى به صرى

* نینجا ووریا به!!!

چۆن پینکه نین؟

چوزانین خورای گهوره چهنده له کرده وه کاغمان لیوه رده گریست.. نه گهر
فهرمووی: لیتان وهرنا گرم!!

* نهی فلان ..

دنیا ت بفرۆشه به قیامهت.. له ههر دوولا قازانج نه کهیت، قیامهت مه فرۆشه
به دنیا ت .. له ههر دوولا خه ساره تمه ند ئه بیت.

* نهی فلان ..

مردن به سه نامۆز گاری کارت بیت، پهنگه هه ندی نامۆز گاریه کان کاریگهریه کی
کاتی هه بیت و دواى کهمیک نه میتیت، له چاکترینی نامۆز گاری نه وهیه
کاریگهریه که ی به رده وام بمیتیت.

کاتیک ږووبه ږووی جه نازه یه که نه بینه وه ترسمان لیده نیشیت، گریانى گریا وه کان
دلته نگ و خه مبارمان ده کات وه کو نه و کۆگه له ی لهحه وت ها وه لانی
نه شکه وت ترسیان لیتیشته به لام که له بهر چاو وون بوون: خوشی و
ناسووده یه کان گه رانه وه!!

خوا ږه جم به حه سه نى به صرى بکات و له بهه شتی بهرین جیگهری بکات و
نیمه ش سوو دمه ند بکات له زانسته و ږه وشتی جوانی نه و و له و په یام و
بانگه وازه ی.

لەنموونەى وتەكانى

ئەگەر وتە شىرىن و بەناوبانگەكانى بنوسىن بەجەندىن پەرتووكىك لەم شىۋەيە
تەواو نابىت، بەلام مەشتىك لەخەرۋارى ئەو ووتە بەنرخانى ئەنوسىن.

رەجەتى خۋاى لى بىت ئەفەر مويىت:

• لەخراپىزىنى دۆست و ھاۋەلانى ئىۋە درەم و دىنارن، دۆستايەتى كردىيان
ھىچ سوودت پىناگەيەن^۱ ھەتا لىت جىانەبەۋە.

• ۋاز لەدنيا بەيىن ۋەللاھى ئەۋكەسە دلخۆش و ئاسوودەيە كەگۈيى پى
نادات.

• ھاۋرپىزىن كەس كە دەتەۋىت ھاۋرپىيەتى بىكەيت ئەۋانەن ھاۋرپىيەتت دەكەن
ۋەكو خۇيان.

• ئەگەر ويستت كەموكۈرپىيەكانى ھاۋرپىكەت باس بىكەيت باسى كەم و
كۈرپىيەكانى خۇت بىكە.

• خوشك و برا دىنيەكاغان لە كەسوكارمان باشۋو بەنرخۆن، ئەۋان ئاخىرەتقان
بىردەخەنەۋە، بەلام زۆرپەي كەسوكارمان جەنجالمان دەكەن بەدنياۋە.

• شىرىنى تەنھا لە سى شتدا ھەيەو ئەگەر نەتاندۆزىيەۋە ئەۋا بزانن دەرگاگە
داخراۋە:

(۱) نوپۇز كردن. (۲) قورئان خويىندن. (۳) يادى خۋاى پەروەردگار.

• كە لەترسى خۋاى گەۋرە گريايىت لومىسكەكانت مەسرە، چونكە ئەبىتە
رۋناكى بۆرۈخسارت، ئەگەر دەست نوپۇز گرت ئاۋى دەست نوپۇز كەت

^۱ - مەبەست خۇشويستى درەم و دىنارە، كە دۆستايەتى و خۇشويستيان ۋادەكات، ئەرك
و واجباتيان لى بەجىنەيىن و لەخىرو بەخشىن بيانگرنەۋە، ئەۋكاتە ئەبۇ دىيار ئەبۇ قىيامەت
ھىچ سووديان لى نايىن، پارەو سامان ئەبىت لەۋا دەستدا بىت ئەك لەناۋ دل.

حه سه نى به صرى

مه سړه، نه وه نه پته رووناكى بڼ روخسارت، له كاتيكدا له خزمه تى خوادا نه وه ستيت.

• نه گهر ويست دوژمنايه تى كه سيك بكه يت، نه وا بزانه نه گهر نه و كه سه گوزايله لى فرمانه كانى خوابو، نه وا دوژمنايه تى مه كه چونكه خواى گه وړه نايداته ده ست تږ، وه نه گهر يش سه رينچى كارو له خواياخى بوو نه وا گوى ي پى مه ده و خوتى پيړه ماندوو مه كه چونكه نه و ياخى بوونه ي خوى به سه بڼى.

• نه م دينه له نيوان توند گيرو شلگيره كاندا تيا ده چيټ، كڙمه ليك "حه رفى" ن و تنها پته كان نه خوښه وه و بهروو كه شيه وه نه روانه ده قه كان - النصوص - بى نه وه ي له مېه به سه كان تيبگن، بڼه ماكانيان پشت گوى خستوه وه هه موشه حهرام ده كه ن، يا دهر گاي - اجتهاد - دائه خه ن.

"تاويل" چييه كان يش ده قه شه رعيه كان به نار ه زوى خويان به كار نه هين بڼه هره مېه به سيك كه بيان نه ويټ، خه ريكن هه موو شتيك حه لال نه كه ن و لومه ي مه زه ب و اجتهاده كان ده كه ن.

به لام نه وه ي كه دين سه لامه ت نه كات بري تى يه له پڼلى "ميا نړه و" نه وانه ي جياوازي نه كه ن له نيوان زياده وړه وى و كه م ته رخه مى، عه قلى زاناو دل و دهر وونى پارټز كاران نه كاته يه ك.

• له نيشانه كانى بړوا دار دينى به هيزه، له سه ر كردارى چا كه سو وړه، له وېه پرى دلنباى و يه قيندا يه و هيچ گومانى كى نيه، كار به زانست نه كات و به بى زانبارى بربارى شت نادات، ربه لتارى نه رم و نېانه، مافى كه س پشيل ناكات و له ده و لڼه م نه ديدا نه به خشيټ و پاشه كه وتيشى نه كات، وه له برسيتى و نه داريدا خور اگرو به نارامه، له هيزو ده سه لاتداريدا چا كه كارو چا كه خوازه، پارټز كارو ده سه تلگړه له هه وس و نار ه زو بازي دا، پاكيزه و به نارامه له كاتى به لاو ناخوشيدا،

سەھەرەك بۇ تارىكىستانى دۆلەكان

بەھۇي خواستى ھەرزە كارانەمۇ تېناكەوئىت و نافەوئىت، چونكە لەخواست و يستەكانىدا ھەرزەو بىناگانىيە، زمانى توشى ھەلچوون و ھەلەشەبى ناكات، لەقسە كەردندا دەست پىشخەرى ناكات، چاۋەچاۋ ناكات، لەكاتى خوشگوزەرانى و شادى دا خۇي لى ناگۇرپىت، مەبلى بەلای ھەواۋ خۇپەرستىدا نىيە، دەم شېرو زمان لووس نىيە ھەرلەبەر ئەۋەشە بەھۇي زمانىدە سووك و شىرین نابىت، رۇدو چاۋ برسى نىيە، لەقسەي خۇش و زمان پاراويدا درىغى نىيە.

● مالک كورى مەغلۇل ئەللىت حومەيد ووتى: لەرۇژىكى مانگى رەجەب لەمزگەوت بووين ھەسەن قومىكى لەئاۋداۋ ئىنجا تفى كەدەۋە، ھەناسەيەكى دا بەھەناسەيەكى قول، ئىنجا گرىا، ھەتا لەگىريان شېرزەبوۋ ئەلەرزى ..! پاشان وتى: ئەگەر لەدۆلەكاندا چاكى يەك ھەبىت، ئەتانگىرەنىت لەشەۋدا كەۋەك بەياني قىامەتە، بەراستى شەۋ لىكەندەۋەيە لەبەيانىيەكى قىامەت.

● ابن ئەبى دىنا ئەگىرپىتەۋە كەھسەن لەزەمى غەبىيەتدا ئەفەرموئىت: ۋەللاھى غەبىيەت بۇدىنى بىرۋادار خراپەزە لەخۇرەۋ كرم لەجەستەيدا، ۋە"ئەصلىت كورى طرىف" ئەللىت: بەھسەم و ت: پايۋىكى گوناھكار كەگوناھەكانى بەناشكرابى ئەكات، بۆمان رۋونكەۋە ئايا باسكردنى چۆنە؟ غەبىيەتە؟ فەرموۋى: نەخىر، ۋە ووتى: سى كەس ھەن كەغەبىيەيان ھەرام نىيە(ئەۋانەي بەناشكرى تاۋان ئەكەن، ئىمامى سەمەكارى زۆردار، داھىنەرى داھىنەيىكى گومرايانە).

ۋە لەرموۋى: و تراۋە ھەركەسىك براكەي تاۋانباربكات بەگوناھىك كەزۋوتىر كەدوۋەيتى و ئىستا تۆي لىكەدوۋە، ئەۋكەسە نامرپىت ھەتاتوشى ئەۋ گوناھە نەبىتەۋە.

حه سه نى به صرى

° محمد كورى عومەر ئەلەيت: گویم لیوو حەسەن ئەبیوت: گویم لە ئەبو هورەیرە بوو دەیفەرموو: "دەستوێژ ناگر ئەگۆرێت"، ووتی حەسەن ووتی: لەبەر ئەوە هەرگیز وازی ئێ ناھێتم.

° پیاویك هەبوو سوورو سێ لەبەردە كردو ئەبیوت ها سەیرم بكەن، حەسەن فەرمووی: بەراستی ئەتبین ئەو خراپەزینی خراپەكاران، نەخێر بۆ تۆ، بەراستی ئەهلی دنیا بەروانیان بۆ تۆ لەسەردنیا زۆرتر سوورنەبن و وە توانایان زیاتر ئەبێت بۆ هەهوس و شەهوات و دەولەمەند كردنی سك و پشتیان، بەلام ئەهلی قیامەتی رقیان لێت ئەیتەو و خوشیان ناوێت، ئەوان بەخێرای ئەپۆن و بەجێدەهێلن.

° موسلیم كۆری ئیبراھیم ووتی: رەبیعه كۆری كلثوم ووتی: گویم لەحەسەن بوو فەرمووی: ئەبوهورەیرە پێی ووتین: پێغه مەھر "دروودی خوای لێ بێت" بەیعانی لێوەرگرتم بەخۆشۆردنی هەموو پۆژێکی هەینی، وێری پێش نووستن و بەپۆژوو بوونی سێ پۆژ لەهەموو مانگیكدا.

° "طلحەى كۆرى عەمروى حەضەرى" ووتی: حەسەن هاتەلامان فەرمووی لەگەڵ "عطا" دانیشتیوین، گویم لیوو حەسەن فەرمووی: خوای گەورە ئەفەرموێت: ئەو ئادەمیزاد دروستمكردوێت و غەیری من ئەپەرستی، یادت دەكەم و لەبیرم ئەكەى بانگێدەكەم و لەبەرم ژانەكەیت، بەراستی ئەو ستمەزینی ستمە لەزەویدا ئینجا حەسەن ئەو نایەتەى خۆتەدەو: ﴿يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾.

° ئەبو عوبەیدە ئەلەيت: حەسەن فەرمووی: هەر پیاویك بینی خوا نێعمەتێکی پێ بەخشی و وتی: سووپاس بۆ ئەو خواپەسێ كە ئەو نێعمەتەى پێ دام و چاكەى پێوێ كرد، ئیلا خوای گەورە دەولەمەندى ئەكات و بۆى زیاد ئەكات.

سەھەرلىك بۇ تارىكىستانى دىلەكان

° عوتىي لەباو كىيەو ئەگىر پىتەو ئەللىت: نەخۆشلىك ھاتەلاى ھەسەن كەلەنەخۆشەكەى چاك بوو بوو يەو و ئەویش ووتى: ئەى پىاو خىراى گەورە يادى كر دووئ يادى بگەو، لەگەلتدا دواو سوپاسى بگە، بەراستى نەخۆشى، جارى دەنگىكە لەلايەن خىراى فەرمانرەواو خاوەن شكۆو، ئىنجا نەخۆش دواى چاك بوو نەوئى نەخۆشەكەى يادەبىتە سوارىكى سەربەرز، يانەبىتە گوئدرىزىكى رۆزگار خىراى فەوتاو^۱.

° صالح كورى رۆستەم ووتى: گوئم لەھەسەن بوو كەفەر مووى: خىراى گەورە رەحم بەپىاويك ئەكات كەلەخۆبايى نايىت بەوئى كەلەخەلىكى زىاترى ھەيە، بزائە ئەى نەوئى ئادەم، بەتەنيا ئەمريت، بەتەنيا ئەچىتە گۆرەو بەتەنيا زىندوو نەبىتە، بەتەنيا لىپرسىنەو ئەگەلتدا ئەكرىت، ئاگات لەوئىستەكانت بىت.

° ئەبى عوبەيدەى ناجى ئەگىر پىتەو: ھەسەن فەر مووى: ئەگەر خەلىكت دىت پىشېر كىيان لەگەن بگە ئەگەر لەھىلا كەتدا سەرى دەر كر دئەوئى ھەلبىزار دوو بەنەفسى خۆى، كەسانىكىمان دىتوو كەكارىتىكر دنى ئىستانيان زىاتر بوو ەدوار وژيان، ئەوا رىساو بوون و بەھىلاك چوون، ئەى نەوئى ئادەم: فەرمان رەوايى دوانە، ئەوئى ھوكم بە فەرمانى خوابكات ئەوا پىشەوايەكى دادپەرورە، ئەوئى ھوكم بەغەبرى فەرمانى خوابكات ئەوا فەرمانرەوايەكى نەفام و نەزائانەيە.

بەلاك خەلىكى سىنجۆرن: بىر وادار، بىر پروا، دووروو، بەراستى بىر وادار گوئرايەلتى فەرمانى خوايە، بىر پروا خىراى گەورە رىساوى ئەكات وەكو ئەبىن، بەلام "دووروو" لەگەلتمان لەمال، لەرنگە، لەبازار، پەنامان بەخو، وەللاھى

^۱/ ئەگەر بەئىئارام بىت و ناسوپاسى نەكر دىت ئەوا سوارى سەربەرزە بەلام ئەگەر ناسوپاس بوئىت و تۆبە لەگوناھەكانى ئەكات ئەوا رۆزگار خىراپ و فەوتاو.

حهسه نی به صبری

خوای خوځان ناناسن، سهريټچي فرهاني خوانه كهن به كرده وه پيمه كانيان،
بروادار به ترسوه روزه كاته وه له به تر ترسي خوا، نه كاتووشی خراپه يهك بيت،
يانه وهی رويشتوه نه كاتووشی خراپه يهك بوويت.

° "جویریة كوری به شیر" وتی: گویم له حهسه ن بووه نهو نایه تهی خوینده وه
﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ
وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾^۱.

دوای وه ستاو ئینجا ووتی: خوای گه وړه هر هه موو خپرو شهړنکی له و
نایه ته دا كز كړ دوه ته وه، وه لاهي هيچ شتيكي له داپه روه ری و چا كه خوازی
به جینه هیشتوه له فره مان به رداری خوای گه وړه هه مووی تیدایه، وه هیچی شی
له به دره وشتی و خراپه کاری به جی نه هیشتوه له سهريټچي فرهاني خوای گه وړه
هه مووی تیدایه.

° هه نديك كهس هاته نه لای ئیمامی حهسه ن و ووتیان: سيفاتی هاوه لانی
پتغه مبه رمان (عليه السلام) پی بلتی: نه ویش گریاو فره مووی: نه وان نیشانه ی دهر كه ووتی
خپر بوون له زه وی تا ناسمان، وه نیشانه ی هیدایه ت و راستگویی بوون نه وان
به رگیان زبر بوو بو كه م مه سه رفی و روستیان به خو به كه مزانی و گوشتارو
كرداری وه كو يهك و خواردن و خواردنه وهی حه لال و ملكه چی و گوړایه لیان
پز خوای گه وړه، سه ر كړ دوه بوونيان له هه ق و راستیدا كه پشان خو شبيټ یان
ناخوش، جیبه چی كړدنی هه موو نه ونه رك و مافانه ی له سه ريان بوو، لیبورده یی و
لیخوش بوونيان به رام بهر به خه لك و خواردنه وهی رق و توره ییان

^۱ - النحل/ ۹۰، واته: به پراستی خوا فره مان نه دات به داپه روه ری و چا كه کاری و
یارمه تیدان و به خشنده یی به خزمان و قه ده غه له گونا هواتاران و ده ستړیژی نه كات "بوسه رمال و
لفس و ناموس" و ناموزگار یان نه كات بونه وهی یاده وهری وهریگرن و ټفكرن.

سەھەرئىك بۇ تارىكىستانى دۆلەتكان

لەدروستىكرانى خوا بۆ رازىكردنى خوا لەخزيان ھەرگىز زىادەپۇيان
نەكردووه جەوورو سەمىيان نەدەكرد، لادانيان نەبووه لەفەرمانى خوا لەقورئاندا،
زمانيان بەيادى خواوہ خەريك نەكرد، خوئييان نەبەخشی تاسەر كەوتن، مالىيان
نەبەخشی لەپيويستى و قەرزىاندا، ھەرگىز ترسيان لەدروستىكران پىگەى
لینەگرتون و نەبووه، رەووش و رەفتاريان جران بوو، دنيان تەنھا بۆ
نامادەكرنى تويشوى دوارپۆژ نەويست، خويان لەحەلل نەپاراست زۆر زياتر
لەوى كەئيوە لەحەرام خۆتان نەپاريزن، شوينكەوتەى سوونەتى
پىغەمبەر (ﷺ) بوون، كاريان بەپەرەوى خوا دەكرد.

وەفاتی

"نەبو طارقى سەعدى" دەلييت: لەلای حەسەن بووم دىتم لەكاتى وەفاتىدا
وەسپەتى دەكرد، بە نووسەرەكەى دەووت: ((نەو شاهییدانی حەسەنى كۆرى
نەبو حەسەنە كەشایدەتى داوہ كەخوا تاك و تەنھایەو لەو خوايە زياتر ھىچ خوايەك
نیه، محمد"دروودى خوى لى بيت" نێردراوى ئەو خوايەى، وە ھەركەس ئەو
شایدەتيە بدات بەراستى و لەدۆھە لەكاتى مردنیدا، ئەو دەچیتە
بەھەشتەو...)).

"ئابان كۆرى مەبەر" گێرايەو: كە ئىمامى حەسەن لەسەر مەزگەدابوو، چەند
پياوێك لەھاوہلانى ھاتنەلای ووتيان: ئەبا سەعید چەند ووتەيك بەھۆیەو
سودمەندبين، لەرموى: من سى ووتەتان پى ئەلیم بەقسەم بکەن و پى ھەستن:

- ئەوہى نەھى كراوہ لەسەرتان، ئێوہ لەناو خەلكدا لەو
كەسانەبن كەتەركى نەكەن.

- ئەوہى نەمرتەن پىكرەوہ لەچاكە ئێوہ كەنەيكەن.

• بزانی ههنگاه کانتان دوان، ههنگاوێک بۆ ئێوه ههنگاوێک

له سه ر ئێوه، بپوانن سه به ئێ له کوێن و بۆ کوێ نه پۆن.

به لێ له شه وێکی ههینی له سه ره تای مانگی په جه بی سالتی "١١٠" سه دو دهی
کوچیدا ئیمامی ههسن گه پاره وه بۆلای خوای پهروه ردگاری خۆی.

کاتێک پۆزیان کرده وه دهنگ و باسی وه فاتی له ناو خه لکدا بلا و بووه،
به راستی ئهم دهنگه به صره ی هه ژاندو له رزانیه وه!..

"هیشام کوپی ههسان" نه لیت: له لای "موحه مدهی کوپی سیرین" بووین،
پیاوێک هاته ژووره وه بۆلای و وتی: ههسن وه فاتی کرد. موحه مده په جه تی
بۆناردو په نگی گۆراو له قسه کردن وه ستا، تاما وه یه کی زۆر قسه ی نه کرده وه،
ئه وه سانه ی له ده ور و پشته ی بون وه ستابون به سه ریه وه بینیان ئه وه وهاله کاری
تیکرده وه...

"موحه مدهی کوپی سیرین" یش زۆر دوا ی ئه وه نه مایه وه به لکو ته نها
به تپه ر بوونی "١٠٠" سه د پۆز دوا ی ئه وه فاتی کرد.

"عبدالله کوپی شیخ ههسه نی به صری" نه لیت: که باوکی ته مه نی ٨٨ سا ل بووه
له سه ره تای مانگی په جه ب دا وه فاتی کردوه.

به لێ دوا ی ئه وه ته مه نه پیرۆز و پر به ره که ته، گه پاره وه لای خوای خۆی،
"ئه یوب و هه مید" شۆردیان، خه لکی هه موو کۆبوونه وه ته واوی به صره
شه قابوو.

ئینجا کفیان کردو له دوا ی نوێزی ههینی هه رله و مزگه وته دا نوێزیان
له سه رکرد که کاته کانی ژیا نی له ویدا به سه ر بردبو به زانایی و به مامۆستایه تی و
به بانگه وازی بۆلای خوا.

سەھەرئىك بۇ تارىكىستانى دىلەكان

تەواۋى خەلكى بەصرە شىۋى جەنازەكەى كەوتن و لەگەلىدا پۇشتن،
بەجۆرىك ئەو رۆژە نوپۇزى عەسر لەمزگەوتدا ئەنجام نەدرا چۈنكە تەواۋى
خەلكى بەصرە چۈرۈپۈنەدەر لەگەل جەنازەى موبارەكىداو سەرقالى شاردنەو
ئەسپەردە كەردنى بوون و كەس لەشاردا نەماپوون تانوپۇزى تېدا بىكات.

لەوكاتەى ئەو مزگەوتە لەلايدن مۇسلمانانەو دروستكراپوون، تەنھا يەك نوپۇزى
تېا ئەنجام نەدرا ئەوئىش ئەو رۆژەى وەفاتى شېخ حەسەنى بەصرى بوون رەجەتەى
خوای لى بىت.

بەراستى خەلكى بەصرە بۆى پەرۋش و خەمباربوون، بەوەفاتى ئەو
دەگىربوون، خەم وەكو ھەور سېبەرى لەسەر كەردبوون.

ھەزاران رەجەتتە لەسەر زانای پاىە بەرز..

سەرچاوەکان

داتەر

سەرچاوەکان

- ١- القرآن الكريم
- ٢- تەفسیری ناسان
- ٣- ریاض الصالحین
- ٤- الطبقات الكبرى ج ٧
- ٥- إحياء علوم الدين
- ٦- طبقات الصوفية (كواكب الدرية) ج ١
- ٧- البداية والنهاية ج ٩
- ٨- حلية الاولياء و طبقات الآصفياء
- ٩- صور من حياة التابعين (الكتاب الثاني)
- ١٠- (تأريخ الاسلام ووفيات المشاهير والاعلام حوادث ووفيات)
- ١١- سير اعلام النبلاء ج ٤
- ١٢- صفة الصفوة ج ٣
- ١٣- وفيات الاعيان وأنباء أبناء الزمان ج ٢
- ١٤- رجال الفكر والدعوة
- ١٥- لينتقم نيت
- ١- بورهان محمد نعيم
- الإمام أبي زكريا يحيى بن شرف النورى
- محمد بن سعد بن منيع الزهري
- الإمام أبى حامد محمد بن محمد الغزالي
- زين الدين محمد عبدالرؤوف المناوي
- أبي الفداء الحافظ ابن كثير الدمشقي
- للحافظ أبي نعيم أحمد بن عبدالله الأصفهاني
- د. عبدالرحمن رافت الباشا
- للحافظ المؤرخ شمس الدين محمد بن أحمد بن عثمان اللطفي
- الامام شمس الدين أحمد بن أحمد بن عثمان اللطفي
- للإمام جمال الدين أبي الفرج ابن الجوزي
- أبي العباس أحمد بن محمد بن ابراهيم بن أبي بكر بن خلكان
- أبو الحسن علي الحسيني الندوي
- د. خالد سعد النجار

Alnaggar١٦@hotmail.com:E-MAIL

پۆزש

داواى لىيوردن له خوینهرانى نازیزی ئەم په‌رتوکه ده‌که‌ین ..
 که‌هه‌ندی هه‌له‌ی رینووسی له‌کاتی پیتچنیندا به‌سه‌رماندا
 تیپه‌ریون..

لیستی هه‌له‌کان

لاپه‌ره	ژماره‌که	ژماره	هه‌له	بەست
۵	۴	۱۷	مه‌گهر
۵	په‌راویز	۲	ته‌زۆکه	نه‌زۆکه
۱۱	۳	۱۲	کچیکیشی	کچیکیشه
۱۳	۳	۹	ر‌زاره	ر‌ازاوه
۱۳	۴	۱۰	ناو	ناوت ناوه
۱۵	۴	۱۸	پ‌یغه‌مبه‌رانه	پ‌یغه‌مبه‌ر
۱۷	۲	۸	سه‌رده‌مبوو	له‌سه‌رده‌مبوو
۱۹	۱	۲	ج‌یشته‌ج‌ی	ن‌یشته‌ج‌ی
۲۱	په‌راویز	۲۰	فر‌یشته‌م	فر‌یشته‌نیم
۲۲	۱	۲	یا‌نا	یا‌ن
۴۷	۳	۱۰	ئه‌بو‌به‌رده	ئه‌بو‌د‌رده
۶۳	۳	۱۰	له‌مه‌ودا	له‌مه‌ودوا
۱۰۷	۲	۱۹	تۆی	ته‌وبه‌ی